

Inarin kunta

Laaja hyvinvointi- ja
turvallisuuuskertomus
2021–2024

Organisaatio: .....Inarin kunta
Yhteystiedot: .....Piiskuntie 2 99800 Ivalo, inari@inari.fi, www.inari.fi
Pääotsikko: .....Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024
Valtuuston hyväksymä: 13.11.2205
Diaarinumero: 477/00.01.02.00/2023

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	4
ČUÁKÁNKIÁSU	5
VUÄNÖS	6
ČOAHKKÁIGEASSU.....	7
1 Johdanto.....	8
1.1 Mitä ovat hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma?	8
1.2 Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen Inarin kunnassa	8
1.3 Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen ja –suunnitelman laadintaprosessi	11
2 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	12
2.1 Kertomuksen tietopohja	12
2.2 Talous, elinvoima ja hyte-kerroin	13
2.3 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	20
2.4 Nuoret ja nuoret aikuiset.....	32
2.5 Työikäiset	34
2.6 Ikäihmiset	39
2.7 Kaikki ikäryhmät	43
2.7.1 Osallisuus	43
2.7.2 Asuinympäristö	45
2.7.3 Arjen turvallisuus.....	46
2.7.4 Sairastavuus ja elämänlaatu	48
2.7.5 Saamelaisväestön hyvinvointi	49
2.7.6 Hyvinvointia tukevat palvelut.....	49
2.7.7 Saamenkieliset palvelut	55
2.7.8 Yhdistystoiminta.....	55
3 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi.....	56
3.1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta.....	56
3.2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen.....	58
3.3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen toimilla	59
3.4 Hyvinvointia edistävä ympäristö.....	60
4 Yhteenvedo ja johtopäätökset.....	61
5 Lähteet	63
Liite 1: HYTE-kertoimen ja vähimmäistietosisällön* (THL) indikaattorit	65

Liite 2. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2022–2025 toimenpiteiden toteutumisen tilanne	70

TIIVISTELMÄ

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan lakisääteinen perustehtävä. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus on kunnan eri toimialojen yhdessä laatima tietopaketti kuntalaisten hyvinvoinnista, terveydestä ja arjen turvallisuudesta, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä kunnan toimenpiteistä kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseksi. Kunnassa laaditaan valtuustokausittain laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus. Vuosien 2021–2024 hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvoinnin tilaan sekä valtuustokauden tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseen. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen perusteella laaditaan laaja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029. Siinä määritellään uuden valtuustokauden painopistealueet, tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sekä -suunnitelman käsittelee kautensa aloittava valtuusto.

Valtuustokauden aikana yhteiskunnassa koettiin suuria rakenteellisia muutoksia sote-uudistuksen sekä työvoima- ja kotoutumispalvelujen kokonaisuudistusten myötä. Lisäksi valtuustokauden alkupuoliskoa leimasi koronapandemia, jolla oli vaikutuksia muun muassa Inarille tärkeään matkailuun. Sota Euroopassa sekä maailmanpoliittisen tilanteen kiristyminen ovat muuttaneet turvallisuuskäsityksiä ja aiheuttaneet inarilaisissa huolta. Merkittävistä muutoksista ja globaaleista kriiseistä huolimatta Inarin tulevaisuusnäkymät ovat pysyneet talouden ja elinvoiman osalta myönteisinä. Valtuustokauden aikana lasten ja nuorten päihteiden käyttö on vähentynyt, mutta mielenterveyden haasteet, kiusaaminen ja seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat lisääntyneet. Huolta herättää lasten ja nuorten ylipaino sekä huono fyysinen kunto. Myös perheiden tuen tarve on lisääntynyt. Työikäiset ja ikääntyneet ovat huolissaan erityisesti palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä arjen turvallisuudesta. Arjen turvallisuuden osalta huolenaiheiksi nousevat erityisesti liikenneturvallisuuteen ja pitkiin etäisyyksiin liittyvät seikat. Kyselyiden perusteella Inarin on koettu kuitenkin olevan turvallinen asuinpaikka ja inarilaiset ovat keskimäärin verrattain tyytyväisiä elämäänsä. Digitaalisten palvelujen ja digiasioinnin lisääntyminen asettaa painetta lisätä kunnan, hyvinvointialueen sekä kolmannen sektorin tarjoamaa tukea digitaalisten laitteiden ja palvelujen käyttöön. Väestön ikääntyminen ja demografisen huoltosuhteen kasvaminen luovat haastetta taloudellisesti kestäväälle palvelujen järjestämiselle.

Valtuustokaudelle 2021–2025 laaditussa hyvinvointisuunnitelmassa kauden kärkitavoitteiksi määriteltiin: 1) hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta; 2) yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen; 3) fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla, sekä 4) hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö. Valtuustokauden tavoitteet ja toimenpiteet ovat ohjanneet kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, ja hyvinvointikertomuksessa määritellyjä toimenpiteitä on toteutettu kaikilla kunnan toimialoilla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet liittävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisen suunnittelun ja johtamisen kiinteästi kunnan talous- ja toimintasuunnitteluun.

ČUÁKÁNKIÄSU

Kieldâlij pyereestvaijeem ovdedem lii kieldâ lahâasâtlâš vuáđupargo. Pyereestvaijeem- já torvolâšvuotâmuštâlus lii tiätupakkeet, mon kieldâ jieškote-uv toimâsyergih láá oovtâst ráhtám kieldâlij pyereestvajemist, tiervâsvuođâst já aargâ torvolâšvuodâst, toid vaikutteijee tahhein sehe kieldâ tooimâin, moh ovdedeh kieldâlij pyereestvaijeem, tiervâsvuođâ já aargâ torvolâšvuodâ. Kieldâst ráhtoo váldustivrâpajasávt vijdes pyereestvaijeem- já torvolâšvuotâmuštâlus. Ivij 2021–2024 pyereestvaijeem- já torvolâšvuotâmuštâlus siskeeld kejâstuv kieldâlij pyereestvaijeem tilán sehe váldustivrâpaje uulmij já tooimâi olášumán. Pyereestvaijeem- já torvolâšvuotâmuštâlus vuáđuld ráhtoo vijdes pyereestvaijeem- já torvolâšvuotâvuávám ivvijd 2026–2029. Tast miäruštâllojeh uđđâ váldustivrâpaje kuávdáš ääših, ulmeh já tooimah, moh tuárjuh taid. Váldustivrâ, mii aalgât paajees, kietâdâl pyereestvaijeem- já torvolâšvuotâmuštâlus sehe -vuávám.

Váldustivrâpaje ääigi ohtsâškodeest tábáhtuvvii stuorrâ rááhtusliih nubástusah soti-uđâsmitem sehe pargovyeimi- já siärvádumepalvâlusâi olesuđâsmitem miel. Lasseen váldustivrâpaje algâpele haldâšij koronapandemia, mast lijii vaikuttâsah ereslasseen Anarân tehâlii maadhâsmân. Suáti Euroopâst sehe maailmpooliitlii tile čovgânem láá nubástittám torvolâšvuotâibárdâs já tovâttâm aanaarlijn huolâ. Merhâšittee nubástusâin já maailmvijđosijn kriisâin huolâhännáa Aanaar puátteevuotâuinuseh láá pissoom ruttâtuálu já eellimvyeimi tááhust miedesin. Váldustivrâpaje ääigi párnái já nuorâi uáivádâsâi kevttim lii kiáppánâm, mut mielâtiervâsvuođâ hástuseh, kivsedem já seksuaallii hemâdem feeriimeh láá lasanâm. Huolâ toovvât párnái já nuorâi lijgetiäddu sehe hyenes fyysilâš iälšu. Meiddei perrui torjuu tárbu lii lasanâm. Pargoahasiih já vuorâseh láá huolâstum eromâšávt palvâlusâi finnimvuodâst já juksâmvuodâst sehe aargâ torvolâšvuodâst. Aargâ torvolâšvuodâ tááhust huolâi aggân šaddeh eromâšávt jotolâhtorvolâšvuotân já kuhes koskáid lahtojeijee ääših. Kojâdâlmij vuáđuld Aanaar lii ulmui mielâst kuittâg torvolâš aassâmsaje já aanaarliih láá koskâmiärálávt viehâ tuđâviih jieijâs elimân. Digitaallij palvâlusâi já digiášástállâm lasanem piäjä tedduu lasettiđ torjuu, maid kieldâ, pyereestvaijeemkuávlus sehe kuálmád sektor fáälih digitaallij rustigij já palvâlusâi kevttimân. Viehâduv puárásmem já demografisii huolâttâskoskâvuodâ stuárrum láá hástuseh ruttâtuálulávt kilelis palvâlusâi orniimân.

Váldustivrâpajan 2021–2025 rahtum pyereestvaijeemvuáváámist paje tehálumos ulmen miäruštállii: 1) kieldâ, mii oovded pyereestvaijeem, tiervâsvuođâ já torvolâšvuodâ vuáváámij miel; 2) siärvuslâšvuodâ, uásálâšvuodâ já jieijâs iävtui miel toimâm tuárjum; 3) fyysilii, psyykillii já sosiaallii pyereestvaijeem ovdedem muuneeld estâdeijee já arâdis potkim palvâlusâigijn, sehe 4) pyereestvaijeem já torvolâšvuodâ ovdedeijee piirâs. Váldustivrâpaje ulmeh já tooimah láá stivrim kieldâ pyereestvaijeem já tiervâsvuođâ ovdedempargo, já pyereestvaijeemmuštâlusâst miäruštállum tooimâid láá olášuttám puoh kieldâ toimâsuorgijn. Pyereestvaijeem já tiervâsvuođâ ovdedem ráhtuseh labdeh pyereestvaijeem já tiervâsvuođâ ovdedem strategisii vuávám já jođettem čovgâ kieldâ ruttâtuálu- já toimâvuáváámân

VUÄNÕS

Kå'ddnii'kķi pue'rrvååjjmõõžž ooudummuš lij kåå'dd läå'jjmeåldlaž vuåđđtuåjj. Puårastvååjjam- da tuõrvv'vuõttčiõlgtõs lij kåå'dd jee'res tåimmvuõ'jji õõutsåå'jest tuejjeem teåttpa'kat kå'ddnii'kķi puårastvååjjmõõžžåst, tiõrvåsvuõđåst da aarg tuõrvv'vuõđåst, tõiđ vaaikteei raajj'jin di kåå'dd tååimain kå'ddnii'kķi puårastvååjjmõõžž, tiõrvåsvuõđ da aarg tuõrvv'vuõđ õõudåsviikkmo'sše. Kåå'ddest raajåt vålđđõspåå'ji mie'ldd veiddsõs puårastvååjjam- da tuõrvv'vuõttčiõlgtõs. Ii'jji 2021–2024 puårastvååjjam- da tuõrvv'vuõttčiõlgtõs åånn se'st ķiçldõõgg kå'ddnii'kķi puårastvååjjam såjja di vålđđõspåå'j tååvtõõzzi da tååimai teåuddjummså. Puårastvååjjam- da tuõrvv'vuõttčiõlgtõõzz vuåđald raajåt veiddsõs pue'rrvååjjam- da tuõrvv'vuõttplaan ii'jjid 2026–2029. Tõ'st meårtõõlåt õđđ vålđđõspåå'j teåddceåklđõsvuu'd, tååvtõõzz da tõiđ tue'rjjei tååim. Puårastvååjjam- da tuõrvv'vuõttčiõlgtõõzz di -plaan ķiõtt'tååll påå'jes altteei vålđđõs.

Vålđđõspåå'j poodd õhttsažkåå'ddest vuõ'i'neš jõnn raajõõzzlaž muttsid soti-oodõõzz di tuåjjiõkk- da šiõttlõõvvåmkååzzkõõzzi obboodõõzzi mie'tt. Låå'ssen vålđđõspåå'j alggbeå'l lei'mmji koronapandemia, ko'st le'jje vaaiktõõzz jeå'rbi mie'ldd Aanra vääžnai turi'smme. Väinn Eurooppåst di maai'Impoliittlaž vue'jj kõrrnummuš liå mottam tuõrvv'vuõttfi'ttjõõzzid da põhttam aanarnii'kķid huõlid. Miårkteei muttsin da globaal kriisin huõlkani Aanar pue'ttiåi'jvuåinnmõõžž liå põõššåm tållõõzz da jie'llemvue'jj beå'lnn miõttlõssån. Vålđđõspåå'j poodd pårnai ja nuõri peå'nci åånnmõš lij occnam, leša miõltiõrvåsvuõđ va'žžtõõzz, ķeeu'summuš da seksuaal'laž heåmmõõzz toobdålm liå låssnam. Huõl cåunn pårnai da nuõri lei'gğteådd di hue'nes fyyslaž friskkvuõtt. Še piårri tue'rj tarbb lij låssnam. Tuåjjåkkda da puårsmam oummu liå piåkkõõttåm jeå'rben kååzzkõõzzi åsttjemvuõđåst da åsttjemvuõđåst di aarg tuõrvv'vuõđåst. Aarg tuõrvv'vuõđ beå'lnn huõl põhttam å'sšen kaggå'tte jeå'rben jååttlõktuõrvv'vuõ'tte da ku'kes kõõskid õhttnee i åå'sš. Kõõjjõõzzi vuåđald Aanar lij ķiõççlõsttum rååuhlõs jålstempåi'kķen da aanarnee'kķ liå kõskkmeå'rin eža toodvaž jie'llma. Digitaal'laž kååzzkõõzzi da digiå'sšsummuž låssnummuš råjj teåddõõzzid låå'zzted kåå'dd, pue'rrvååjjamvuu'd di kuålmad sektoor ta'rjjeem tue'rj digitaal'laž aparaatti da kååzzkõõzzi åånnmõ'sše. Meer puårsmummuš da demograaflaž huållkõskkvuõđ šõddmõš rå'jje va'žžtõõzzid tållõõzzlånji ķeåll'jeei kååzzkõõzzi jå'rjstummša.

Vålđđõspåjja 2021–2025 rajjum pue'rrvååjjamplaanåst påå'j njoonaštååvtõssån meårtõ'lleš: 1) puårastvååjjmõõžž, tiõrvåsvuõđ da tuõrvv'vuõđ plaanmallsañji ouu'deei kå'dd; 2) õhttsallašvuõđ, vuåssadvuõđ da jiõççmååinlaž tåimmmummuž tue'rjummuš; 3) fyysla, psyykla da sosiaal'laž puårastvååjjmõõžž ooudummuš õõudbeå'lnn cõggi da ååi'jeld a'lğgi kåssjõõttmõõžž kååzzkõõzzin, di 4) puårastvååjjmõõžž da tuõrvv'vuõđ ouu'deei pirrõs. Vålđđõspåå'j tååvtõõzz da tååim liå ohjjååm kåå'dd puårastvååjjmõõžž da tiõrvåsvuõđ ouu'deemtuåj, da puårastvååjjåmçiõlgtõõzzåst meårtõllum tååim liå teåuddjõttum pukin kåå'dd tåimmvuu'din. Puårastvååjjmõõžž da tiõrvåsvuõđ ouu'deem rajjåž õhttee puårastvååjjmõõžž da tiõrvåsvuõđ ooudummuž strateeglaž plaanummuž da jåå'dtummuš ķiddsañji kåå'dd tållõs- da tåimmamplaanummša.

ČOAHKKÁIGEASSU

Gieldalaččaid buresveadjima ovddideapmi lea gieldda lágas ášahuvvon vuodđobargu. Buresveadjin- ja dorvvolašvuodamuitalus lea gieldda sierra doaibmasurggiid ovttas ráhkadan diehtoolisvuohta gieldalaččaid buresveadjimis, dearvvasvuodas ja árgga dorvvolašvuodas, daidda váikkuheaddji dahkkiin ja maid gieldda doaimmain gieldalaččaid buresveadjima, dearvvasvuoda ja árgga dorvvolašvuoda ovddideapmin. Gielddas ráhkaduvvo váldostivrabajiid mielde viiddes buresveadjin- ja dorvvolašvuodamuitalus. Jagiid 2021–2024 buresveadjin- ja dorvvolašvuodamuitalus sisttisdoallá geahčasteami gieldalaččaid buresveadjima dillái ja váldostivrabaji mihttomeriid ja doaimmaid ollašuvvamii. Buresveadjin- ja dorvvolašvuodamuitalusa vuodul ráhkaduvvo viiddes buresveadjin- ja dorvvolašvuodaplána jagiide 2026–2029. Das meroštallat ođđa váldostivrabaji deaddočuoggáid, mihttomeriid ja doaimmaid, mat dorjot daid. Buresveadjin- ja dorvvolašvuodamuitalusa ja -plána gieđahallá iežas baji álggahan váldostivra.

Váldostivrabaji áigge servodat vásihii stuorra ráhkaduslaš nuppástusaid sode-ođastusa ja bargofápmo- ja veajuiduhttinbálvalusaid oppalašođastusa geažil. Dasa lassin váldostivrabaji álggu báinnii koronapandemii, mii váikkuhii earret eará Anárii dehálaš mátkeealáhussii. Soahti Eurohpás ja máilmmipolitihkalaš dili čavgan leat nuppástahttán dorvvolašvuodaipmárdusaid ja dagahan anárlaččain fuola. Mearkkašahtti nuppástusain ja globála kriissain fuolatkeahhtá Anára boahttevuohta orru leamen ekonomii ja eallinfámu dáfus ain buorre. Váldostivrabaji áigge mánáid ja nuoraid gárrenávdnasiid geavahus lea geahppánan, muhto mielladearvvasvuoda hástalusat, givssideapmi ja seksuálalaš heađušteami vásáhusat leat lassánan. Fuola boktá mánáid ja nuoraid liigedeaddu ja fuones fysalaš ortnet. Maiddái bearrašiid doarjaga dárbu lea lassánan. Bargoahkásaččat ja ahkeolbmot leat fuolas erenomážit bálvalusaid oažžumis ja olahttuvuođas ja maid árgga dorvvolašvuodas. Árgga dorvvolašvuoda oasil fuollan badjánit erenomážit johtolatdorvvolašvuhtii ja guhkes mátkegaskaide laktáseaddji áššit. Jearahallamiid vuodul Anár lea vásihuvvon goittotge dorvvolaš ássanbáikin ja anárlaččat leat gaskamearalaččat oalle duhtavaččat iežaset eallimii. Digitála bálvalusaid ja digiáššiid dikšuma lassáneapmi addá deattu lasihit gieldda, buresveadjinguovllu ja goalmát sektora fállan doarjaga digitála rusttegiid ja bálvalusaid geavahussii. Ahkeolbmuid lassáneapmi ja demografijalaš fuolahangaskavuoda lassáneapmi buktet hástalusaid ekonomalaččat suvdilis bálvalusaid ordnemii.

Váldostivrabadjái 2021–2025 ráhkaduvvon buresveadjinplánas baji njunušmihttomearrin meroštallojuvvojedje: 1) buresveadjima, dearvvasvuoda ja dorvvolašvuoda mearredidolaččat ovddideaddji giella; 2) searvvušlašvuoda, osolašvuoda ja iešrádalaš doaimma doarjun; 3) fysalaš, psyhkalaš ja sosiálalaš buresveadjima ovddideapmi ovddalgihtii eastadeaddji ja árramuttu darváneami bálvalusaiguin, ja 4) buresveadjima ja dorvvolašvuoda ovddideaddji biras. Váldostivrabaji ulbmilat ja doaimmat leat stivren gieldda buresveadjima ja dearvvasvuoda ovddidanbarggu, ja buresveadjinmuitalusas meroštallojuvvon doaimmat leat ollašuhhtton gieldda buot doaibmasurggiin. Buresveadjima ja dearvvasvuoda ovddideami ráhkadusat laktet buresveadjima ja dearvvasvuoda ovddideami strategalaš plánema ja jodiheami nannosit gieldda ekonomii- ja doaibmaplánemii.

1 Johdanto

1.1 Mitä ovat hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma?

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain (612/2021) 6 §:ssä todetaan, että kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Laki velvoittaa kuntia valmistelevaan valtuustokausittain hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman. Kunnan tulee asettaa strategisessa suunnittelussaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määritellä tavoitteita tukevat toimenpiteet.

Hyvinvointikertomus on kunnassa eri toimialojen yhdessä laatima tietopaketti kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Valtuustokausittain valmistellaan laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus, joka sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden tilaan. Laajassa hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja määritellään niitä tukevat toimenpiteet valtuustokausittain. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa. Hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen vaikuttavat monilta osin samat asiat. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta myös edistetään yhteisillä toimenpiteillä. Tämän vuoksi hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa huomioidaan myös arjen turvallisuuden edistämisen näkökulma.

1.2 Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen Inarin kunnassa

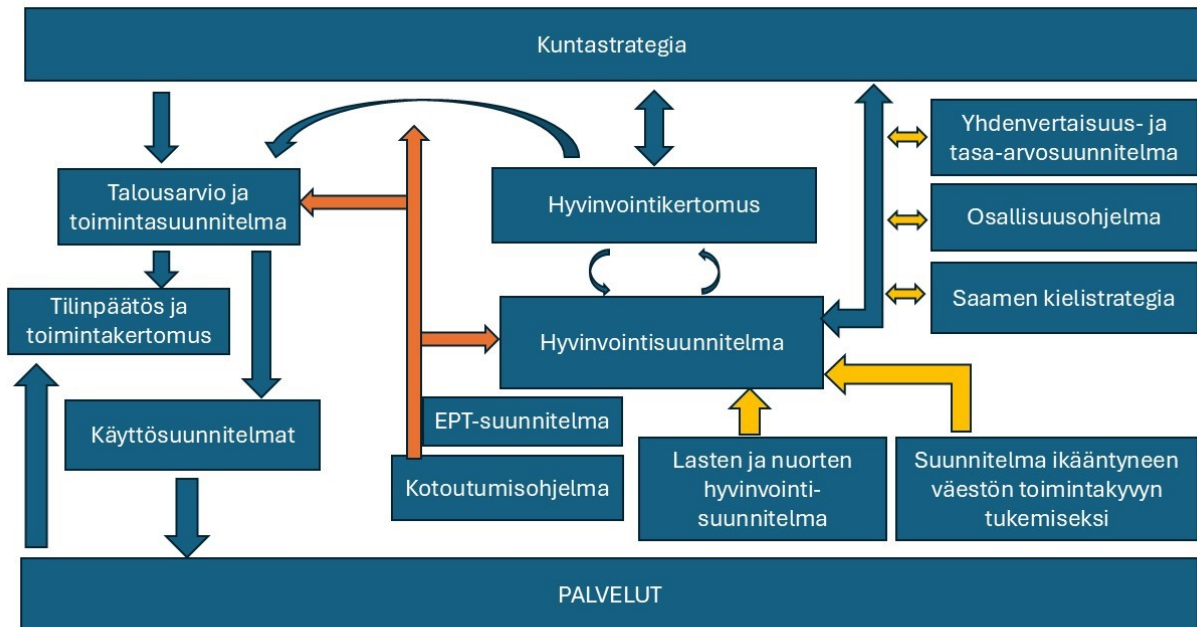
Hyvinvointityön rakenteet Inarin kunnassa

Kaikki kunnan keskeinen päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen johdetaan kuntastrategiasta. Kuntastrategia on pitkän aikavälin päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulevaisuuden suunta tai kantava idea, joka suuntaa myös kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Kuntastrategiassa on määritelty kunnan keskeisimmät tavoitteet. Niitä tarkennetaan edelleen kunnan muissa suunnitelmissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa. Inarin kuntastrategiaa uudistettiin vuonna 2024.

Inarin hyte-työ rakentuu hyvinvointikertomustyön ympärille. Laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa asetetaan koko valtuustokauden kärkitavoitteet ja alatavoitteet sekä niitä tukevat toimenpiteet. Valtuustokauden tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa, joka valmistellaan vuosittain samanaikaisesti kunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa. Hyvinvointikertomusta hyödynnetään toimialojen seuraavan vuoden talouden ja toiminnan suunnittelussa. Talousarviossa hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet vahvistetaan ja niille määritellään mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan. Näin hyvinvointikertomus tukee kunnan päätöksentekoa, auttaa priorisoimaan toimintaa ja varmistaa toiminnan resurssit. Hyvinvointikertomuksen avulla hyte-työn strateginen johtaminen liitetään

kiinteästi eri toimialojen käytännön työhön. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelu ja hyödyntäminen kunnassa arvioidaan olevan hyvällä tasolla.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen ja -suunnitelman lisäksi valmistellaan muita hyvinvointityöhön liittyviä lakisääteisiä erillishjelmia ja -suunnitelmia, kuten ehkäisevän päihdetyön suunnitelma (EPT-suunnitelma) ja kotoutumisohjelma. Erillissuunnitelmissa kuvataan tarkemmin kunkin osa-alueen operatiivista toimintaa. Kunnan toimialat vastaavat ohjelmien ja suunnitelmien valmistelusta, mutta niiden laatimiseen osallistuu myös asiantuntijoita Lapin hyvinvointialueelta, muista viranomaisista, järjestökentältä ja muista sidosryhmistä. Erillishjelmien toimenpideohjelmat on liitetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan, jotta niiden toteutuksen seuranta integroituisi talouden ja toiminnan suunnitteluun saumattomasti. Alla olevassa kuvassa on esitetty erilaisten strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien kytkökset toisiinsa. Kunnan toiminnan järjestämiseen liittyvät kertomukset, suunnitelmat ja muut asiakirjat on koottu kunnan verkkosivuille.

Mukailtu lähteestä Kuntaliitto

Kuva 1. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman suhde kuntastrategiaan ja erillissuunnitelmiin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on aktiivista ja tavoitteellista ennaltaehkäisevää työtä kunnan kaikilla toimialoilla. Erilaisilla toimenpiteillä tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen. Mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä. Kunnan palveluiden tavoitteena on, että kuntalaisten terveys, hyvinvointi ja arjen turvallisuus lisääntyvät, ja sairastavuus sekä huono-osaisuus vähenevät. Hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta edistävillä palveluilla parannetaan kuntalaisten elämänlaatua, lisätään työllisyyttä ja tuottavuutta sekä hillitään sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua.

Inarin kunnassa toimii päätoiminen hyvinvointikoordinaattori. Hyvinvointikoordinaattorin tehtäviin kuuluvat muun muassa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden suunnitelmallinen edistäminen, hyvinvointikertomuksen koordinoivastuu, yhteistyön koordinointi eri toimialojen ja sidosryhmien

kanssa, järjestöyhteistyö ja sen kehittäminen sekä kuntalaisten osallisuuden edistäminen. Hyvinvointikoordinaattori toimii myös kotoutumisen yhdyshenkilönä sekä koordinoi kotoutumisen alkuvaiheen palveluita. Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä (hyte-työtä) tukemaan on nimetty poikkihallinnollinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä (hyte-työryhmä). Työryhmä johtaa ja käsittelee hyte-työn strategista suunnittelua, kehittämistä ja toimeenpanoa. Työryhmä asettaa hyvinvointitavoitteita ja seuraa niiden toteutumista sekä raportoi luottamushenkilöille väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehityksestä sekä palvelujärjestelmän toimivuudesta. Hyte-työryhmän puheenjohtajana toimii kunnanjohtaja. Työryhmään on nimetty hallintojohtaja, sivistysjohtaja, tekninen johtaja, kehitysjohtaja, talouspäällikkö, viestintä- ja yhteistoimintapäällikkö, luottamushenkilöedustaja ja hyvinvointikoordinaattori.

Turvallisuus on hyvinvointia, hyvinvointi on turvallisuutta

Turvallisuussuunnittelu on hyvin lähellä valmiutta ja varautumista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tämän vuoksi on tärkeää määritellä paikallisista lähtökohdista, miten näihin kaikkiin liittyvä työ järjestetään kokonaisuutena ja miltä osin voidaan hyödyntää samoja rakenteita ja prosesseja. (Sisäministeriö 2019.) Turvallisuussuunnittelun ja varautumisen näkökulmana on turvallisuus joko arjessa (turvallisuussuunnittelu) tai häiriötilanteissa (varautuminen). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ovat laajemmat, ja turvallisuuden parantaminen on yksi niistä. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta edistetään monilta osin samoilla toimenpiteillä, joten resurssit ja suunnitelmat on pitkälti samat. Kunnan hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa huomioidaan turvallisuusteemoja, kuten liikkumisen turvallisuus, lasten ja nuorten turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö, kylien ja taajamien turvallisuus, ikääntyneiden turvallisuus sekä maahanmuuttajien tuki.

Inarin kunnassa on vuosittain järjestetty laaja turvallisuusyhteistyöseminaari, johon osallistuvat luottamushenkilöt, vastuuhenkilöt kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijoista, turvallisuusviranomaiset (poliisi, tulli, raja, puolustusvoimat), seurakuntien edustajat sekä SPR:n, vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepan) ja kyläyhdistysten edustajat. Seminaarissa käydään läpi ajankohtaiset turvallisuuskuulumiset ja päivitykset turvallisuussuunnitelmaan. Toimialat ovat tarpeen mukaan ja osana omaa toimintaansa yhteistyössä turvallisuusviranomaisten kanssa. Turvallisuusasioita on edistetty myös hankkeiden avulla. Kunnassa on valmiussuunnitelmat, ja valmius- ja pelastusharjoituksiin ja koulutuksiin osallistutaan aktiivisesti. SPR koordinoi vapaaehtoisen pelastuspalvelun Vapepan toimintaa ja toimii tarvittaessa kunnankin tukena häiriötilanteissa. Lapin hyvinvointialueen (Laphan) sosiaalipäivystys auttaa ympäri vuorokauden elämän kriisitilanteissa, ja terveystieteiden kriisiapua voi saada äkillisessä syntyneessä vakavassa kriisitilanteessa.

Kunnan kiinteistöjen pelastussuunnitelmat ja -harjoitukset sekä työpaikkojen riskien arviointi ja työsuojelumallit ovat yksi osa kunnan turvallisuutta. Ne koskevat henkilöstön lisäksi toimintaa ja kiinteistöjä, joita kuntalaiset käyttävät. Kunnassa toimii ELY-keskuksen aloitteesta liikenneturvallisuustyöryhmä, jossa edustettuina ovat eri toimialat; nuorisotoimi, varhaiskasvatus, tekninen osasto, perusturva, perusopetus sekä hallinto-osasto. Työryhmään kuuluvat kunnan edustajien lisäksi Ivalon autokoulun, Lapin pelastuslaitoksen, poliisin, Inarin riistanhoitoyhdistyksen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen, Liikenneturvallisuustoimijan, Liikenneturvan ja Lapin ELY-keskuksen edustajat. Työryhmän tehtävät liittyvät ensisijaisesti liikennekasvatus- ja valistustehtäviin. Ivalojoen vesistöalueen tulvasuojelua ja varautumista tehdään tarvittaessa osana Lapin alueen tulvatyöryhmää.

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen (PTR-viranomaisten) yhteistyötä säätelee laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta, jonka peruseriaatteena on, että PTR-viranomaiset voivat laissa määritellyllä tavalla suorittaa toisilleen kuuluvia tehtäviä tarpeen vaatiessa. Yhteistyön merkitys Inarissa on suuri. Pitkien etäisyyksien ja pienen väestö- ja viranomaistiheyden vuoksi juuri tietyn viranomaisen paikallaolo voi viivästyä. Pelastuslaitoksen ja vapaaehtoisperiaatteella toimivan paikallisen vapaapalokunnan (VPK) ja Vapepan merkitys on olennainen. Myös monet muut alueen toimijat, kuten puolustusvoimat, tullilaitos, seurakunnat, kyläyhdistykset, järjestöt ja paliskunnat ovat osa turvallisuustoimijoiden kenttää.

Turvallisuussuunnittelussa korostuu ongelmien ennaltaehkäisy. Ongelmakohtien poistaminen ja väistämättömiin uhkiin varautuminen on tuloksellisempaa ja taloudellisesti kannattavampaa kuin ongelmien kohtaaminen valmistautumatta. Tämä koskee sekä onnettomuuksia (onnettomuusturvallisuus, liikenneturvallisuus ja matkailun turvallisuus) että ihmisten parissa tehtävää turvallisuustyötä (syrjäytyminen ja sosiaalinen turvallisuus sekä rikostorjunta ja yleinen järjestys). Alueen ensihoito on järjestetty Lapin hyvinvointialueen toimesta. Alueella on kaksi ambulanssia, jotka molemmat ovat hoitotason yksiköjä. Ympäri vuorokautisen päivystyksen järjestämisessä on oleellista tuntee väestö, olosuhteet, etäisyydet ja palvelukokonaisuus. Tämä luo alueelle elinvoimaa ja yleistä turvallisuudentunnetta.

1.3 Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen ja -suunnitelman laadintaprosessi

Valtuustokauden laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma valmistellaan kahdessa osassa. Ensimmäinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus valtuustokaudelta 2021–2025. Se sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvoinnin tilaan sekä valtuustokauden 2021–2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseen. Koska kertomus laaditaan vuonna 2025, eivät saman vuoden indikaattoritiedot ole vielä kaikilta osin tarkastelussa. Toinen osa sisältää vuosien 2026–2029 hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman, jossa määritellään valtuustokaudelle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet, tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet. Molemmat hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen osat käsittelee ja hyväksyy kunnanvaltuusto.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen valmistelu aloitettiin loppuvuonna 2024. Valmistelusta on vastannut hyvinvointikoordinaattori. Valmistelun etenemistä on käsitelty säännöllisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä. Osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen tiedonkeruuta kunnan kaikilta toimialoilta kerättiin havaintoja kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan palveluiden kyvystä vastata kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Näkemyksiä pyydettiin myös nuorisovaltuustolta, vanhus- ja vammaisneuvostoilta sekä kylien neuvostolta. Järjestöjen havaintoja kerättiin keväällä 2024 toteutetulla järjestökyselyllä. Kuntalaisten koettua hyvinvointia kartoitettiin toukokuussa 2025 toteutetulla inarilaisten hyvinvointikyselyllä. Lisäksi Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksesta 2024 saatiin monipuolisesti tietoa muun muassa kuntalaisten hyvinvoinnista, palveluiden käytöstä sekä tyytyväisyydestä Inarin kunnan palveluihin.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen ensimmäisessä osassa luodaan katsaus kuntalaisten hyvinvointiin ja sen edistämiseen. Kertomuksen toisessa osassa tarkastellaan valtuustokauden 2021–2025 hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen tavoitteiden ja

toimenpiteiden toteutumista. Lopuksi esitetään hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen yhteenveto ja johtopäätökset.

2 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

2.1 Kertomuksen tietopohja

Hyvinvointikertomukseen on koottu tietoa Kuntaliiton ylläpitämästä Sähköinen hyvinvointikertomus -työkalusta, joka kerää tilastotietoa useista kansallisista tietopalveluista. Lisäksi tilastotietoa on koottu muista kansallisista tietolähteistä. Indikaattoritietoa on täydennetty Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksesta 2024 ja kunnan omista tilastoista ja kyselyistä saatavalla tiedolla sekä kunnan toimialojen ja sidosryhmien havaintoihin perustuvalla kokemustiedolla. Hyvinvointi on käsitteenä laaja ja sen tarkastelussa tulee huomioida useita eri ulottuvuuksia. Alla olevassa kuvassa on esitetty hyvinvoinnin osatekijät.

Mukailtu lähteestä THL 2024: [Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen – keskeisiä käsitteitä](#)

Kuva 2. Hyvinvoinnin osatekijät (mukailtu lähteestä THL 2024, Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen - keskeisiä käsitteitä)

Laajaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen on valittu indikaattoreita, jotka ovat olennaisia kuntalaisten hyvinvoinnin seurannan kannalta. Indikaattoreiden valinnassa on huomioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) valmisteleva kuntien hyvinvointikertomusten vähimmäistietosisältöehdotus. Vähimmäistietosisältöehdotus sisältää indikaattoreita, jotka kuvaavat kokoavasti kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä ilmiöitä. Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen on koottu kunnan hyte-kertoimeen vaikuttavat indikaattorit. Hyte-kerroin on valtionosuuden lisäosa, jonka suuruus määräytyy kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön perusteella. Kaikki hyte-kertoimen ja vähimmäistietosisällön indikaattorit on lueteltu liitteessä 1. Inaria koskevia indikaattoritietoja verrataan soveltuvin osin koko maan ja Lapin hyvinvointialueen kuntien keskiarvoihin sekä vertailukunniksi valittuihin Kittilään ja Sodankylään.

Kittilä on lappilainen kunta, jonka elinkeinoissa korostuu Inarin tapaan matkailusektori. Inarin naapurikunta Sodankylä kuuluu saamelaisalueeseen ja on asukasluvultaan jokseenkin Inarin kokoinen. Kertomuksessa käsitellään pääasiassa vuosien 2021–2024 indikaattoritietoja. Mukaan on kuitenkin otettu saatavilla olevia vuoden 2025 tietoja esimerkiksi kouluterveyskyselyistä sekä kunnan omista kyselyistä, jotta saadaan mahdollisimman ajantasainen tietopohja vuosien 2026–2029 hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa varten.

Tässä kertomuksessa kuntalaisten hyvinvointia tarkastellaan ensin toimintaympäristön näkökulmasta. Tämän jälkeen hyvinvointia tarkastellaan ikäryhmittäin. Lopuksi luodaan katsaus kuntalaisten yleiseen hyvinvointiin ja sen edistämiseen.

2.2 Talous, elinvoima ja hyte-kerroin

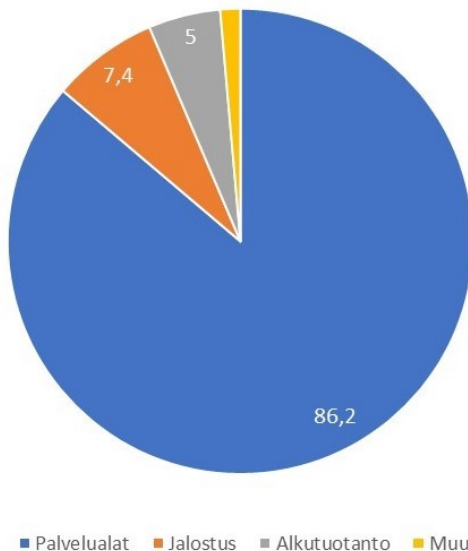
Talous

Inarin taloustilanne on ollut vakaa ja tulevaisuudennäkymät positiivisia. Paikallinen elinkeinoelämä oli väliaikaisesti vaikeuksissa vuonna 2020 alkaneen koronapandemian aikana rajaustoimien ja maahantulorajoitusten vuoksi, mutta elpyi pandemian päätyttyä entiselle tasolle. Pandemiasta elpymisen jälkeen itärajan sulkeminen välineellistetyin maahantulon seurauksena on vaikuttanut jonkin verran Inarin elinkeinoelämään. Kaikkiaan sota Euroopassa sekä maailmanpoliittisen tilanteen kiristyminen ovat horjuttaneet turvallisuustilannetta. Merkittävistä muutoksista ja globaaleista kriiseistä huolimatta Inarin tulevaisuusnäkymät ovat pysyneet myönteisinä. Tilinpäätös on ollut ylijäämäinen koko valtuustokauden ajan.

Elinkeinot ja elinvoiman edistäminen

Työpaikkojen ja työssä käyvien määrä Inarissa on kasvanut viime vuosina ja työttömien osuus työvoimasta on palannut vuoden 2020 koronapandemian aiheuttaman työttömyyspiikin (17,5 %) jälkeen alemmalle tasolle. Vuonna 2024 työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 9,4 %. Palvelualan työpaikkojen osuus on kasvanut ja alkutuotannon työpaikkojen osuus pienentynyt 2010-luvulta saakka. Vuonna 2023 työpaikoista 86,2 % oli palvelualalla. Palvelualan työpaikosta suuri osa on matkailussa, jota leimaa sesonkiluonteisuus. Tämä näkyy myös siinä, että työttömien osuus on sesongin ulkopuolella kesäkuukausina suurempi kuin sesonkiaikaan talvikuukausina. Vuoden 2024 aikana työttömyys oli suurimmillaan 11,8 % ja pienimmillään 7,6 %. Inarin työpaikkaomavaraisuus oli 96,9 vuonna 2023. Työpaikkaomavaraisuus ilmaisee alueella työssäkäyvien ja alueella asuvan työllisen työvoiman määrän välisen suhteen. Alle 100 oleva työpaikkaomavaraisuus merkitsee, että alueella on enemmän työllistä työvoimaa kuin työpaikkoja. Toisin sanoen osa inarilaisista työssäkäyvistä työskentelee työpaikoissa, jotka ovat muiden kuntien alueella. Tähän lukeutuvat esimerkiksi monet etätöitä tekevät.

Elinkeinojen jakautuminen Inarissa vuonna 2023, %

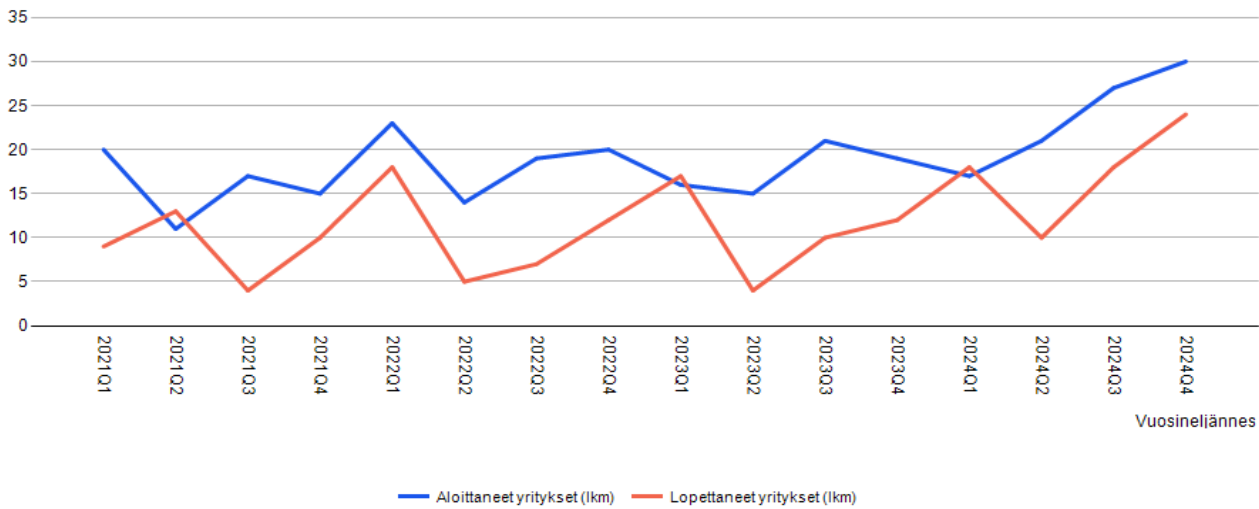

Kuva 3. Elinkeinojen jakautuminen eri sektoreille Inarissa vuonna 2023 (Tilastokeskus)

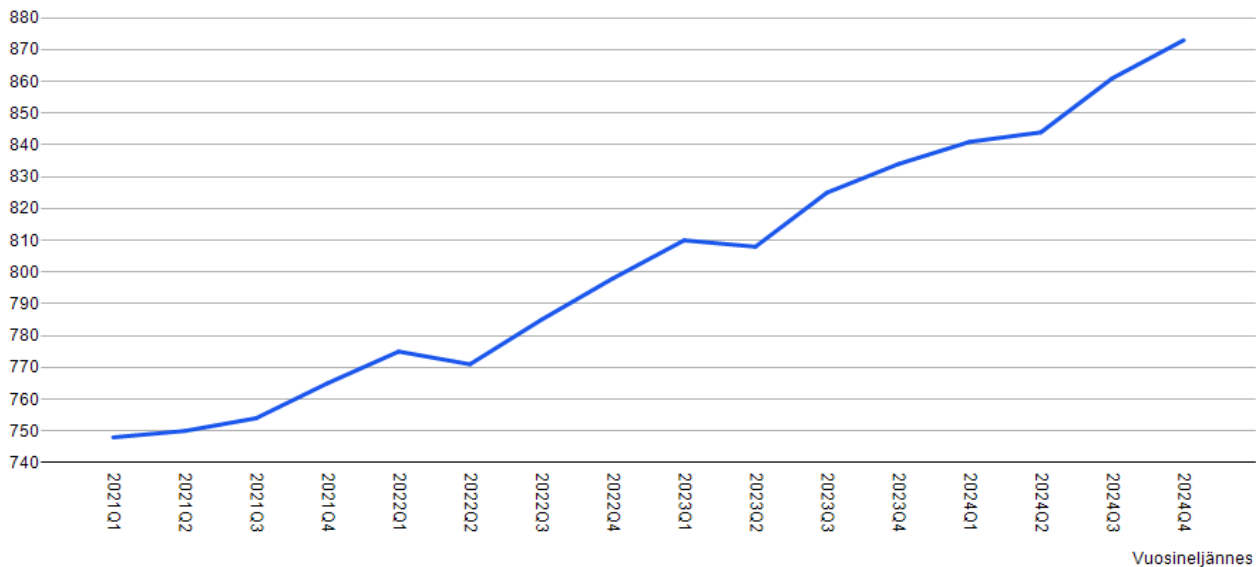
Raportointiaikana on ollut voimassa Inarin kunnan elinvoimaohjelma 2019–2025, jonka päivittämistarpeesta päätettiin vuonna 2023. Kunnan ja yritysten toimintaympäristöön vaikuttivat silloin suuresti pandemia, Ukrainan sota ja sen myötä esimerkiksi kallistuneet energian hinnat. Inarin kunnan elinkeino-ohjelma vuosille 2024–2030 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa syksyllä 2024. Elinkeino-ohjelmaa valmisteltiin rinnakkain kuntastrategian päivityksen kanssa ja valmistelua tehtiin yhteistyössä sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa.

Matkailun alueorganisaatio Lapland North Destinations Oy edistää kunnan matkailutoimialan kehittymistä ostopalvelusopimuksella. Inarin tärkein toimiala on matkailu ja sen kasvun myötä panostetaan erityisesti toimialan kestävään kehittymiseen. Kevään 2025 aikana toteutettiin kaikille kuntalaisille avoin kysely matkailun sosiaalisista vaikutuksista. Kysely oli osa Matkailun yritysekosysteemin kehittäminen Ivalossa ja Saariselällä -hankkeen toimenpiteitä. Vastausten perusteella Inarin asukkaat suhtautuvat myönteisesti matkailuun. Matkailun positiivisina vaikutuksina nähdään taloudellisen elinvoiman lisääntyminen, alueen vetovoima ja saavutettavuus sekä palveluiden kehitys. Suurin osa kokee asumisen turvalliseksi matkailun kasvusta huolimatta. Vastauksista nousi esiin myös asukkaiden huolenaiheita, kuten matkailun ympäristövaikutukset, asumiseen ja elinympäristöön liittyvät haitat, palveluiden kuormittuminen, kulttuuriperinnön heikkeneminen ja osallistumismahdollisuuksien puute matkailun kehittämiseen.

Perustettavien yritysten määrä on ollut kasvussa, mutta yrityksiä myös lopetetaan. Erityisesti lopettavien yritysten määrässä näkyy kausivaihtelu. Inarin yrityskanta on ollut noususuuntainen koko valtuustokauden ajan.

Kuva 4. Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrä Inarissa vuosina 2021–2024 (Tilastokeskus)

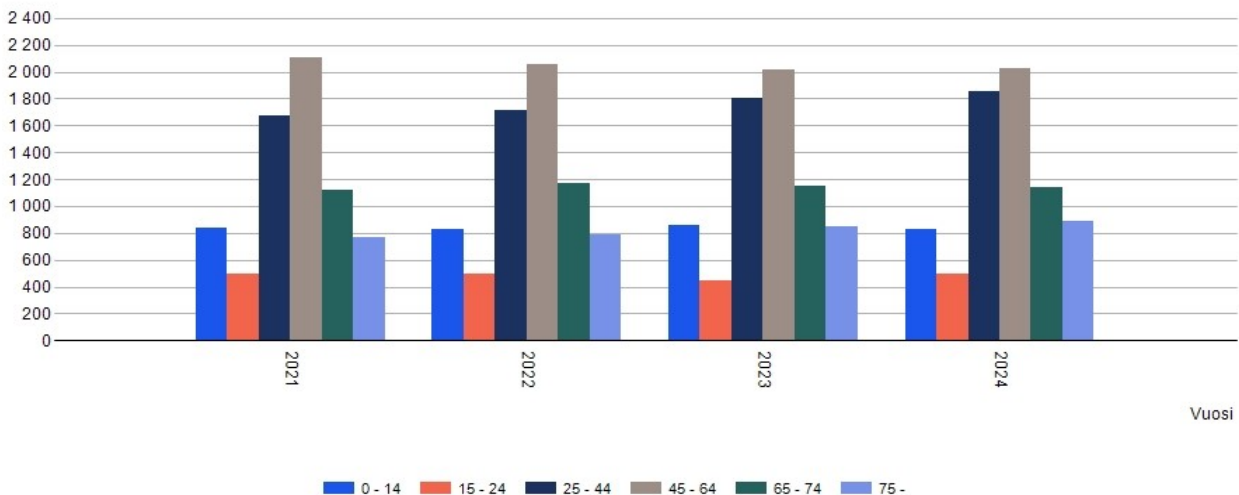
Kuva 5. Inarin yrityskannan kehitys vuosina 2021–2024 (Tilastokeskus)

Inarin kunnan elinvoimaa tuetaan tarjoamalla yritysneuvontapalveluita niin alkaville kuin kehittyville yrityksille. Lisäksi hanketoimintaa hyödynnetään kehittämisen resurssina. Seurantakauden aikana on ollut useita hankkeita eri kehittämisen painopisteisiin liittyen. Teemoja on ollut mm. kestävä matkailu, reitistöjen kehittämien, elinkeinojen kuten kalatalouden kehittäminen sekä toimialan yhdistäminen matkailualan kanssa. Lisäksi hankkeilla on lisätty Inarin kylien turvallisuutta, elinvoimaa ja viihtyisyyttä. Kylissä asumista tuetaan järjestämällä asiointikuljetusta Nellimistä Ivaloon ja Partakosta Näätämöön. Elinvoiman edistämisen arvioidaan olevan Inarissa hyvällä tasolla.

Väestö

Inarin väestökehitys on ollut noususuuntainen koko valtuustokauden 2021–2025 ajan. Vuonna 2021 Inarin väkiluku oli 7008 ja vuonna 2024 inarilaisia oli 7224. Kuntien välinen nettomuutto on niin ikään ollut koko valtuustokauden ajan positiivinen. Inarin ohella myös vertailukunta Kittilän sekä Lapin hyvinvointialueen keskimääräinen väestökehitys on ollut positiivinen, kun taas Sodankylässä väestön määrä on laskenut hieman. Tilastokeskuksen vuonna 2024 tekemän väestöennusteen mukaan vuonna 2040 Inarin väkiluku on 7812.

Inarin väestö on hieman iäkkäämpää kuin koko maassa, Lapin hyvinvointialueella tai Kittilässä. Vuonna 2023 alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä oli pienempi kuin vertailualueilla. Yli 64-vuotiaiden osuus oli hieman suurempi kuin koko maassa, Lapin hyvinvointialueella ja Kittilässä. Työikäisten osuus oli hieman suurempi kuin Sodankylässä ja Lapin hyvinvointialueella, mutta pienempi kuin Kittilässä ja koko maassa. Valtuustokauden 2021–2025 aikana 16–24-vuotiaiden osuus on hieman pienentynyt ja yli 64-vuotiaiden osuus hieman kasvanut. Tilastokeskuksen vuonna 2024 laatiman väestöennusteen mukaan vuonna 2040 Inarissa olisi 0–14-vuotiaita 11,4 %, 15–64-vuotiaita 60,6 % ja 65 vuotta täyttäneitä 28 % väestöstä.

Kuva 6. Inarin väestön ikärakenne vuosina 2021–2024 (Tilastokeskus)

Inarin demografinen eli väestöllinen huoltosuhde vuonna 2024 oli 65. Demografinen huoltosuhde kuvaa lasten ja eläkeläisten määrää sataa työikäistä kohti. Inarin demografinen huoltosuhde on koko maata (61,6) heikompi, mutta parempi kuin Lapissa keskimäärin (71,2). Inarin taloudellinen huoltosuhde on viime vuosina kohentunut. Vuonna 2021 taloudellinen huoltosuhde oli 124,9 ja vuonna 2023 111,7. Taloudellinen huoltosuhde eli elatussuhde ilmaisee, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin lukeutuu koko ei-työllinen väestö, eli työttömät, eläkeläiset, lapset ja omaa kotitaloutta hoitavat. Inarin taloudellisen huoltosuhteen koheneminen väestön ikääntymisestä huolimatta selittyy työttömyyden vähenemisellä ja työllisten osuuden lisääntymisellä. Työllisten osuus on noussut tasaisesti koko valtuustokauden ajan ja oli vuonna 2023 47,2 % väestöstä. Tieto työllisyydestä perustuu työeläke- ja veroviranomaisten tietoihin. Alla olevassa kuvassa on esitetty Inarin väestörakennetta ja sen kehitystä kuvaavia avainlukuja.

INARI

Asukasluku 2024: 7224		Väestöennuste 2040: 7812	
Ikärakenne 2024			
0-14 vuotiaita	11,4 %	↘	Väestöennusteen mukaan Inarin asukasluku tulee kasvamaan vuoteen 2040 mennessä. Ikääntyneiden osuus tulee kasvamaan, kun taas työikäisten ja alle 15-vuotiaiden osuus pienenee.
15-64-vuotiaita	60,6 %	↘	
65 vuotta täyttäneitä	28 %	↗	
Väestöllinen huoltosuhde 65	Lappi 71,2	Koko maa 61,6	Inarin väestöllinen huoltosuhde on kasvanut vuoden 2020 tulokseen 63,8 verrattuna, mutta laskenut vuoden 2023 tulokseen 66,8 verrattuna.
Taloudellinen huoltosuhde 111,7	Lappi 140,3	Koko maa 131,8	Inarin taloudellinen huoltosuhde on viime vuosina kohentunut, mutta heikkenee väestön ikääntyessä.

Kuva 7. Inarin väestörakennetta kuvaavia tunnuslukuja (Lähteet: Tilastokeskus, THL/Sotkanet, THL/Tea-viisari)

Inari on monikulttuurinen kunta, mitä voi pitää voimavarana ja rikkautena. Vuonna 2023 Inarissa asui 2147 saamelaista. Saamelaisväestöstä 0–17-vuotiaita oli 18 %, 18–64-vuotiaita 53,5 % ja 65 vuotta täyttäneitä 28,5 %. (Saamelaiskäräjät ja Digi- ja väestötietovirasto.) Saamenkielisten määrä Inarissa on kasvanut tasaisesti. Vuonna 2021 saamenkielisiä inarilaisia oli 475 ja vuonna 2024 509. Vuonna 2024 äidinkielenään puhui muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea 57,6 asukasta 1000 asukasta kohti. Osuus oli suurempi kuin Lapissa keskimäärin (47,4/1000 asukasta), mutta huomattavasti pienempi kuin koko maassa keskimäärin (108,3/1000 asukasta). Vieraskielisten osuus on kasvanut yli 20 prosenttiyksikköä vuodesta 2021, mikä johtuu erityisesti matkailusektorilla työskentelevien työperäisten maahanmuuttajien määrän kasvusta. Inarin matkailusektori houkuttelee paljon kansainvälisiä työntekijöitä, ja Inarissa maahanmuutto on pääasiassa työperäistä maahanmuuttoa. Inarin väestöstä lähes 5 % on ulkomaan kansalaisia. Ulkomaan kansalaisten osuus on kasvanut koko maassa viime vuosina. (Tilastokeskus.)

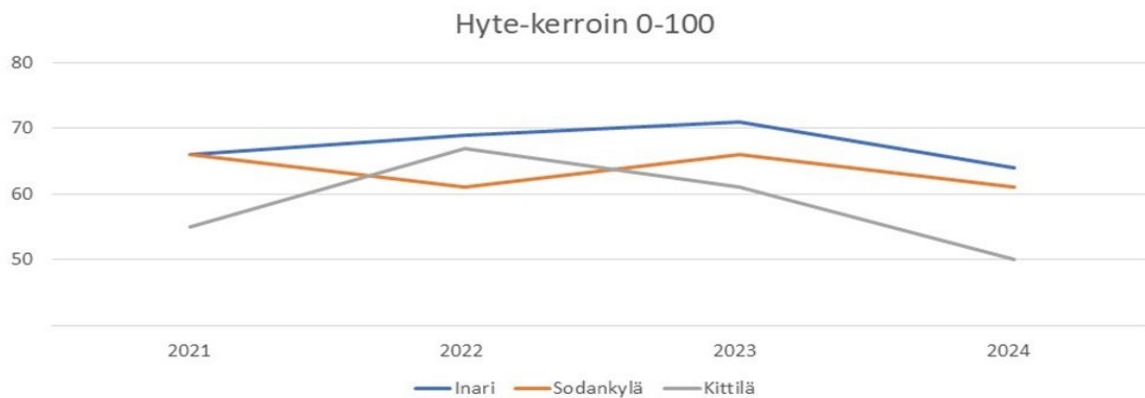
Lähes 66 % inarilaisista asuu taajamissa ja vuonna 2024 Inarin kaikista asutokunnista 43,3 % oli yhden hengen asutokuntia. Yhden hengen asutokuntien määrä on pysynyt jokseenkin samana valtuustokaudella. Kunnan yleinen pienituloisuusaste oli vuonna 2023 10,4 %, mikä on 1,4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2021. Inarilaisten tuloeroissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Tuloeroja kuvataan Gini-kertoimella, joka kuvaa alueen asutokuntien käytettävissä olevien rahatulojen jakautumista. Suurten tuloerojen katsotaan heikentävän sosiaalista koheesiota, luottamusta ja liikkuvuutta, millä on negatiivisia vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja talouteen. Vuonna 2023 Inarin Gini-kerroin oli 24,3, ja se on pysynyt liki samalla tasolla koko valtuustokauden ajan. Gini-kertoimen perusteella Inarissa tulot ovat samalla tasolla kuin Lapissa keskimäärin ja hieman pienemmät kuin Kittilässä ja Sodankylässä, mutta huomattavasti pienemmät kuin koko maassa keskimäärin. Korona-ajan työttömyyspiikki ei näyttäisi vaikuttaneen tuloeroihin.

Koulutustasomittari kuvaa väestön koulutustasoa, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkilöä kohti. Inarin tunnusluku vuonna 2024 oli 348,9. Koulutustasomittarin perusteella inarilaisten koulutustaso on kohentunut

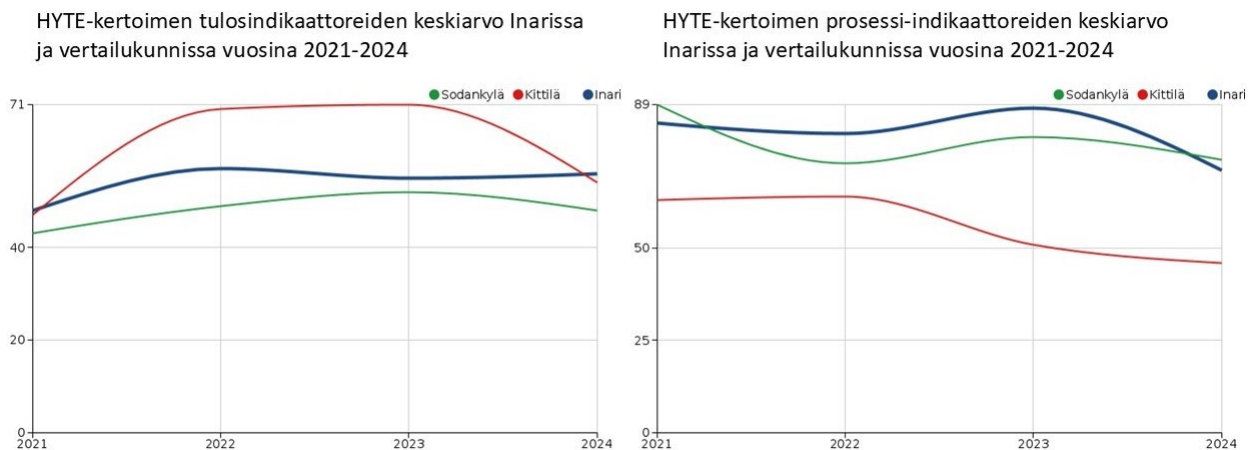
tasaisesti, mutta se on edelleen huomattavasti matalampi kuin koko maassa keskimäärin (396,2), hieman matalampi kuin Lapissa keskimäärin (365,6), ja liki samaa tasoa kuin Kittilässä ja Sodankylässä. Koko maata ja Lappia matalampi koulutustaso selittyy sillä, että suuri osa Inarin työpaikoista on matkailusektorilla, joka houkuttelee myös kouluttamattomia työntekijöitä. Koko maan ja vertailualueiden koulutustaso on niin ikään noussut tarkastelujaksolla.

Hyte-kerroin

Vuonna 2024 Inarin Hyte-kerroin oli 64/100, mikä tarkoittaa kannustinrahoitusta 19,1 euroa per asukas. Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo oli 71/100 ja tulosindikaattoreiden keskiarvo 56/100. Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyte-työssä, tulosindikaattorit hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta. Hyte-kertoimen indikaattorit ovat kaikille kunnille samat. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä sosiaali- ja terveysministeriö (STM) arvioivat niiden soveltuvuutta määrajoihin. Alla olevissa kuvissa on esitetty Inarin hyte-kertoimen kehitys vuosina 2021–2024 sekä vertailu Kittilän ja Sodankylän kuntiin.

Kuva 8. Inarin ja vertailukuntien hyte-kerroin vuosina 2021–2024 (Kuntaliitto, Sähköinen hyvinvointikertomus)

Kuva 9. Tulos- ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvo Inarissa ja vertailukunnissa vuosina 2021–2024 (Kuntaliitto, Sähköinen hyvinvointikertomus)

Alla olevassa kuvassa on esitetty eriteltynä hyte-kertoimen tulosindikaattoreiden tilanne Inarissa vuonna 2024, vertailu koko Lappiin sekä indikaattoreiden kehityksen suunta Inarissa valtuustokaudella 2021–2025. Kehityksen suuntaa osoittavan nuolen vihreä väri kertoo, että muutos myönteinen ja punainen väri, että muutos on kielteinen. Taulukossa näkyy myös THL:n kullekin indikaattorille asettama tavoitetaso. Inarissa on päästy kahden hyte-kertoimen tulosindikaattorin osalta THL:n tavoitetasolle tai sen alle. Nämä indikaattoritiedot on merkitty vihreällä värillä. Kauimpana THL:n tulostavoitteista Inari on 8. ja 9. luokan oppilaiden koetun terveydentilan sekä ylipainoisten osuuden osalta.

HYTE-kertoimen tulosindikaattorit

Indikaattori	Tavoite-taso	Inari 2024*	Lappi 2024*	Suunta Inarissa	Lähde
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	5 %	31,2 %	28,2 %	↗	Kouluterveyskysely (THL)
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	5 %	18 %	20,6 %	↘	Kouluterveyskysely (THL)
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	5 %	8 %	7,9 %	↘	Tutkintorekisteri (Tilastokeskus)
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	0,5 %	0,5 %	1,3 %	↘	Toimeentulotukirekisteri (THL)
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	5 %	6,1 %	8,2 %	↘	Eläketilastot (ETK)
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	230 hoitajaksoa	192,3 hoitajaksoa	384,6 hoitajaksoa	↘	Erikoissairaanhoidotilasto (THL) Perusterveydenhuoltotilasto (THL)

* Osa indikaattoritiedoista päivittyy joka toinen vuosi

Kuva 10. Inarin ja Lapin hyte-kertoimen tulosindikaattorit vuonna 2024

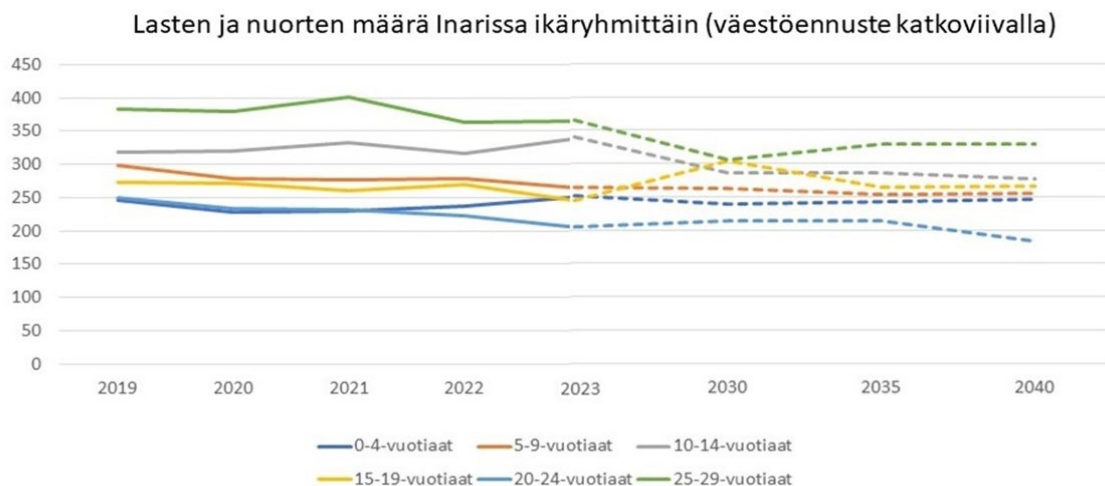
Prosessi-indikaattoreiden osalta Inarin kunta saa täydet pisteet (100/100) 10/15 indikaattorista. Kunnassa on selkeät hyte-työn rakenteet ja hyte-työtä koordinoi kokoaikainen hyvinvointikoordinaattori. Väestön hyvinvoinnin tilaa sekä terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteiden toteutumista seurataan sovitulla mittareilla ja muutoksista raportoidaan kunnanvaltuustolle vuosittain. Tarkastuslautakunta arvioi valtuustokausittain hyte-tavoitteiden toteutumista. Lasten ja nuorten liikkumisen lisäämiseen kiinnitetään huomiota, kouluissa on pitkät liikuntavälitunnit ja liikunnan edistämistä käsitellään poikkihallinnollisesti hyte-työryhmässä. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen vuosiraportissa. Kunta kutsuu koolle säännöllisesti liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen, ja yhteistyö liikuntaseurojen kanssa on muutenkin tiivistä. Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. Kunnan palvelujen suunnittelussa hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja esimerkiksi kyselyiden kautta. Kouluympäristön terveys ja turvallisuus tarkistetaan kolmen vuoden välein. Kehitettävää prosessi-indikaattoreiden osalta on liikunnan edistämisestä vastaavien viranhaltijoiden osallistumisesta toimielinten vaikutusten ennakoarvointiin, oppilaiden poissaolojen kokonaismäärän seurannassa, Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailuosituksen noudattamisessa koululounaan ja välipalojen järjestämisessä sekä kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltamisessa.

2.3 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Vuonna 2024 Inarissa oli 542 lapsiperhettä, joista noin 28 % oli yhden vanhemman perheitä. Lapsiperheiden määrä on tarkastelujaksolla vähentynyt hieman: vuonna 2021 lapsiperheitä oli 556. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on kuitenkin säilynyt jokseenkin samana (vuonna 2021 se oli 29,5). Kaikista asuntokunnista ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia oli 31,8 %, mikä on vähemmän kuin vuonna 2021 (33,7 %). Lasten pienituloisuusaste (pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden henkilöiden osuus prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä) oli pienempi kuin vuonna 2021, jolloin se oli 10,6. Vuoteen 2040 ulottuvan väestöennusteen mukaan lasten ja nuorten määrä Inarissa vähenee. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavia lapsiperheitä oli vuonna 2021 0,9 % lapsiperheistä. Indikaattoritiedon perusteella voidaan todeta, että lapsiperheiden taloudellinen tilanne on keskimäärin hieman kohentunut tarkastelujaksolla.

Kuva 11. Lapsiperheiden tunnuslukuja (Kuntaliitto, Sähköinen hyvinvointikertomus)

Kuva 12. Lasten ja nuorten osuus väestöstä ja väestöennusteesta (Tilastokeskus)

Varhaiskasvatus

Vuonna 2024 varhaiskasvatukseen osallistui 210 1–6-vuotiasta inarilaista lasta, mikä on noin 70 % vastaavan ikäisistä. Varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioidaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen monella osa-alueella. Toiminnassa painotetaan liikunnallisia elämäntapoja ja terveellisiä ruokailutottumuksia. Varhaiskasvatuspalvelut tukevat perheiden hyvinvointia ja jaksamista ja varhaiskasvatuspalveluita järjestetään mahdollisuuksien mukaan tarvittaessa nopeallakin aikataululla. Varhaiskasvatuksen palveluiden kautta tuetaan vanhemmuutta ja pyritään tunnistamaan tuen tarpeet ja ohjataan perheitä tarvittaessa muiden palveluiden piiriin. Lapsiperheiden tuen tarpeet ovat korostuneet viimeisten vuosien aikana, ja lasten ja perheiden palveluihin ja hyvinvoinnin edistämiseen on tärkeää panostaa myös tulevaisuudessa. Toimiva moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja terveys- ja hyvinvointipalveluiden välillä edistää lapsiperheiden hyvinvointia. Yhteistyön painopiste tulee olla ennaltaehkäisevässä toiminnassa ja tukea tulee tarjota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Perheiden ja lasten tuen tarpeet ovat kasvaneet. Kaikilla perheillä ei ole Inarissa tukiverkostoa, mikä osaltaan kuormittaa perheitä.

Peruskoulu ja oppilashuolto

Kuntien terveydenedistämisasiivisuutta kuvaavan TEAvisarin (THL) perusteella Inarin peruskoulujen opettajamitoitus ja koulunkäyntiavustajien/-ohjaajien henkilöstömitoitus ovat hyvällä tasolla. Myös koulukuraattoreja ja kouluterveydenhoitajia on riittävästi suhteutettuna oppilasmäärään. Sen sijaan koulupsykologi- ja koululääkäriresurssi on riittämätön. Kouluissa tehtävään laajaan terveystarkastukseen ei sisälly Inarissa opettajan arviota oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Oppilaiden poissaolojen kokonaislukumäärää seurataan kouluissa ja poissaolojen seurannassa on käytössä varhaisen puuttumisen malli. Inarin kouluissa on panostettu tupakka- ja nikotiinituotteiden ja päihteidenkäytön ehkäisyyn. Toimintamalleissa yksinäisyyden vähentämiseksi sekä istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi on paljon kehitettävää.

Pisteet	Inari	Lapin hyvinvointialue	Kittilän kunta	Sodankylä	Koko maa
Perusopetus	51	64	57	58	64
Sitoutuminen	26	60	54	43	57
Johtaminen	74	80	73	77	77
Seuranta ja tarveanalyysi	59	69	59	71	63
Voimavarat	70	63	81	73	61
Yhteiset käytännöt	51	69	42	41	72
Osallisuus	35	55	37	54	60
Muut ydintoiminnot	43	51	51	46	57

Kuva 13: TEAvisarin pisteytys, perusopetus Inari ja vertailualueet (THL, TEAvisari)

Oppilashuollon palvelut järjestää Lapin hyvinvointialue. Inarin kunnassa oppilashuoltoryhmät jakautuvat oppilashuollon ohjausryhmään, oppilaitoskohtaisiin oppilas- tai opiskeluhuoltoryhmiin sekä tapauskohtaisesti koottaviin monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista. Oppilaitoskohtaiset oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmät vastaavat kunkin oppilaitoksen oppilashuollon yleisestä

suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista. Tapauskohtaisesti koottavissa monialaisissa asiantuntijaryhmissä käsitellään yksittäisen oppilaan tai opiskelijan tuen tarvetta sekä oppilashuollollisten palvelujen järjestämiseen liittyviä asioita. Oppilashuollon palveluita ovat kouluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut, joilla voidaan täydentää oppilaan mahdollisesti saamaa yksilöllistä koulunkäynnin tukea. TEAviisarin perusteella Inarin oppilashuoltotyön vahvuutena on, että oppilashuoltoryhmässä on monialainen kokoonpano ammattilaisia. Parannettavaa on erityisesti koulupsykologipalvelun saatavuudessa sekä oppilaiden osallistumisessa monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan. Koulupsykologin palveluja on korvattu psykiatrisen sairaanhoitajan palveluilla ja ostopalveluna.

Vanhemmuus ja hyvinvointi

Vanhempien terveydestä ja hyvinvoinnista ei ole saatavilla kuntakohtaista tilastotietoa Inarista. THL:n FinLapset-kyselytutkimuksessa (2024) on kartoitettu esikouluikäisten lasten vanhempien hyvinvointia, ja tuloksia on saatavilla Lapin hyvinvointialueen tasolla. Tutkimuksen mukaan yli 46 % äideistä ja yli 54 % isistä tai toisista vanhemmista on ollut mielialaoireiden takia vaikeuksia huolehtia asioistaan tai tulla toimeen ihmisten kanssa. Vain noin 17 % vanhemmista raportoi kokeneensa vahvaa positiivista mielenterveyttä kahden viime viikon aikana ja yli 32 prosentilla on uupumuksen oireita. 17 % vastaajista on heikko osallisuuden kokemus ja 28 % raportoi kokeneensa parisuhdeväkivaltaa 12 kuukauden aikana. Noin 85 % vanhemmista on kuitenkin tyytyväisiä elämäänsä ja noin 91 % mielestä oma, lapsen ja perheen tulevaisuus vaikuttaa hyvältä. Lastenhoitoapua isovanhemmilta saa tarvittaessa 72 % vastaajista.

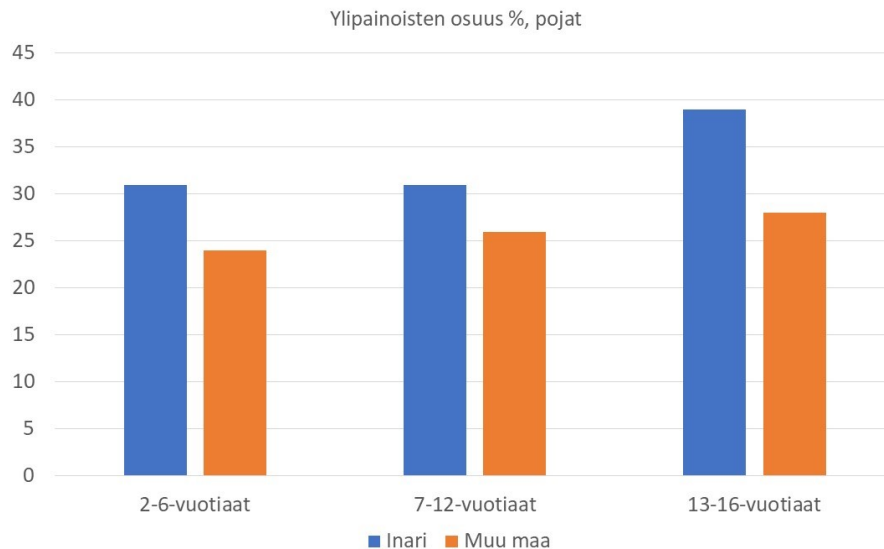
FinLapset-kyselytutkimuksen mukaan noin 42 % äideistä ja 31 % isistä tai toisista vanhemmista on tarvinnut omaan jaksamiseen ammattilasten tukea. Tukea tarvinneista yli puolet kuitenkin kokee, etteivät ole saaneet riittävästi tukea omaan mielenterveyteensä. Parisuhteeseen ammattilaisten tukea on tarvinnut noin 25 % vastaajista, mutta tuen on kokenut riittämättömäksi noin 63 % sitä saaneista. Esikouluikäisen lapsen käyttäytymisen tai tunne-elämän ongelmiin on tarvinnut ammattilaisen tukea noin 47 % vastaajista, mutta noin 22 % kokee saaneensa tukea riittämättömästi. Vanhempien luottamus kouluun (noin 81 %) on korkeampi kuin luottamus julkiseen terveydenhuoltoon (noin 58 %).

FinLapset-tutkimuksessa esikouluikäisten lasten perheille tehdyn kyselytutkimuksen tiedot sisältävät useiden Lapin kuntien tietoja, joten tuloksia ei voi suoraan yleistää koskemaan Inaria. Inarin perhekeskusverkostossa mukana olevien ammattilaisten kokemusperäisen tiedon perusteella tutkimuksesta nousseet ilmiöt, kuten vanhempien mielenterveyden haasteet, lasten käyttäytymisen ja tunne-elämän ongelmat sekä vanhemmuuden tuen ja verkostojen puute, ovat kuitenkin ajankohtaisia myös Inarissa.

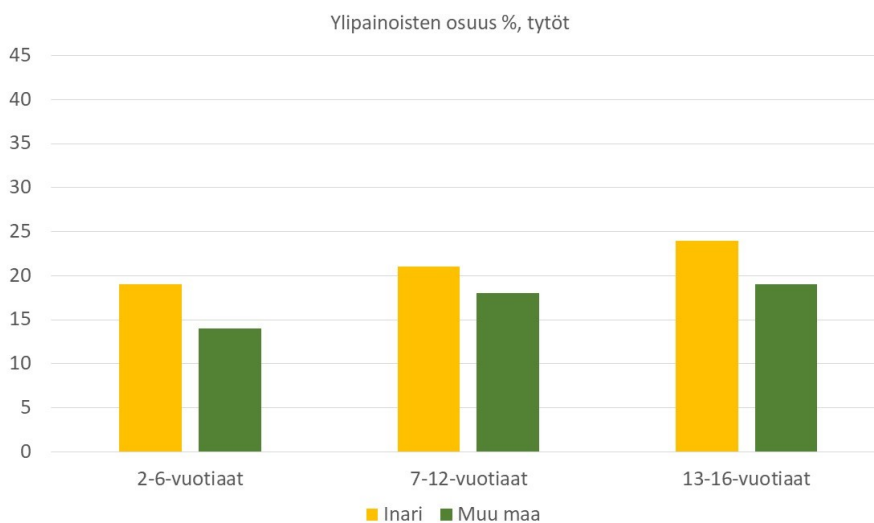
Lasten ja nuorten hyvinvointi, terveys ja toimintakyky

Inarilaisten lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin tilassa huolenaiheiksi nousevat indikaattoritiedon perusteella ylipaino ja lihavuus, vähäinen fyysinen aktiivisuus, huono fyysinen kunto sekä epäsäännöllinen ruokailurytmi ja aterioiden väliin jättäminen. Koulukiusaaminen ja seksuaalisen häirinnän kokeminen on lisääntynyt. Lisäksi yksinäisyyden lisääntyminen, osallisuuden kokemusten heikentyminen ja mielenterveyden haasteet, kuten ahdistusoireiden lisääntyminen, herättävät huolta erityisesti yläkouluikäisten nuorten hyvinvoinnin osalta.

Inarissa on ylipainoisia tai lihavia lapsia ja nuoria keskimäärin enemmän kuin koko maassa. Ylipaino on yleisempää pojilla kuin tytöillä ja yläkouluikäisistä pojista jopa 39 % on ylipainoisia. (THL, FinLapset 2023)

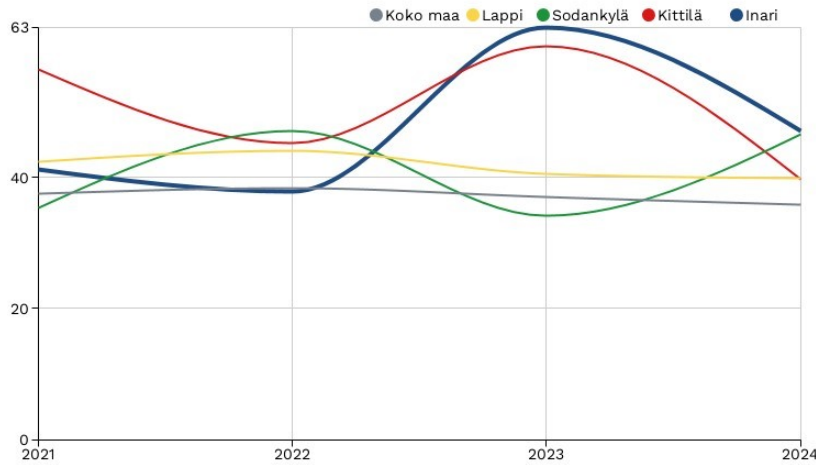

Kuva 14. Ylipainoisten poikien osuus Inarissa ja koko maassa 2023 (THL, FinLapset)

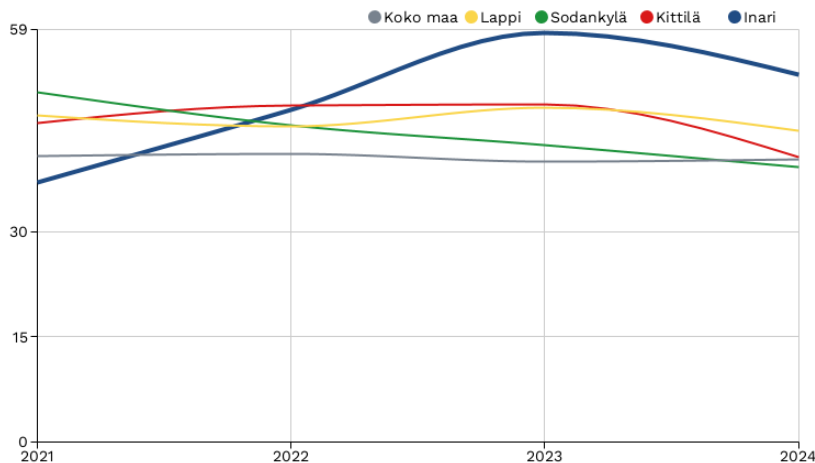

Kuva 15. Ylipainoisten tyttöjen osuus Inarissa ja koko maassa 2023 (THL, FinLapset)

Vuoden 2024 MOVE!-mittausten perusteella 47,2 prosentilla 5. luokan ja 52,5 prosentilla 8. luokan oppilaista oli heikko fyysinen suorituskky. Tulos on huonompi kuin vertailualueilla. Alla olevissa kuvissa on esitetty Inarin ja vertailualueiden tulokset tarkastelujaksolla.

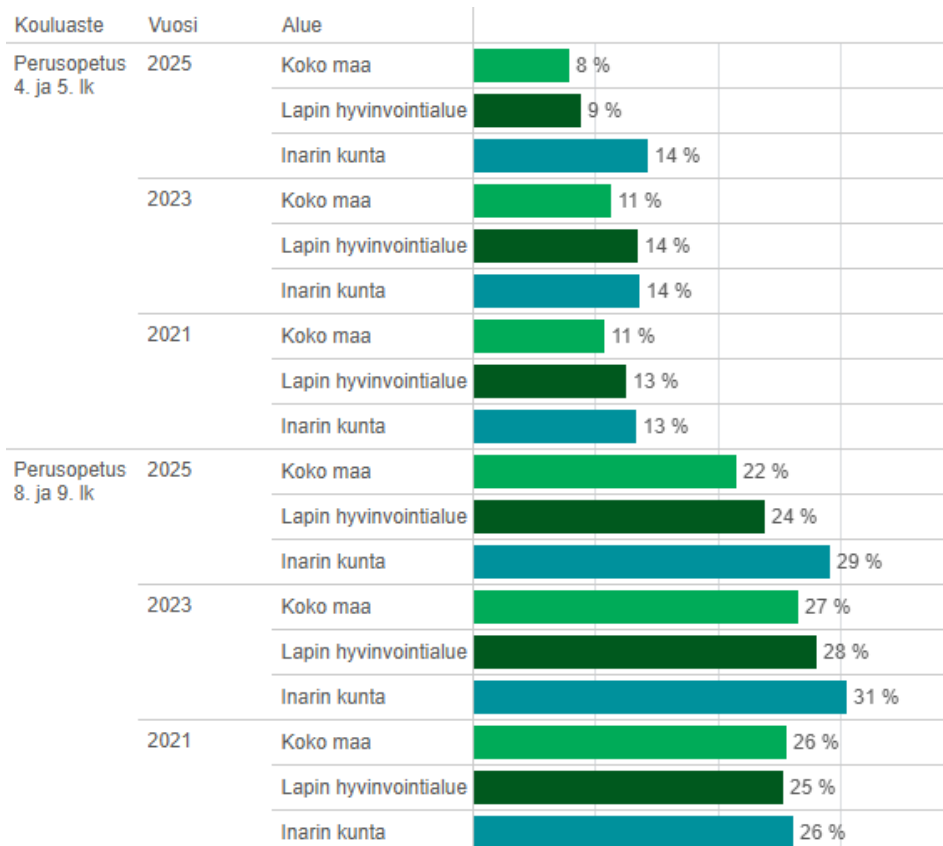

Kuva 16. Osuus (%) 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen suorituskky (Opetushallitus, MOVE!-mittaustulokset)

Kuva 17. Osuus (%) 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen suorituskky (Opetushallitus, MOVE!-mittaustulokset)

Kouluterveyskyselyn 2025 mukaan terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi koki lähes 30 % 8. ja 9. luokan oppilaista, mikä on enemmän kuin Lapin hyvinvointialueella tai koko maassa keskimäärin. 4. ja 5. luokan oppilailla osuus on pienempi: vuonna 2025 14 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Osuus on pysynyt jokseenkin samana tarkastelujaksolla ja on suurempi kuin Lapin hyvinvointialueella (9 %) ja koko maassa (8 %).

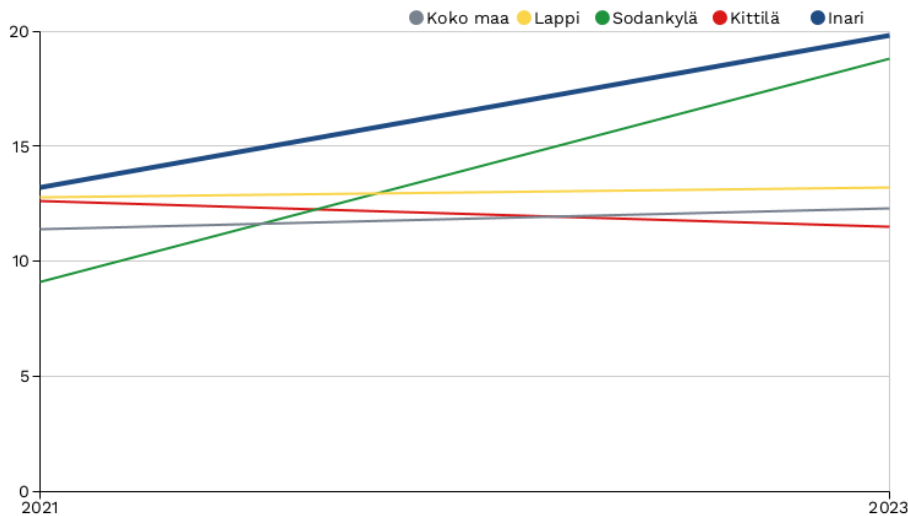

Kuva 18. Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista (THL, Kouluterveyskysely)

Kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaat ovat keskimäärin tyytyväisempiä elämäänsä tällä hetkellä kuin 8. ja 9. luokan oppilaat. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn mukaan inarilaisista lapsista ja nuorista elämäänsä tyytyväisten osuus on pienempi kuin Lapin hyvinvointialueella ja koko maassa keskimäärin. Tämän ikäryhmän osallisuuden kokemus on heikentynyt: vuonna 2023 19,8 % 8. ja 9. luokan oppilaista raportoi erittäin heikosta osallisuuden kokemuksesta. Tulos on heikompikin vertailualueilla.

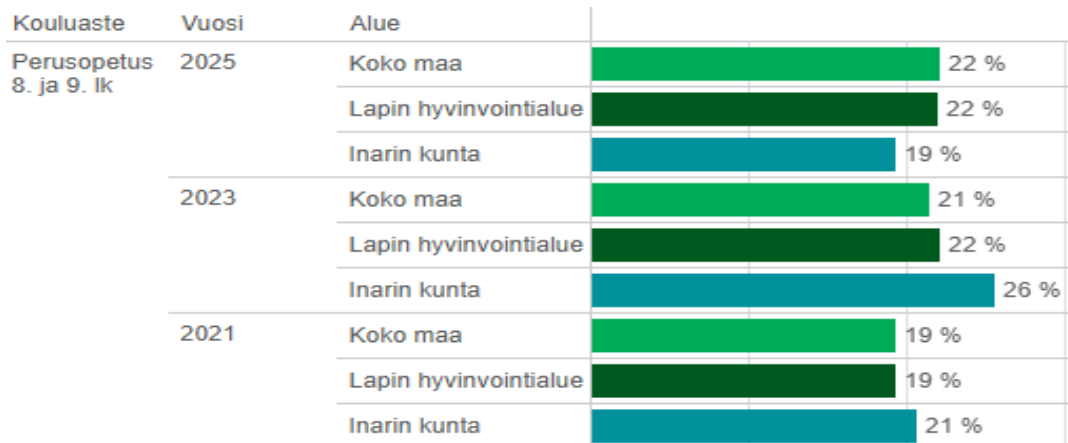

Kuva 19. Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 3. ja 4. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista (THL, Kouluterveyskysely)

Kuva 20. Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (THL, Kouluterveyskysely)

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien osuus 8. ja 9. luokan oppilaista on kääntynyt laskuun tarkastelujaksolla ja oli vuonna 2025 Lapin hyvinvointialuetta ja koko maata hieman pienempi. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana raportoi kokeneensa 20 % 8. ja 9. luokan oppilaista, mikä on likimain sama osuus kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin.

Kuva 21. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (THL, Kouluterveyskysely)

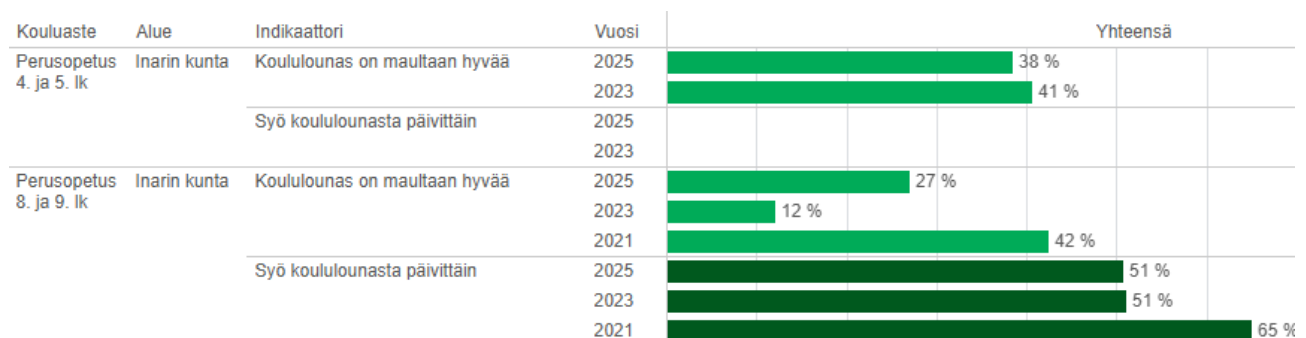
Elintavat

Lasten ja nuorten epäsäännölliset ruokailutottumukset aiheuttavat huolta. Tarkastelujaksolla trendi on, että aiempaa harvempi koululainen syö aamiaisen joka arkipäivä. Vuoden 2025 kyselyssä 36 % raportoi, ettei syö aamiaista joka arkipäivä. Tytöt jättivät poikia useammin aamupalan syömättä. Tulos on Lapin hyvinvointialuetta ja koko maata heikompi.

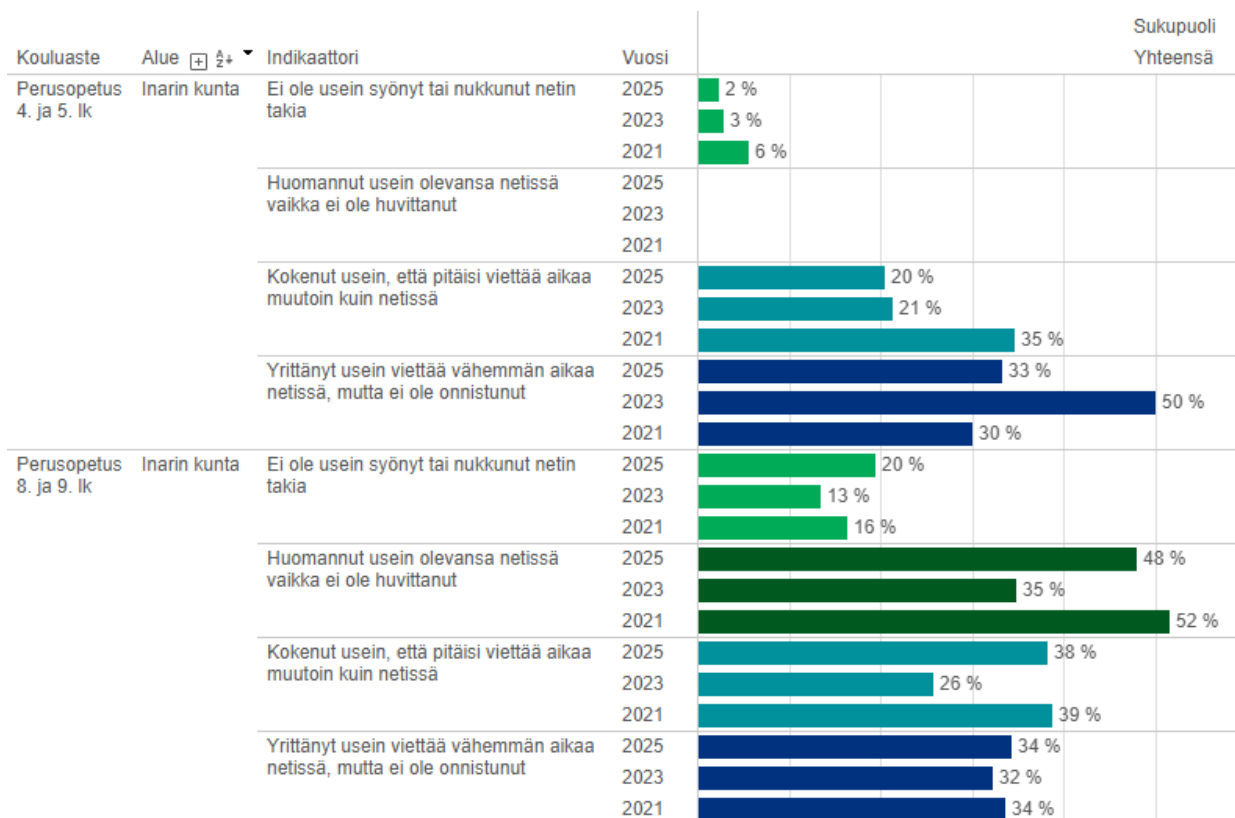
Kuva 22: Syö aamupalaa joka arkipäivä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (Kouluterveyskysely, THL)

Vuoden 2025 Kouluterveyskyselyssä noin puolet 8. ja 9. luokan oppilaista raportoi, ettei syö koululounasta päivittäin. Säännöllisesti koululounasta syövien määrä on pysynyt samana, vaikka aiempaa useampi 8. ja 9. -luokkalaisista raportoi koululounaan olevan mautaan hyvää. Sen sijaan 4. ja 5. luokan oppilaista kouluruokaa mautaan hyvänä pitävien osuus oli hieman laskenut.

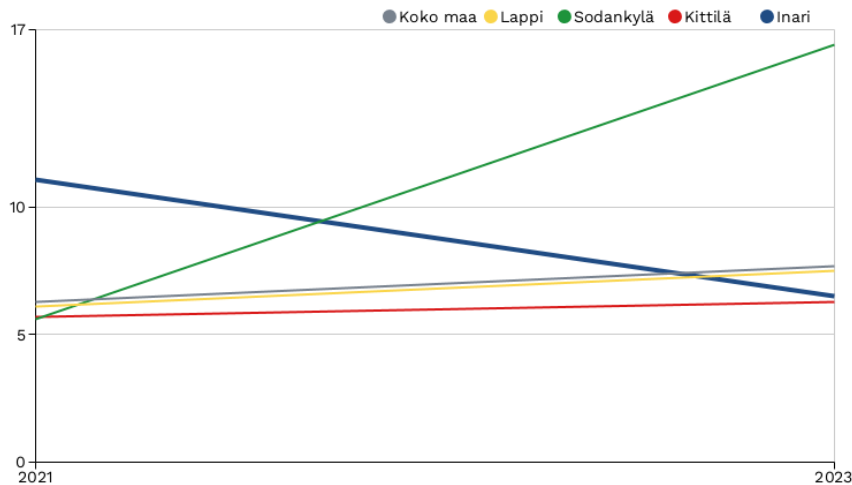
Kuva 23: Tuloksia 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden ruokailutottumuksista Inarin kouluissa (Kouluterveyskysely, THL)

Kouluterveyskyselyn mukaan lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen on vähentynyt. Vähintään tunnin päivässä liikkuvia oli 4. ja 5. luokan oppilaista noin 41 % ja 8. ja 9. luokan oppilaista noin 24 % vuonna 2025, mikä oli hieman vähemmän kuin vuonna 2023. Vapaa-ajallaan korkeintaan tunnin viikossa liikuntaa harrastavia 8. ja 9. luokan oppilaita oli vuonna 2025 noin 32 %, mikä on 8 % enemmän kuin vuonna 2023. Unen vaikutus palautumiseen ja hyvinvointiin on merkittävä. 4. ja 5. luokan oppilaista 15 % kokee, ettei nuku tarpeeksi. 8. ja 9. luokan oppilaista arkisin vähintään 8 tuntia nukkuu 63 % ja osuus on ollut kasvussa. Netin käytön vaikutukset syömiseen tai nukkumiseen ovat merkittävästi suurempia 8. ja 9. luokan oppilailla kuin 4. ja 5. luokan oppilailla. Moni nuori haluaisi viettää aikaa netissä nykyistä vähemmän, mutta ei ole onnistunut siinä. Alla olevissa kuvissa on esitetty oppilaiden vastauksia netin käyttöön liittyen.

Kuva 24. Netin käyttö 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilailla Inarin kouluissa (THL, Kouluterveyskysely)

Nuorten päihteiden käyttö on kouluterveyskyselyn mukaan vähentynyt. Vuonna 2023 huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista oli 8. ja 9. luokan oppilaista 6,5 %, kun vuonna 2021 osuus oli 11,1 %. Inarissa osuus oli pienempi kuin koko maassa (7,7 %), Lapissa (7,5 %) tai Sodankylässä (16,4 %), mutta hieman suurempi kuin Kittilässä (6,3).

Kuva 25. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (THL, Kouluterveyskysely)

Tupakointi sekä nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö on vähentynyt ja kokonaan raittiiden osuus hieman lisääntynyt 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa, mutta nikotiinipusseja käyttävien osuus on kasvanut.

				Sukupuoli	
Koulu	Alue	Indikaattori	Vuosi	Yhteensä	
Perusopetus 8. ja 9. lk	Inarin kunta	Ei käytä alkoholia	2025	63 %	
			2023	62 %	
			2021	50 %	
		Käyttää alkoholia viikoittain	2025	4 %	
			2023	0 %	
			2021	3 %	
		Käyttää nikotiinipusseja nykyisin	2025	9 %	
			2023	7 %	
			2021		
		Käyttää nykyisin sähkösavukkeita	2025	5 %	
			2023	18 %	
			2021	11 %	
		Nuuskaa nykyisin	2025	7 %	
			2023	12 %	
			2021	18 %	
		Tupakoi nykyisin	2025	6 %	
			2023	13 %	
			2021	21 %	

Kuva 26. Alkoholin ja nikotiinituotteiden käyttö, % 8. ja 9. luokan oppilaista Inarin kouluissa (THL, Kouluterveyskysely)

Turvallisuus ja ympäristö

Kouluterveyskyselyn mukaan aiempaa harvempi 4. ja 5. luokan oppilaista sekä 8. ja 9. luokan oppilaista on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa. Vuonna 2023 4. ja 5. -luokkalaisista 7,1 % sekä 8. ja 9.-luokkalaisista 8,9 % raportoi kokeneensa fyysistä väkivaltaa vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta vuoden aikana, kun vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä väkivaltaa kokeneiden osuus oli noin puolet enemmän. Inarissa osuus

oli molemmissa ikäluokissa merkittävästi pienempi kuin vertailualueilla. Sen sijaan koulukiusaaminen ja seksuaalinen häirintä ovat lisääntyneet. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä koulukiusattuna vähintään kerran viikossa raportoi olleensa aiempaa useampi lapsi ja nuori: 4. ja 5. luokan oppilaista 14 % ja 8. ja 9. luokan oppilaista 10 % oli ollut koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn mukaan seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalien näyttämistä on vuoden aikana kokenut 19 % 4. ja 5. luokan oppilaista, kun vuonna 2023 vastaava osuus oli 9 %. Seksuaalista häirintää koulussa vuoden aikana on kokenut 18 % 8. ja 9. luokan oppilaista, kun vastaava osuus oli vuonna 2023 6 %. Kouluissa on yhteisesti sovittu käytäntö seksuaalisen häirinnän tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta. Oppilaitoksen fyysiset työolot ovat häirinneet noin neljännestä 8. ja 9. luokan oppilaita ja osuus on likimain samansuuruinen kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin.

Inarissa asutusta on laajalla alueella ja siten välimatkat pitkiä. Alakouluikäisistä (7–12-vuotiaista) 44 % asuu enintään kahden kilometrin etäisyydellä alakoulusta. Sodankylässä vastaava osuus on 58,4 % ja Kittilässä 64,3 %. (Elinympäristön tietopalvelu Liiteri.) Fiksusti kouluun -ohjelman 2024 tekemän kyselyn mukaan 40 % yläkoululaisista ja lukiolaisista asuu enintään 2 kilometrin ja 71 % enintään viiden kilometrin päässä koulusta. Koulumatkojen turvallisuus puhuttaa erityisesti huoltajia. Autojen nopeudet, risteysliikenne (mm. näkyvyysongelmat ja suojateiden puuttuminen) ja muun liikenteen huomiointi autoilijoilla ovat Fiksusti kouluun -kyselyn mukaan huoltajien (n = 112) mielestä suurimpia liikenneturvallisuudessa huolestuttavia seikkoja. Myös muun muassa kevyenliikenteen väylien tai valaistuksen puuttuminen ovat vastaajien mielestä liikenneturvallisuutta heikentäviä tekijöitä. Vastaajien mukaan koulumatkojen turvallisuutta voisi parantaa ensisijaisesti laskemalla ajonopeuksia koulun lähetyvillä (54 %) sekä lisäämällä liikennetaitojen opetusta koulussa (47 %). (Likes ja Pyöräilykuntien verkosto 2024.)

Kuva 27: Huoltajien näkemyksiä koulumatkojen turvallisuudesta Inarin kunnassa (Likes ja Pyöräilykuntien verkosto 2024)

Kyselyiden tulokset sekä olosuhdekartoitus antoivat Kaarteen koulukeskuksen osalta erinomaista tietoa koulumatkojen kulkutapaosuuksista sekä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joihin kunnassa on jo reagoitu. Koulumatkaliikkumisen lisääminen ei kuitenkaan mahdollistu pelkästään olosuhteiden parantamisella, vaan tarvitaan myös kannustusta ja tahtotila löytää perheessä sopiva ratkaisu liikkumisen lisäämiseen. Inarin kunta on tuottanut Fiksusti kouluun –ohjelmassa kerätyn aineiston avulla toimintasuunnitelman aktiivisten ja kestävien koulu- ja opiskelijamatkojen tukemiseksi.

Vuonna 2025 on käynnistetty myös Inarin kunnan kävelyn- ja pyöräilyn edistämishjelman laadinta. On tunnistettu, että sekä koulu-, että työmatkaliikkumisen, että vapaa-ajan liikkumisen lisäämisessä on merkittävää potentiaalia. Ohjelmassa keskeistä on sen kautta tulleiden kehittämistarpeiden vaikuttavuuden arviointi ja jaksottaminen investointiohjelmaan. Toisena merkityksellisenä tekijänä pidetään Inarin alueen luonnostaan tarjoamia edellytyksiä liikkumiselle, erilaisia tempauksia., kannustusta ja viestinnän keinoja sekä näiden jatkuvuutta.

Nuorten työpajapäivien tuloksia

Sivistystoimi järjesti keväällä 2024 kunnanvaltuutetuille, sivistyslautakunnan jäsenille, nuorisovaltuustolle (NuVa) sekä nuorisotoimelle työpajapäivän. Työpajapäivässä käsiteltiin kouluterveyskyselyn ja MOVE!-mittausten tulosten pohjalta nousseita nuorten hyvinvointiin liittyviä huolenaiheita ja pohdittiin niihin ratkaisuja nuorten ideoinnin pohjalta. Työpajassa tuli esiin, että nuorten ryhmäyttäminen on keskeinen keino lisätä ryhmän jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta, luottamusta ja viihtymistä. Myös kummitoiminta ja erilaisten yhteishenkeä kohottavien perinteiden luominen koettiin yhteenkuuluvuuden tunnetta ja psyykkistä hyvinvointia kohottavina keinoina. Positiivisen palautteen saaminen huoltajilta, opettajilta ja luokkatovereilta sekä pienet myönteiset eleet ovat merkityksellisiä myönteisen ilmapiirin lisäämiseksi. Koulunuorisotyön avulla voidaan edistää näitä teemoja.

Nuorten fyysisen toimintakyvyn haasteiden taustalla suurimpana tekijänä on työpajakeskustelujen perusteella puhelimien runsas käyttö. Lisäksi pitkät välimatkat harrastuksiin sekä se, ettei kaikille löydy mieleistä harrastusta, vaikuttavat vähäiseen liikkumiseen. Liikuntaa voisi lisätä koulupäivään välituntitoiminnan avulla. Työpajassa todettiin, että kunnassa on varsin monipuolista liikuntatarjontaa, mutta siitä tiedottamista voisi vielä lisätä. Ohjatun ja tavoitteellisen liikuntaharrastamisen lisäksi nuorille toivottiin matalan kynnyksen ohjattua liikuntatoimintaa esimerkiksi nuorisotilatyön oheen. Lisäksi huoltajien osallistaminen sekä koulumatkaliikkumisen lisääminen nähtiin mahdollisina keinoina lisätä nuorten liikkumista.

Kevään 2024 työpajapäivässä käsiteltiin myös kunnan nuorisotyön palvelujen kehittämistä ja ideoitiin, kuinka niitä voisi kehittää. Koulunuorisotyötä sekä nuorisotilojen päivittäistä aukioloa pidettiin tärkeänä. Esille nousi myös nuorten uusien harrastusten ideointi yhteisissä työpajoissa. On tärkeää, että mielekkäitä harrastuksia löytyy myös heille, jotka eivät ole innostuneita liikunnasta. Harrastukset ovat tärkeitä ajanviettomahdollisuuksia, jotka lisäävät nuorten hyvinvointia. Kunnan nuorisotyössä on vastattu työpajassa esiin tulleisiin kehittämistarpeisiin ja muun muassa tehostettu tiedottamista sekä tuotu nuorisotiloille liikkumista edistävää matalan kynnyksen toimintaa.

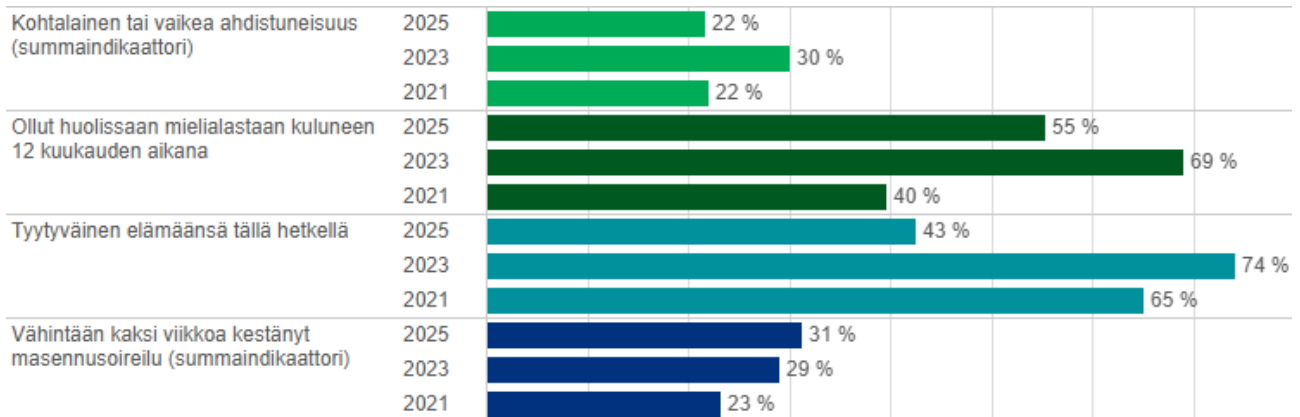
Keväällä 2025 pidettiin Ivalossa yläkoululaisille suunnattu työpaja, jossa kysyttiin nuorten mielipiteitä ja kehittämisehdotuksia kouluruokailua, mielen hyvinvointia ja osallisuutta koskevista teemoista. Nuoret vastasivat kysymyksiin anonyymisti Mentimeterin avulla. Kouluruuan osalta yleisin syy ruuan väliin jättämiselle oli se, ettei ruuan maku, ulkonäkö tai koostumus miellyttä. Muiksi syiksi mainittiin muun muassa ruokailutilain meluisuus, liika ihmismäärä tai se, että kaverikaan ei syö. Nuorten mielestä kouluruokailua voisi kehittää tekemällä enemmän oppilaiden toiveruokia sekä tarjoamalla enemmän vaihtoehtoja. Koulussa eniten iloa tuottavia asioita ovat nuorten mielestä kaverit, välitunnit ja liikunta. Myös opettajat ja mukavat oppitunnit sekä hyvä ruoka tuottavat iloa koulupäivän aikana. Vapaa-ajalla ja kotona iloa tuottavat muun muassa kaverit, perhe, lemmikit ja monenlaiset harrastukset. Useissa vastauksissa kävi ilmi, että moni nuori nauttii vapaa-ajalla omasta rauhasta ja leppämisestä. Hyvä ruoka, musiikki, onnistumisen kokemukset, puhelimen käyttö sekä sosiaalisuus ovat myös iloa tuovia asioita. Myös päihteet ja energijuomat tulivat esille vastauksissa. Nuorten vastauksissa oli paljon vaihtelua koskien heidän mielipiteidensä huomioon ottamista. Moni ei osannut sanoa, otetaanko mielipiteet huomioon. Nuorille on tärkeää saada myönteistä palautetta vanhemmilta, opettajilta ja muilta aikuisilta sekä kavereilta. Myönteinen palaute saa olon tuntumaan hyväksytyltä ja tärkeältä. Myös kaverit, harrastukset ja onnistumiset sekä kuunnelluksi tuleminen ja lohduttaminen lisäävät hyväksytyksi tulemisen tunnetta. Tärkeää on, että kaverit ottavat mukaan eikä ketään syrjitä.

2.4 Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointia heikentävät tekijät ovat pitkälti samoja kuin yläkouluikäisillä. Kouluterveyskyselyn mukaan terveydentilansa kohtalaiseksi tai huonoksi kokee 20 % lukiolaisista, mikä on jotakuinkin saman verran kuin koko maassa (21 %) tai Lapissa (22 %). Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista lähes puolet ei syö aamupalaa joka arkiamu. Koululounasta ei syö päivittäin 37 % vastaajista. Osuudet ovat suurempia kuin vertailualueilla keskimäärin.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki aiempaa harvempi lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista, mutta ahdistusta kokeneiden osuus on kuitenkin verrattain suuri. Ahdistusta kokeneiden lukion 1. ja 2. luokan oppilaiden osuus on likimain samansuuruinen kuin Lapin hyvinvointialueella ja koko maassa. Masennusoireilu sen sijaan on lisääntynyt ja vähintään kaksi viikkoa kestänyttä masennusoireilua raportoineiden osuus on suurempi kuin Lapin hyvinvointialueella (21 %) tai koko maassa (19 %) keskimäärin. Yli puolella lukiolaisista on ollut viimeisen 12 kuukauden aikana huolta mielialastaan. Vahvaa positiivista mielenterveyttä kokeneiden osuus on pienentynyt vuoden 2021 noin 26 prosentista vuoden 2023 noin 17 prosenttiin lukion 1. ja 2. -luokkalaisista. Osuus on pienempi kuin vertailualueilla.

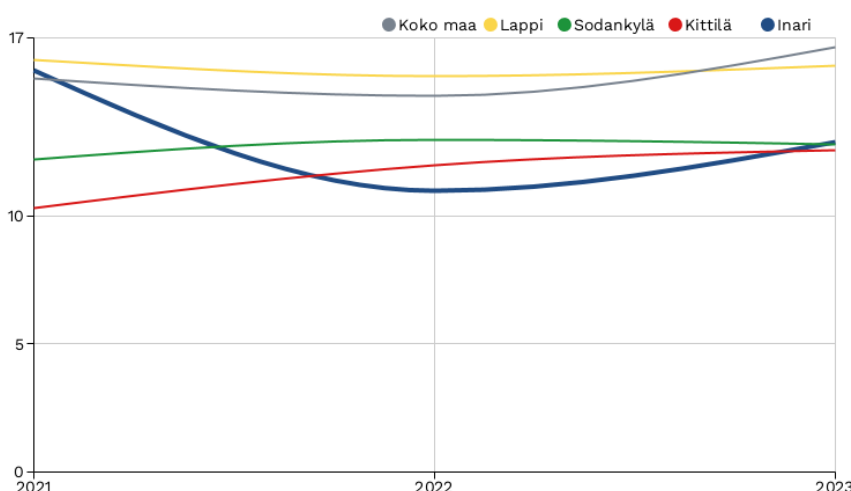
Elämänsä tyytyväisten lukiolaisten osuus on kääntynyt voimakkaasti laskuun ja on koko maata (71 %) sekä Lapin hyvinvointialuetta (69 %) merkittävästi alhaisempi. Alla olevassa kuvassa on esitetty lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoiden mielenterveyteen liittyviä indikaattoritietoja.

Kuva 28. Indikaattoritietoja Inarin lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoiden mielenterveydestä (THL, Kouluterveyskysely)

Vuonna 2023 Inarissa lukion 1.- ja 2.-luokkalaisista merkittävästi suurempi osa kuin vertailualueilla raportoi oppilaitoksen fyysisten työolojen häirinnän opiskelua. Inarissa lähes 26 % opiskelijoista koki fyysisten työolojen häirinnän opiskelua, kun vertailualueilla vastaava osuus oli noin 13 %. Uuden koulurakennuksen käyttöönottoon liittyvät tilajärjestelyt ovat voineet aiheuttaa työolojen häiriöitä.

Syrjäytymisriskissä olevien 18–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä oli vuonna 2023 12,9 %. Osuus on pienempi kuin vuonna 2021 (15,7 %) Osuus on jokseenkin sama kuin Kittilässä ja Sodankylässä, mutta pienempi kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Syrjäytymisriskissä oleviksi lasketaan henkilöt, jotka eivät ole työssä eivätkä opiskele tai ole varusmiespalveluksessa. Alla olevassa kuvassa on esitetty syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja nuorten aikuisten osuus tarkastelujaksolla Inarissa ja vertailualueilla.

Kuva 29. Syrjäytymisriskissä olevat 18–24-vuotiaat Inarissa ja vertailualueilla vuosina 2021–2024, % vastaavan ikäisistä (THL, Sotkanet)

Lastensuojelun avohuollon 18–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut tasaisesti tarkastelujaksolla ja oli vuonna 2024 9,1 %. Osuus on merkittävästi suurempi kuin koko maassa (3,1 %), Lapissa (4,7 %), Kittilässä (2,2 %) tai Sodankylässä (7,1 %).

Nuorisotoimi

Inarin kunnan nuorisotyöllä on hyvät resurssit ja rakenteet. Vuonna 2024 nuorisotoimella oli yhteensä 6,4 henkilötyövuotta, joista 2,5 oli nuoriso-ohjaajia, 2 nuorten työpajan valmentajia, yksi etsivän nuorisotyön työntekijä, 0,5 erityisnuorisotyöntekijä ja 0,5 nuorisotoimenjohtaja (vapaa-aikasihteeri). Nuorisotoimen osuus koko kunnan budjetista oli vuonna 2024 noin 1,1 %. Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan 61 % inarilaisista vastaajista pitää kunnan nuorisopalveluja melko- tai erittäin hyvin hoidettuna ja 65 % melko- tai erittäin hyvin saatavana ja saavutettavana. Tulos on muita tutkimuskuntia parempi. Perusnuorisotyö kohdentuu pääasiassa alle 19-vuotiaisiin nuoriin. Nuorisolain mukaisesti nuorisotyötä toteutetaan kuitenkin kaikille alle 29-vuotiaille.

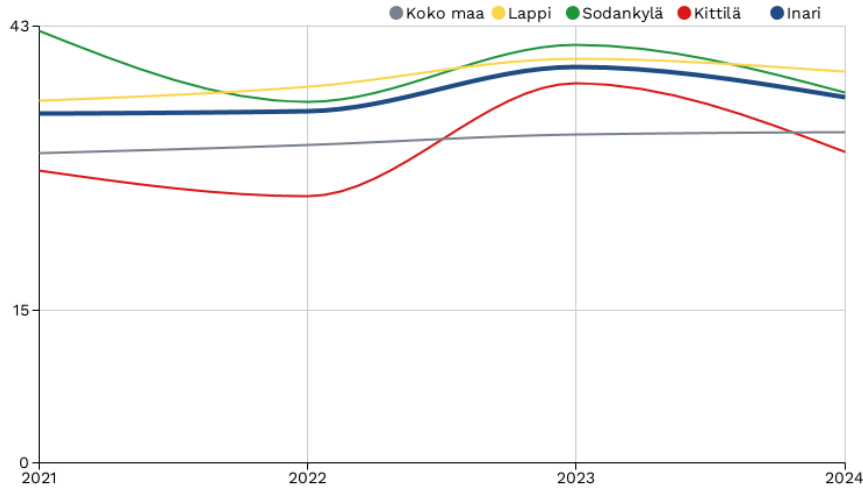
Vapaa-aikatoimi ylläpitää nuorisotilatoimintaa Ivalossa Stönöllä ja Inarissa Vintillä sekä järjestää nuorille monipuolista toimintaa ja tapahtumia kunnan alueella yhteistyössä kunnan toimijoiden, kolmannen sektorin toimijoiden sekä muiden kuntien kanssa. Syyskuussa 2024 hanke pohjaisesti käynnistynyt koulunuorisotyö Inarin kunnan ala- ja yläkouluissa tukee lasten ja nuorten hyvinvointia. Toiminnan tavoitteena on tarjota matalan kynnyksen tukea kouluarkeen ja edistää nuorten psyykkistä ja fyysistä toimintakykyä. Lisäksi tarkoituksena on vahvistaa oppilaiden osallisuutta, vuorovaikutustaitoja ja vaikutusmahdollisuuksia kouluyhteisössä. Koulunuorisotyölle varattu hankeavustus päättyy kesällä 2026.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa alle 29-vuotiaat tuen tarpeessa olevat nuoret jo varhaisessa vaiheessa ja ohjata heidät tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Etsivä nuorisotyö on maksutonta ja nuorelle vapaaehtoista. Inarin kunnan nuorten työpaja suunnattu 17–29-vuotiaille nuorille. Työpaja toimii yhdessä etsivän nuorisotyön kanssa ohjaamomaisella, moniammatillisella työotteella, joka tarjoaa nuorille matalan kynnyksen tukea. Toiminta koostuu kolmesta osa-alueesta: Starttivalmennuksesta, Seinättömästä työpajasta ja Viestintäpajasta. Jokaiselle nuorelle laaditaan yksilöllinen viikko-ohjelma työkokeilun, palkkatuetun työn tai pajasopimuksen pohjalta. Työpajatoiminta on vapaaehtoista ja tavoitteellista, ja sen tarkoituksena on vahvistaa nuorten koulutus- ja työmarkkina-asemaa sekä varmistaa, että jokaisen nuoren tilanteeseen tartutaan.

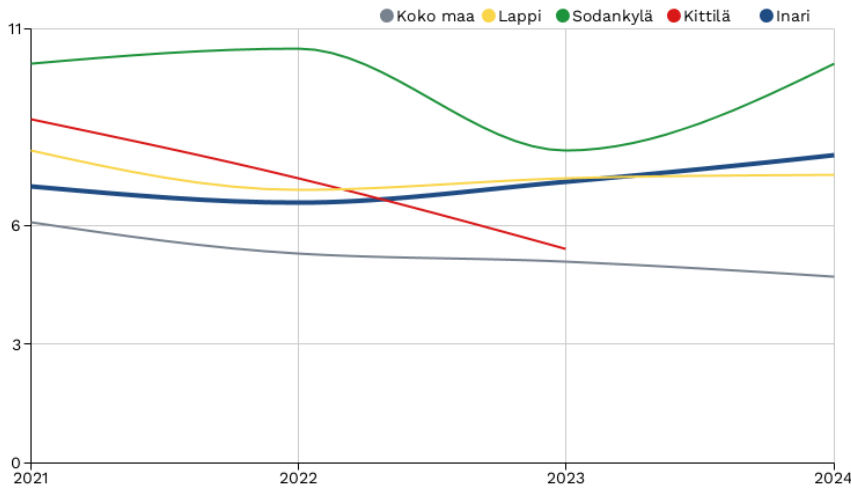
Aktiivinen nuorisovaltuustotoiminta tuo esille nuorten ajatuksia ja näkemyksiä kunnan toimintojen kehittämiseen ja parantamiseen. Nuorisovaltuusto osallistuu alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tehtävään yhteistyöhön muiden nuorisovaltuustojen ja muiden nuorten vaikuttajaryhmien kanssa.

2.5 Työikäiset

Kuntakohtaista indikaattoritietoa inarilaisten työikäisten terveydestä ja hyvinvoinnista on saatavilla vain vähän. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä 1000 vastaavan ikäistä asukasta kohti on tarkastelujaksolla pysynyt jokseenkin samana ja vuonna 2024 se oli 36. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 25–64-vuotiaiden määrä 1000 vastaavan ikäistä asukasta kohti sen sijaan on hieman kasvanut, ja oli vuonna 2024 7,8.

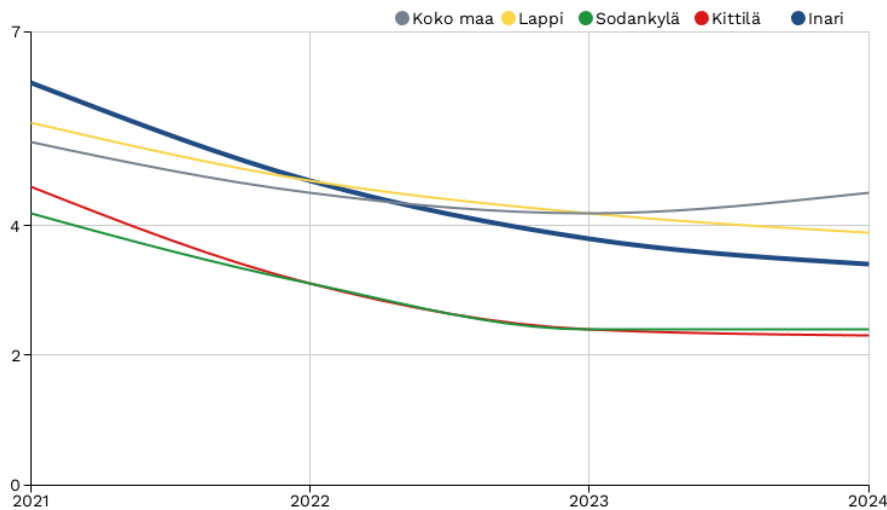

Kuva 30. Mielenterveysperusteisesti päivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1000 vastaavan ikäistä (THL, Sotkanet)

Kuva 31. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25–64-vuotiaat potilaat / 1000 vastaavan ikäistä (THL, Sotkanet)

Vaikeasti työllistyvien (rakennetyöttömyys) osuus 15–64-vuotiaista on laskenut ja se oli 3,4 % vuonna 2024. Suunta on samankaltainen myös vertailualueilla. Vaikeasti työllistyvien ryhmään luetaan pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet.

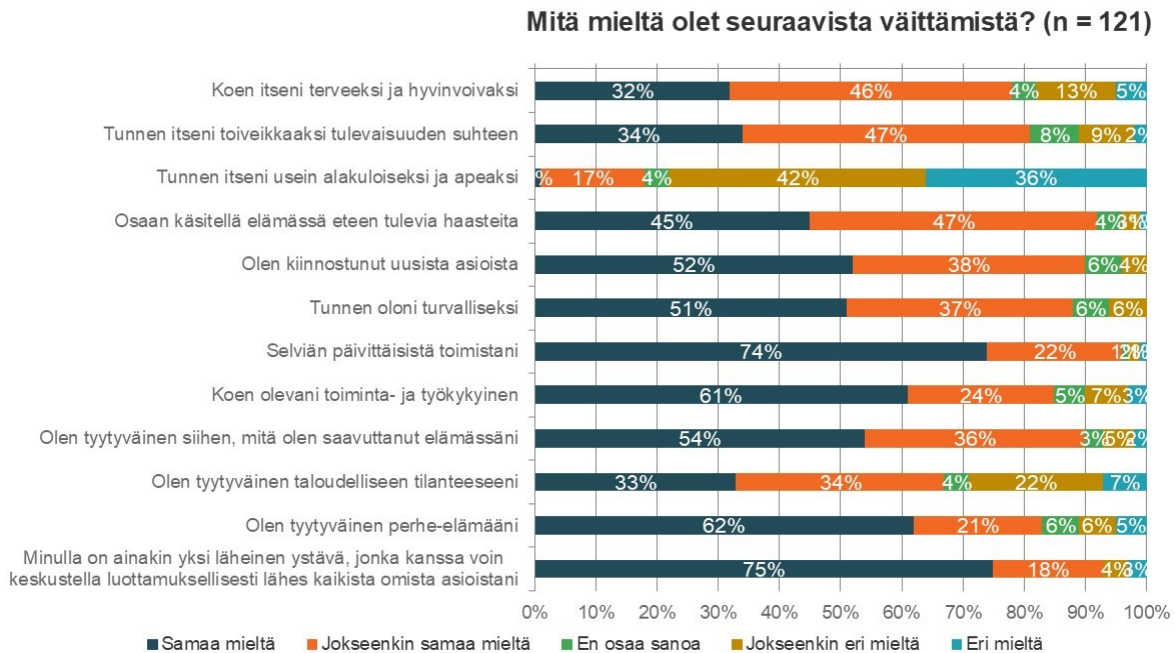

Kuva 32. Rakennetyöttömyys, % 15–64-vuotiaista (THL, Sotkanet)

Ikävakioitu työkyvyttömyysindeksi oli 103,7 vuonna 2023. Indeksillä kuvaa kuntien ja alueiden työikäisen väestön työkyvyttömyyttä suhteessa koko maan tasoon (100). Indeksissä on otettu huomioon työkyvyttömyyseläkkeen saajat joulukuussa, vähintään 3 kuukauden pituisella sairauspäivärahasella olleet vuoden aikana sekä ammatillisen kuntoutuspäätöksen saaneet vuoden aikana. Vertailukunnista Kittilässä on pienempi ja Sodankylässä suurempi työkyvyttömyysindeksi kuin Inarissa.

Inarilaisten hyvinvointikyselyn tuloksia 18–64-vuotiaiden osalta

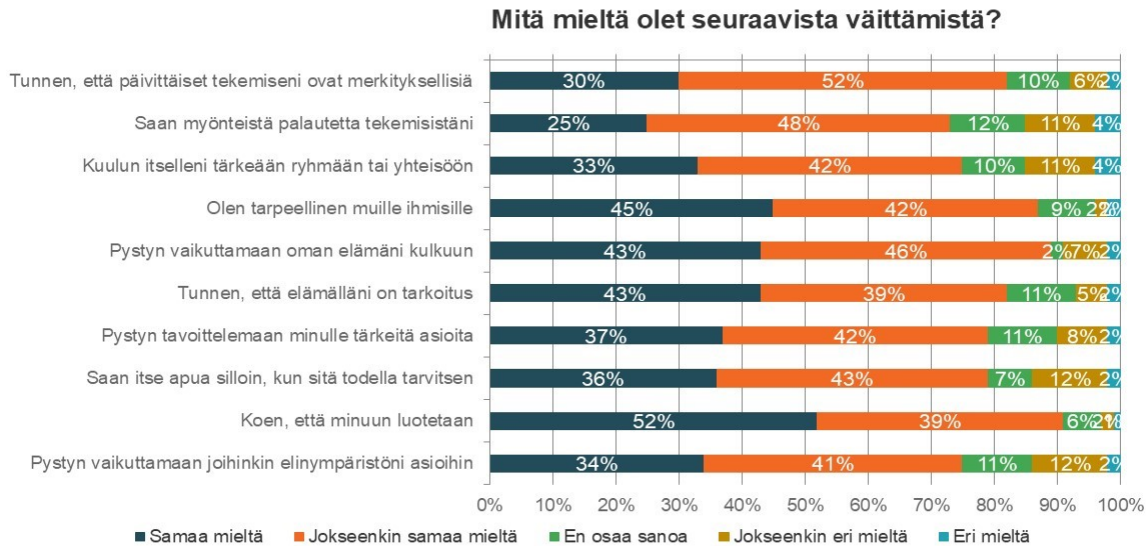
Keväällä 2025 toteutettuun inarilaisten hyvinvointikyselyyn vastasi yhteensä 207 henkilöä, joista 122 oli työikäisiä (18–64-vuotiaita). Työikäisistä vastaajista lähes 93 % oli 30–64-vuotiaita ja loput noin 7 % 18–29-vuotiaita. Valtaosa työikäisistä vastaajista kokee itsensä terveeksi ja hyvinvoivaksi, vaikka 44 % raportoi pitkäaikaisesta terveysongelmasta tai sairaudesta. Mielen hyvinvointiin vaikuttavat asiat ovat hyvällä tolalla. Alla olevissa kuvissa on esitetty työikäisten vastauksia hyvinvointia koskeviin kysymyksiin.

Kuva 33. Inarilaisten 18–64-vuotiaiden vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Työikäisistä vastaajista 39 % liikkuu joko päivittäin tai 5–6 kertaa viikossa vähintään puoli tuntia päivässä reippaasti niin, että hengästyy ja hikoilee. 3–4 kertaa viikossa reippaasti liikkuvia on 19 % vastaajista ja 1–2 kertaa viikossa liikkuvia 24 %. Harvemmin kuin kerran viikossa reippaasti liikkui 14 %, ja 4 % raportoi, ettei harrasta lainkaan reipasta liikuntaa. Vähän liikkuvat mainitsivat tärkeimmiksi liikuntaan motivoiviksi tekijöiksi terveyden edistämisen, luonnosta nauttimisen, mielialan kohottamisen, stressin lievittämisen sekä liikunnan aiheuttaman hyvän olon. Myös painon pudottaminen, energisyyden lisääminen tai jonkin fyysisen osa-alueen kohentaminen koettiin liikuntaan motivoivina tekijöinä. Suurimmat liikkumisen esteet kyselyyn vastaajilla olivat väsymys, laiskuus ja ajan puute. Sairaus tai vamma ja sopivan liikuntatoiminnan puuttuminen oli liikkumista estävä tai vaikeuttava tekijä noin neljänneksellä vastaajista.

Lähes 70 % työikäisistä vastaajista raportoi nukkuvansa riittävästi tai jokseenkin riittävästi, mutta vain 62 % tunsi usein itsensä täysin tai jokseenkin virkeäksi ja levänneeksi. Aamiaisen syö päivittäin tai lähes päivittäin 83 % vastaajista, lounaan 78 %, päivällisen 83 % ja iltapalan 65 % vastaajista. Välipalan syö päivittäin tai lähes päivittäin alle puolet vastaajista. Suurin osa vastaajista (53 %) käyttää alkoholia kerran kuussa, harvemmin tai ei koskaan, 31 % 2–3 kertaa viikossa ja 3 % neljä kertaa viikossa tai useammin. Alkoholia käyttävistä vastaajista 6 % käyttää alkoholia kerran viikossa tai useammin kuusi tai sitä useampia annoksia kerralla. Vastaajista 11 % tupakoi päivittäin ja 8 % satunnaisesti. Nikotiinipusseja käyttää päivittäin 4,1 % ja satunnaisesti 3,3 % vastaajista. Sähkösavukkeita tai nuuskaa ei käytä kukaan vastaajista. Muutama prosentti vastaajista raportoi käyttävänsä jotain huumaaavaa ainetta satunnaisesti tai käyttävänsä satunnaisesti lääkettä muuhun kuin lääkärin määräämään tarkoitukseen. Niin ikään muutama prosentti raportoi raha- tai videopelaamisen aiheuttavan haasteita arjessa satunnaisesti. Alla olevassa kuvassa on esitetty inarilaisten vastauksia mielen hyvinvointia tukevia teemoja koskeviin väittämiin.

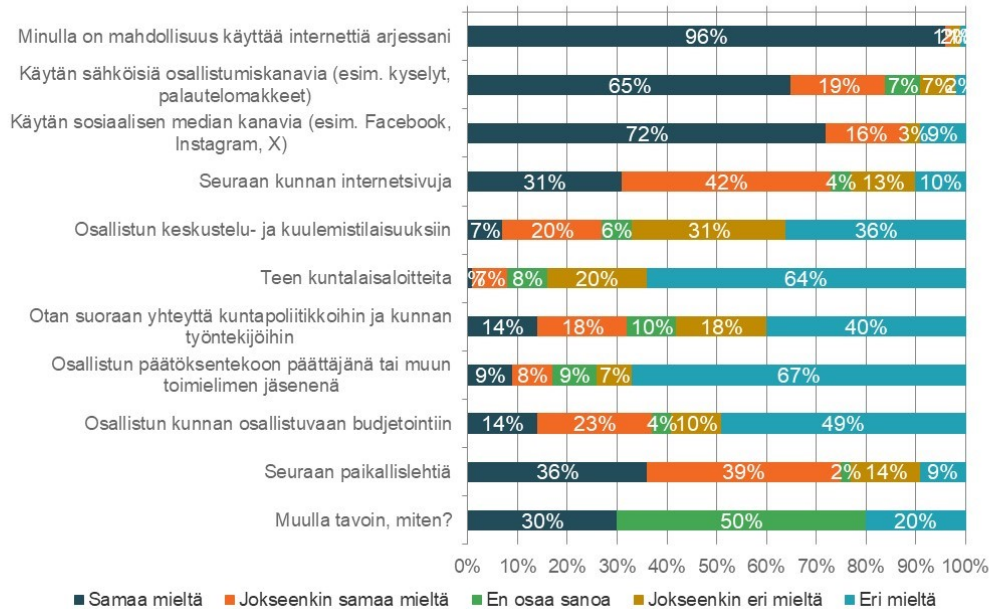

Kuva 34. Inarilaisten 18–64-vuotiaiden vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Työikäisillä on säännöllisesti sosiaalisia kontakteja, mutta yksinäisyyden kokemukset ovat silti melko yleisiä. Vastaajista 16 % kokee itsensä yksinäiseksi melko usein tai usein, 72 % harvoin tai joskus ja 12 % ei koskaan. Päivittäin, lähes päivittäin tai viikoittain yhteydessä ystäviin tai sukulaisiin on 78 % vastaajista. Mielen hyvinvointia vahvistavista tekijöistä likimain yhtä paljon vastauksia saivat sosiaalinen tuki ja ystävät (48 %), perheen tuki (48 %) sekä turvallinen koti (47 %). Hyvinvointia eniten heikentäviä tekijöitä annetuista vaihtoehdoista ovat terveysongelmat tai sairaus, huoli maailmantilanteesta tai ilmastonmuutoksesta, huoli läheisestä sekä taloudelliset haasteet. Moni mainitsi mielen hyvinvointia heikentävinä asioina työhön liittyvät seikat, kuten työstressi, työn määrä, työn mielekkyys tai ongelmat työpaikalla.

Osallistumis- ja vaikuttamiskanavista työikäiset käyttävät eniten sosiaalisen median kanavia, kuten Facebookia tai Instagramia. Myös muita sähköisiä osallistumiskanavia, kuten kyselyt, käyttää suurin osa vastaajista. Myös muun muassa äänestäminen ja järjestöissä aktiivisesti toimiminen mainittiin osallistumis- ja vaikuttamiskanaviksi. Alla olevassa kuvassa on esitetty työikäisten vastaajien osallistumis- ja vaikuttamiskanavien käyttö.

Miten käytät osallistumis- ja vaikuttamiskanavia?

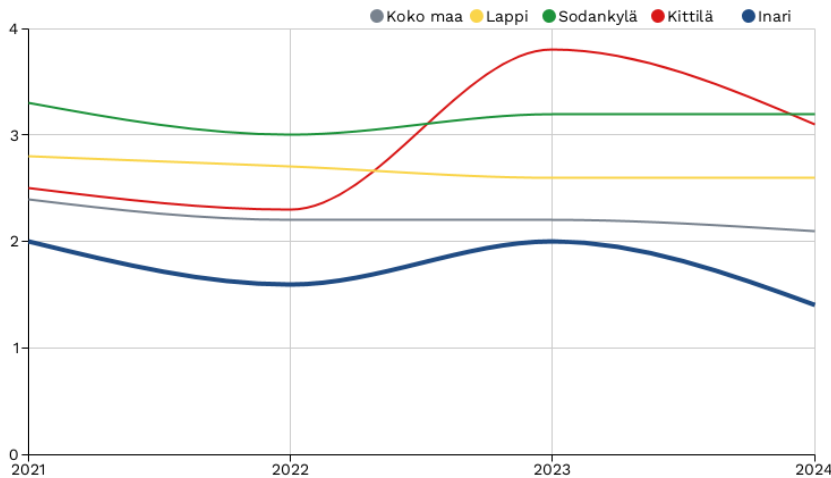

Kuva 35. Inarilaisten 18–64-vuotiaiden vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Hyvinvointikyselyn avoimessa palautteessa työkäiset nostivat huolenaiheiksi muun muassa lisääntyneen matkailun myötä tulleet eettiset ja ekologiset haasteet. Myös asuntopula, teiden kunnossapito ja liikennejärjestelyt ovat kuntalaisten huolenaiheita. Lisäksi huolta herättää muun muassa koulu- ja työpaikkakiusaaminen, väestöryhmien tai asuinalueiden välinen eriarvoisuus sekä sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuus. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia halutaan lisätä.

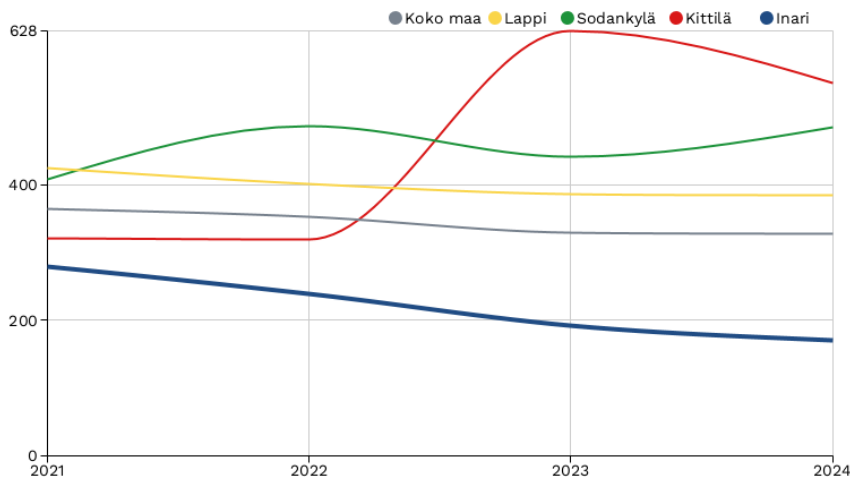
2.6 Ikäihmiset

Ikäihmisten terveydestä ja hyvinvoinnista on saatavilla vain vähän kuntakohtaista indikaattoritietoa Inarista. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pienentynyt tarkastelujaksolla ja oli vuonna 2024 1,4 %. Määrä on pienempi kuin vertailualueilla.

Kuva 36. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL, Sotkanet)

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä 10 000 asukasta kohti ovat vähentyneet Inarissa tarkastelujaksolla. Vuonna 2024 kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja oli ikääntyneillä 169,2/10 000 vastaavan ikäistä. Määrä on merkittävästi vähäisempi kuin vertailualueilla.

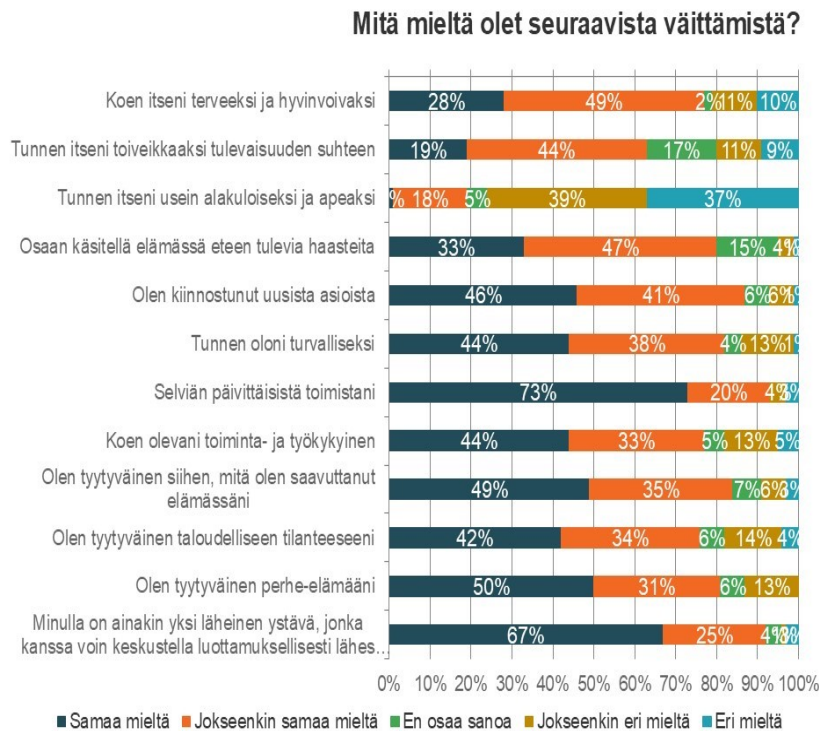

Kuva 37. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä (THL, Sotkanet)

Täyttä kansaneläkettä saaneiden määrä on pysynyt tarkastelujaksolla jokseenkin samana ja oli vuonna 2024 1,2 %. Osuus on hieman pienempi kuin vertailualueilla. Yksin asuvien osuus ikääntyneistä on nousussa. Yksin asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on noussut vuoden 2021 37,1 prosentista vuoden 2024 38,4 prosenttiin. Osuus on kuitenkin pienempi kuin vertailualueilla. Merkittävä osuus ikääntyneistä asuu kaukana peruspalveluista. Vuonna 2023 enintään 500 metrin päässä päivittäistavarakaupasta asui 17,7 % iäkkäistä. Osuus on merkittävästi koko maata (49,7 %), Lappia (39 %) ja Sodankylää (28,8, %) pienempi ja hieman Kittilää (15,8) suurempi. Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneiden hoidettavia oli vuoden 2024 aikana 6,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus on pienempi kuin vertailukunnissa ja Lapissa, mutta suurempi kuin koko maassa (4 %).

Inarilaisten hyvinvointikyselyn tuloksia 65 vuotta täyttäneillä

Keväällä 2025 toteutettuun inarilaisten hyvinvointikyselyyn vastasi 83 ikääntynyttä, joista 60 % on 65–74-vuotiaita ja loput 75 vuotta täyttäneitä. Vastaaajista 65 % on naisia. Vastaaajista 5 % asuu palvelutalossa tai muussa tuetussa asumisessa ja lähes puolet (47 %) asuu yksin. Alla olevassa kuvassa on esitetty ikääntyneiden vastauksia hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin.

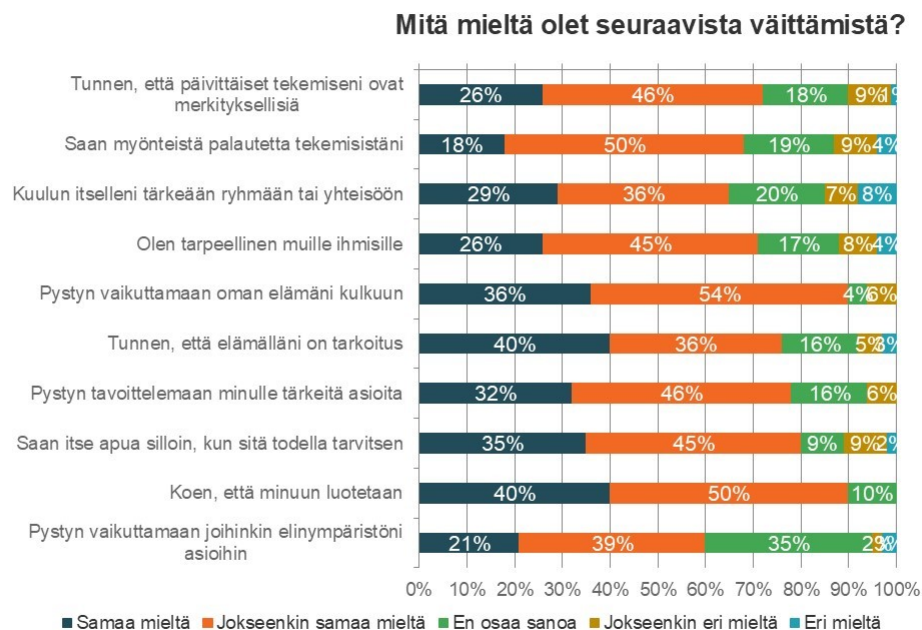

Kuva 38. Inarilaisten 65 vuotta täyttäneiden vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Ikääntyneistä vastaaajista 64 % raportoi pitkäaikaisesta terveysongelmasta tai sairaudesta ja 14 % on sattunut viimeisen vuoden aikana hoitoa vaatinut tapaturma. Suurin osa tapaturmista on ollut kaatumisia. Päivittäin tai 5–6 kertaa viikossa vähintään puoli tuntia päivässä reippaasti liikkuvia on 41 % vastaaajista. Harvemmin kuin kerran viikossa reippaasti liikkuvia on 8 % ja reipasta liikuntaa ei harrasta lainkaan 10 % vastaaajista. Eniten liikkumaan motivoivat tekijät ovat ikääntyneillä samoja kuin työikäisillä: terveyden edistäminen, luonnosta nauttiminen, mielialan kohottaminen sekä liikunnan aiheuttama hyvän olon tunne. Myös hyötyliikunta, kuten marjastus, sekä tavoite pystyä asumaan yksin motivoivat. Eniten liikkumista estäviä tai vaikeuttavia tekijöitä vastaaajilla ovat sairaus tai vamma, laiskuus, väsymys ja kiinnostuksen puute. Myös sääolot ja liikuntatilojen esteellisyys estävät tai vaikeuttavat liikkumista. Vastaaajista 72 % raportoi nukkuvansa riittävästi tai jokseenkin riittävästi. Itsensä virkeäksi tai jokseenkin virkeäksi kokee 65 %. Ikääntyneillä vastaaajilla ruokailutottumukset ovat säännöllisemmät kuin työikäisillä ja työikäisiä useampi syö kaikki ateriat päivittäin. Alkoholia useita kertoja viikossa käyttäviä on 19 % vastaaajista ja vastaaajista 39 % ei käytä alkoholia koskaan. Alkoholin käyttäjistä kuusi tai sitä useampia annoksia kerralla raportoi

käyttävänsä kerran viikossa 5 % vastaajista ja 64 % raportoi, ettei käytä niin paljon alkoholia kerralla koskaan. Ikääntyneistä vastaajista noin 10 % tupakoi. Muita nikotiinituotteita, sähkösavukkeita tai huumausaineita ei raportoitu käytettävän.

Vastaajista 23 % raportoi tuntevansa itsensä yksinäiseksi joskus ja 12 % melko usein tai usein. Viikoittain, päivittäin tai lähes päivittäin yhteydessä ystäviin tai sukulaisiin on 82 % vastaajista. Alla olevassa kuvassa on esitetty ikääntyneiden vastauksia mielen hyvinvointia tukevia teemoja koskeviin väittämiin.

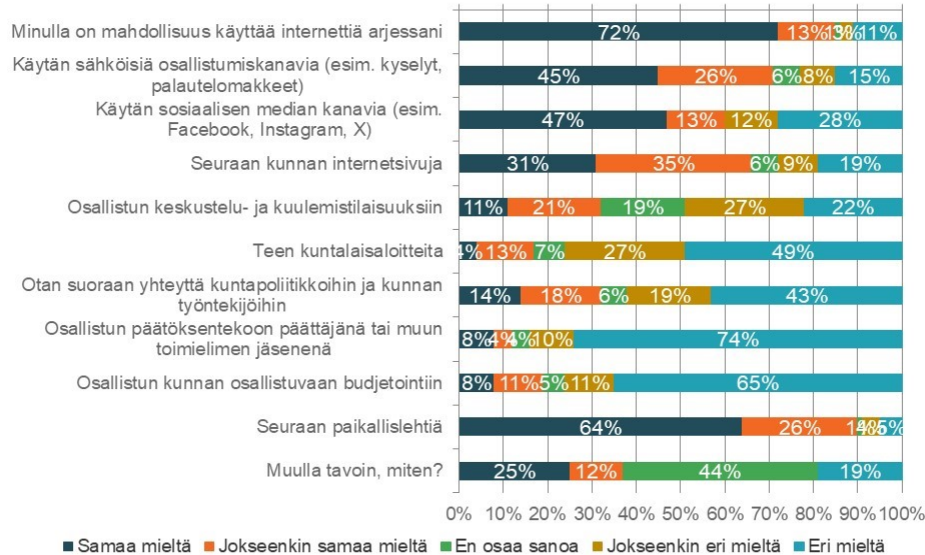

Kuva 39. Inarilaisten 65 vuotta täyttäneiden vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Tärkeimpiä mielen hyvinvointia vahvistavia tekijöitä ikääntyneiden mielestä ovat turvallinen koti (55 %), hyvä fyysinen terveys (43 %), turvallinen elinympäristö (36 %), riittävä uni (36 %) sekä sosiaalinen tuki ja ystävät (36 %). Eniten mielenterveyttä heikentäviksi asioiksi nimettiin terveysongelmat tai sairaus (61 %), huoli maailmantilanteesta (52 %), huoli läheisestä (33 %), taloudelliset haasteet (20 %) sekä haasteet perheessä tai parisuhteessa (12 %).

Osallistumis- ja vaikuttamiskanavista ikääntyneet käyttävät eniten paikallislehtien seuraamista sekä kunnan internetsivuja. Vastaajista 85 % on mahdollisuus käyttää internetiä (vastausvaihtoehdot "samaa mieltä" tai "jokseenkin samaa mieltä").

Miten käytät osallistumis- ja vaikuttamiskanavia?

Kuva 40. Inarilaisten 65 vuotta täyttäneiden vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Hyvinvointikyselyn avoimessa palautteessa ikääntyneet ilmaisivat huolta muun muassa palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta haja-asutusalueilla, liikenneturvallisuudesta, esteettömyydestä sekä digiosaamisesta. Myös puutteet ympäristön siisteydessä olivat huolenaiheena. Sosiaali- ja terveystalvuiden saatavuudessa koettiin ongelmia ja sote-uudistuksen myötä palvelut koetaan etäisiksi. Inarin kunnan vanhus- ja vammaisneuvostot sekä kylien neuvosto ovat tuoneet esille samoja huolenaiheita liittyen ikääntyneiden osallisuuteen, osallistumisen mahdollisuuksiin, palvelujen saavutettavuuteen, ympäristön esteettömyyteen sekä digiosaamiseen. Neuvostojen kanssa käydyissä keskusteluissa on tullut esille ehdotus kylätyöntekijätoiminnan käynnistämisestä sekä tarpeesta lisätä kunnan tarjoamaa digitukea. Digituen tarvetta on myös muilla ikäryhmillä. Neuvostot ovat lisäksi nostaneet esille tarpeen kehittää nykyistä monipuolisempia asumisen muotoja, kuten yhteisöllistä asumista. Myös ikääntyneiden yksinäisyys nostettiin huolenaiheena vanhusneuvostossa. Osana yksinäisyyden ehkäisyä voisi kehittää esimerkiksi etsivää vanhustyötä.

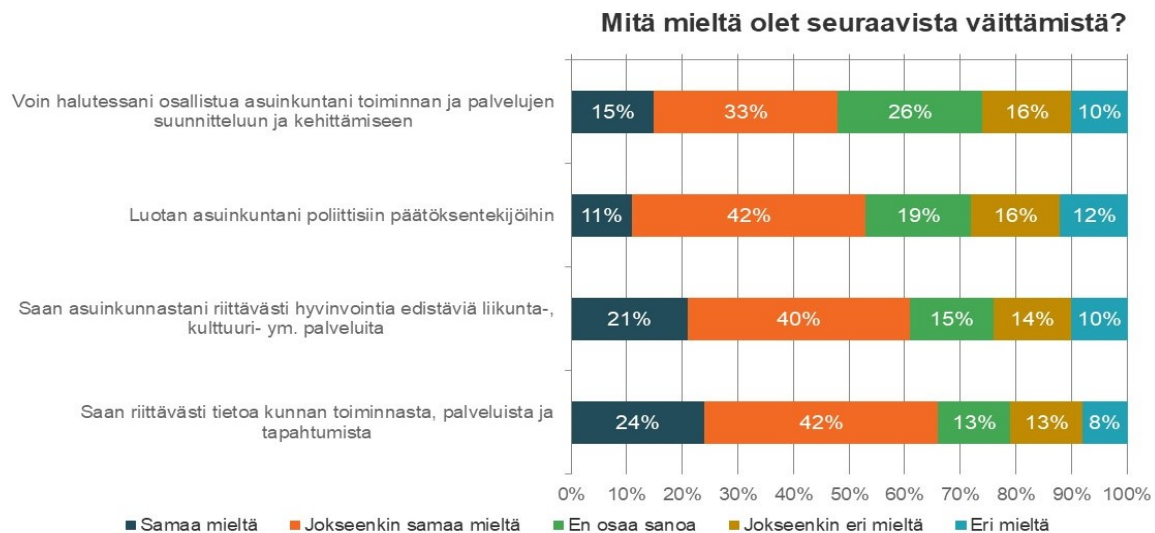
2.7 Kaikki ikäryhmät

2.7.1 Osallisuus

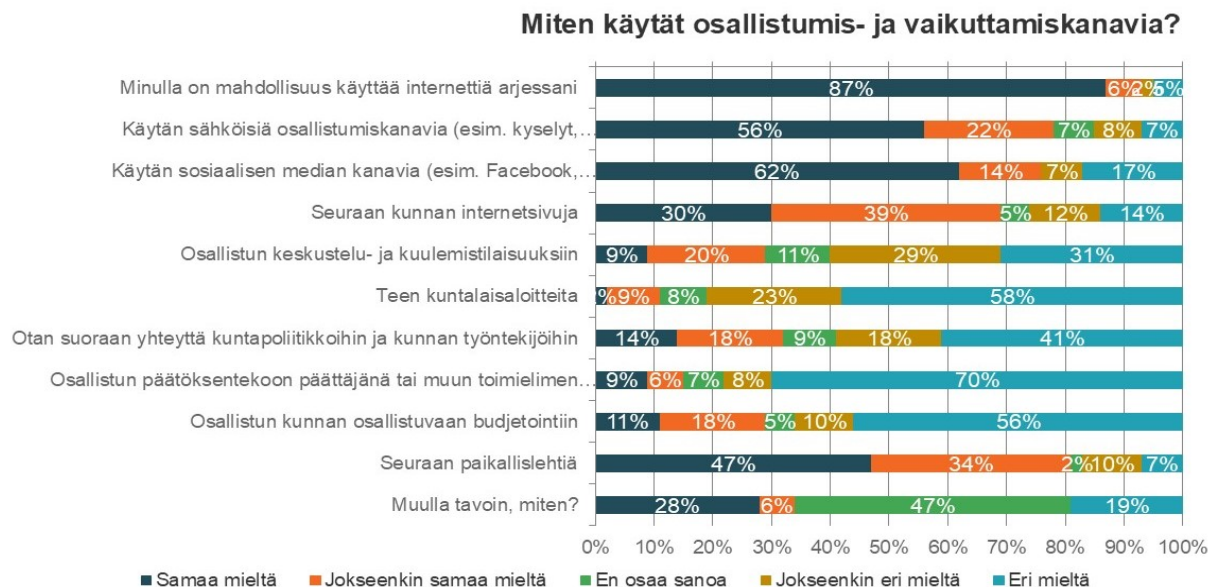
Osallisuus on kuulumista ja kuulluksi tulemistä. Osallisuutta syntyy esimerkiksi työn, harrastamisen, kansalaisjärjestötoiminnan tai muun vaikuttamisen kautta. Mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin on olennainen osa yhteiskunnallista osallistumista ja kiinnittymistä yhteisöön. Osallisuuden edistäminen on yksi keskeinen keino ehkäistä syrjäytymistä.

Äänestysaktiivisuus kuvaa kuntalaisten osallistumista kunnalliseen poliittiseen päätöksentekoon. Äänestysaktiivisuus vuoden 2025 kuntavaaleissa oli 53,9 %, mikä on pienempi kuin vuoden 2021

kuntavaaleissa, jolloin äänestysaktiivisuus oli 57,4 %. Inarissa äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa oli hieman pienempi kuin koko maassa (55,1 %) ja Lapissa keskimäärin (54,1 %), samansuuruinen kuin Kittilässä ja hieman pienempi kuin Sodankylässä (58,6 %). Kuntaliiton kuntalaistutkimuksen mukaan 27 % inarilaisista vastaajista on kiinnostunut kunnallispolitiikasta ja 36 % suhtautuu asiaan neutraalisti. Tulokset ovat jokseenkin samoja kuin muissa tutkimuskunnissa. Alla olevissa kuvissa on esitetty inarilaisten vastauksia osallistumiseen, palvelujen ja tiedon saantiin sekä osallistumis- ja vaikuttamiskanaviin liittyviin väittämiin.

Kuva 41. Inarilaisten vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Kuva 42. Inarilaisten vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan inarilaisista 32 % oli sitä mieltä, että kunta tarjoaa riittävästi tietoa kuntalaisten osallistumismahdollisuuksista kunnan palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja päätösten valmisteluun. Osuus on suurempi kuin tutkimuksessa mukana olleissa vastaavankokoisissa (22 %) ja kaikissa (20 %) kunnissa keskimäärin. Inarissa oltiin muita

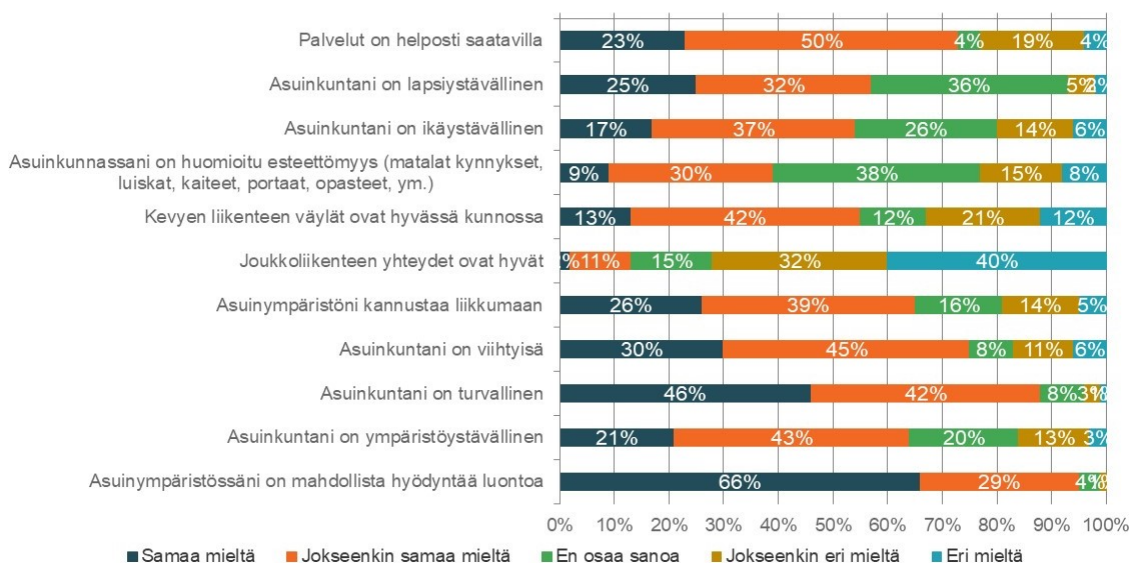
tutkimuksessa mukana olleita kuntia keskimäärin tyytyväisempiä myös kunnan palveluista tiedottamiseen, viestinnän oikea-aikaisuuteen sekä päätösten oikeudenmukaisuuteen ja tasavertaisuuteen. Kyselyn mukaan inarilaiset luottavat kuntapäätäjiin enemmän kuin muiden kuntien vastaajat keskimäärin. Kuitenkin kaikissa näissä teemoissa kyselyn mukaan tyytyväisiä on reilusti alle puolet vastaajista. Tulosten perusteella voidaan todeta, että päätöksentekoprosesseista, päätöksistä, palveluista sekä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksista tiedottamisesta on kehitettävää. Kuntalaistutkimuksen mukaan kunnan toimintaa ja päätöksentekoa seurataan eniten paikallisesta sanomalehdestä. Inarilaiset vastaajat ovat muiden tutkimuskuntien vastaajia tyytyväisempiä kunnan verkkosivuihin ja sosiaalisen median kanaviin. Kunnan verkkosivuihin on tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä 60 % vastaajista ja sosiaalisen median kanaviin 55 %.

Kuntalaisten osallistumiskeinoja ja mahdollisuuksia vaikuttaa kunnan toiminnan suunnitteluun on koottu Inarin kunnan verkkosivuille. Kuntalaisten osallistumista on pyritty edistämään muun muassa järjestämällä kuntalaistilaisuuksia ja kehittämällä palautteenantokanavia. Vuonna 2019 aloitetussa osallistuvassa budjetoinnissa kuntalaiset saavat päättää, miten 10 000 euron määräraha käytetään. Osallistuva budjetointi toteutetaan vuosittain. Ivalossa toimii kunnan Osallisuuskeskus, joka on kaikille avoin kohtaamis- ja tapahtumapaikka. Osallisuuskeskuksessa jaetaan arkipäivisin hävikkiruokaa.

2.7.2 Asuinympäristö

Inarilaisten hyvinvointikyselyn sekä Kuntaliiton tekemän Kuntalaistutkimuksen mukaan kuntalaiset pitävät Inaria verrattain viihtyisänä asuinpaikkana, jossa on mahdollista hyödyntää luontoa. Eniten tyytymättömyyttä on joukkoliikenteen yhteyksiin, kevyen liikenteen väylien kunnossapitoon ja esteettömyyteen. Alla olevassa kuvassa on esitetty inarilaisten vastauksia asuinympäristöön liittyviin kysymyksiin inarilaisten hyvinvointikyselyssä.

Arvioi, kuinka hyvin seuraavat asiat toteutuvat asuinkunnassasi.

Kuva 43. Inarilaisten vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen 2024 mukaan 33 % inarilaisista vastaajista tai heidän perheenjäsenistään on käyttänyt joukkoliikenteen palveluja viimeisen 12 kuukauden aikana.

Vastaajista 21 % on tyytyväisiä joukkoliikennepalveluihin, mikä on yli puolet vähemmän kuin kaikissa tutkimuskunnissa keskimäärin, mutta likimain saman verran kuin vastaavankokoisissa tutkimuskunnissa. Tyytyväisyys kunnalliseen asunto- ja tonttitarjontaan, kaavoitukseen sekä ympäristön siisteyteen on muita tutkimuskuntia huonommalla tasolla. Myös Inarin kylien neuvosto on nostanut esille huolen asuntotilanteesta ja kaavamuuoksista. Uhkakuvana nähdään, että asunnot menevät matkailuyritysten käyttöön. Kylien neuvoston sekä kunnan vaikuttamistoimielinten kommentoissa esitetään huoli siitä, kuinka pitkät välimatkat ja kuljetuspalvelujen puute vaikeuttavat osallistumista ja palvelujen saavutettavuutta sekä asettavat kuntalaiset eriarvoiseen asemaan. Kylien pitämistä asuttuna tulee kuitenkin tukea ja se on tärkeää myös huoltovarmuuden kannalta.

Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksessa 96 % vastaajista piti hyvää asuin ympäristöä ja luonnonläheisyyttä tärkeänä asiana. Inarilaisista vastaajista 88 % arvioi, että Inarin kunta sijoittuisi melko/erittäin hyvin kuntienvälisessä kilpailussa siitä, missä kunnassa on hyvä asua ja elää. Muut tutkimuskunnan arvoivat oman sijoituksensa merkittävästi huonommaksi. Inarilaiset myös kokivat muita tutkimuskuntia enemmän samaistumista tai yhteenkuuluvuutta kotikuntaansa sekä maakuntaansa.

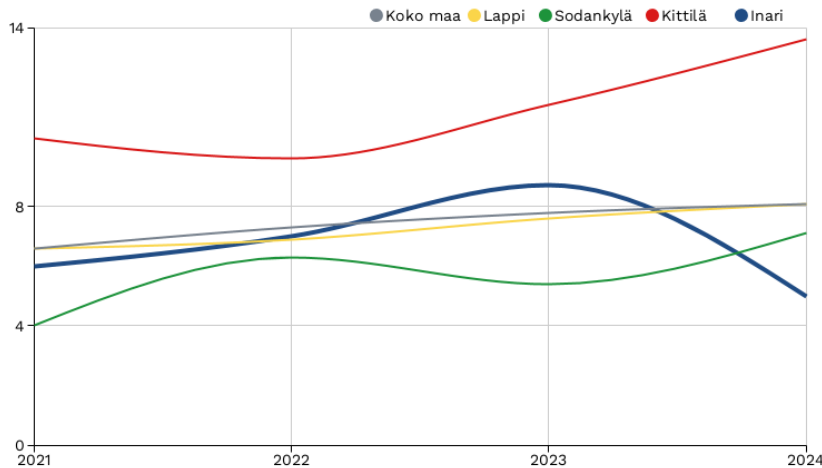
2.7.3 Arjen turvallisuus

Keväällä 2025 toteutetun inarilaisten hyvinvointikyselyn tulosten valossa arjen turvallisuus näyttäytyy merkittävänä hyvinvoinnin tekijänä. Mielen hyvinvointia vahvistavia tekijöitä kartoittavassa monivalintakysymyksessä eniten vastauksia sai turvallinen koti. Erityisesti ikääntyneillä myös turvallinen elinympäristö oli arvotettu korkealle. Huoli maailmantilanteesta tai ilmastomuutoksesta oli toiseksi tärkein mielen hyvinvointia heikentäväksi mainittu tekijä (terveysongelmien tai sairauksien jälkeen). Inarin kuntaa turvallisena tai jokseenkin turvallisena asuinpaikkana pitää 95 % vastaajista. Ikääntyneet pitävät Inaria turvallisempana asuinpaikkana kuin työikäiset. Sen sijaan esteettömyys oli hyvällä tolalla vain 39 % mielestä kaikista vastaajista. Ikäihmiset ovat tyytyväisempiä esteettömyyteen kuin työikäiset. Alla olevassa kuvassa on esitetty arjen turvallisuutta kartoittavien väittämien vastaukset.

Kuva 44. Inarilaisten vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä oli Inarissa alhaisempi kuin vertailualueilla, ja määrä on laskenut tarkastelujakson alusta. Vuonna 2024 Inarissa poliisin tietoon tuli viisi (5) henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta 1000 asukasta kohden.

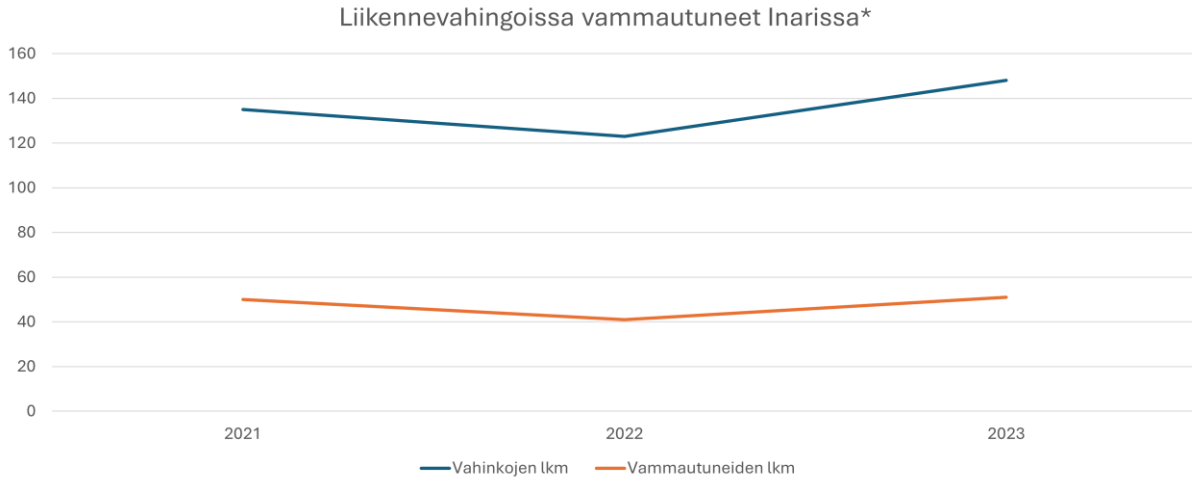

Kuva 45. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta (Tilastokeskus)

Omaisuusrikosten määrä sen sijaan on ollut kasvussa. Vuonna 2024 poliisin tietoon tuli 22 omaisuusrikosta / 1000 asukasta, mikä on merkittävästi enemmän kuin vuonna 2021, jolloin omaisuusrikoksia tuli poliisin tietoon 12,3 / 1000 asukasta. Omaisuusrikosten määrä on ollut kasvussa myös vertailualueilla. Koko maassa poliisin tietoon tulleiden omaisuusrikosten määrä vuonna 2024 oli 45,3 / 1000, Lapissa 33,2 / 1000, Kittilässä 29,5 / 1000 ja Sodankylässä 20,4 / 1000.

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen inarilaisten osuus on pienempi kuin vertailukunnissa ja Lapissa, mutta hieman suurempi kuin koko maassa. Vuonna 2024 sairaalassa hoidettiin vammojen ja myrkytysten vuoksi 94,8 potilasta / 100 000 asukasta, kun koko maassa potilaita hoidettiin 88,7 / 10 000 asukasta.

Onnettomuustietoinstituutin Liikennevahinkoraportin mukaan vuosina 2021–2023 liikennevahinkoja sattui Inarissa yhteensä 406 kappaletta. Liikennevahingoissa vammautui 142 henkilöä ja yhtään henkilöä ei kuollut. Vammautuneeksi lasketaan lievimmillään henkilö, jolle on korvattu vammojen tarkistuskäynnistä syntyneitä kuluja. Liikennevahingoissa vammautuneista suurin osa (75 kpl) oli vahingon sattuessa liikkeellä moottorikelkalla, toiseksi suurin osa henkilö- tai pakettiautolla (47 kpl) ja seuraavaksi suurin osa (8 kpl) moottoripyörällä. Loput liikennevahingot (12 kpl) sattuivat jalankulkijoille, mopoilijoille, linja- tai kuorma-autoilijoille, polkupyöräilijöille tai muulla tavoin tiellä liikkujille. Alla olevassa kuvassa on esitetty liikennevahingot ja niissä vammautuneet vuosittain.

Kuva 46. Liikennevahingoissa vammautuneet Inarissa vuosina 2021–2023.

(Onnettomuustietoinstituutti) *Liikennevakuutuksesta korvattujen vahinkojen tilasto ei sisällä kaikkia tieliikenteessä loukkaantuneita ja kuolleita

Liikenneturva ja Taloustutkimus toteuttivat marraskuussa 2023 Liikenne Lapin maakunnassa -kyselyn, johon vastasi 910 Lapin maakunnassa asuvaa 15–79-vuotiasta. Vastaajista 10 % oli Pohjois-Lapin seutukunnasta. Vastauksista kävi ilmi, että lappilaiset kokevat turvallisuusongelmiksi Lapin tieliikenteessä erityisesti tiestön kunnon, julkisen liikenteen vähäisyyden, avunsaannin keston onnettomuustilanteessa sekä tiestön kunnossapidon talviaikaan. Kolme neljästä (73 %) kokee, että autolla ajaminen on Lapissa usein ainoa toimiva vaihtoehto ja siksi on ajettava, vaikka ajokunto olisi heikentynyt esimerkiksi sairauden takia. Joka viides autoileva (19 % Pohjois-Lapissa asuvista) kertoi ajaneensa viimeisen 12 kuukauden aikana autoa niin väsyneenä, että on pelännyt nukahtamista rattiin. Pohjois-Lapissa asuvista 69 % piti turistien vaarallista liikennekäyttäytymistä melko suurena tai suurena ongelmana. Kaikista vastaajista 65 % ja Pohjois-Lapin vastaajista 74 % piti poroja turvallisuusongelmana liikenteessä. Kyselystä käy myös ilmi, että moottorikelkkailun sääntötuntemus ei ole aukotonta: esimerkiksi kaikki vastaajat eivät tieneet, että promilleraja on sama kelkkailijoilla ja autoilijoilla tai että myös moottorikelkan kyydissä olevalla tulee olla kypärä päässään. (Liikenneturva ja Taloustutkimus 2023.)

2.7.4 Sairastavuus ja elämänlaatu

Inarin ikävakioitu sairastavuusindeksi oli vuonna 2023 96,2. Indikaattori ilmaisee alueen väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon (100) ja se koostuu kymmenestä erillisestä sairausryhmittäisestä osaindeksistä, jotka kuvaavat kyseisten sairauksien yleisyyttä alueen väestössä. Indikaattorissa huomioitavat sairausryhmät ovat syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, vakavat mielenterveyden häiriöt, tapaturmat, muistisairaudet, keuhkosairaudet, diabetes ja alkoholisairaudet.

Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan inarilaisista vastaajista (n = 134) 85 % on melko/erittäin tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseensa ja 4 % melko/erittäin tyytymätön. Elämäntilanteeseensa tyytyväisten osuus on suurempi kuin muissa kyselyyn osallistuneissa vastaavan kokoluokan kunnissa (77 %) tai kaikissa tutkimuskunnissa (78 %). Omaa hyvinvointiaan

melko- tai erittäin hyvänä pitää Kuntalaistutkimuksen mukaan 77 % inarilaisista vastaajista, mikä on niin ikään enemmän kuin muissa tutkimuskunnissa.

2.7.5 Saamelaisväestön hyvinvointi

Etnisyyteen perustuvia tilastoja ja saamenkielistä väestöä koskevaa systemaattisesti kerättyä hyvinvointi- ja terveystietoa ei ole saatavilla, sillä henkilötietorekisterilain 6 § (471/1987) kieltää arkaluonteisten tietojen rekisteröinnin. Henkilön etninen alkuperä on myös EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) 9 artiklan mukainen erityinen henkilötieto, jonka käsittely on lähtökohtaisesti kielletty.

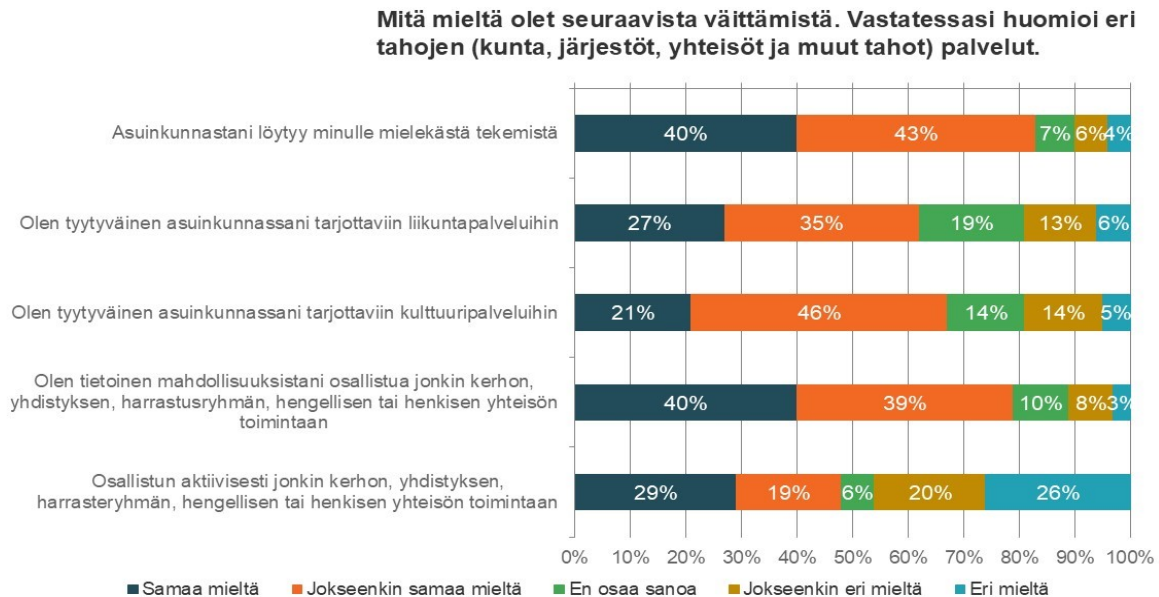
Inarissa asuvan saamelaisväestön tiedot sisältyvät muun inarilaisväestön tietoihin, joita on kerätty kansallisilla ja paikallisilla kyselyillä sekä poimittu kansallisista tilastoista. Olisi kuitenkin tärkeää saada tietoa saamelaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilanteesta väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen sekä terveyden, hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämisen näkökulmasta. Lapin hyvinvointialue on toteuttanut yhteistyössä muun muassa Saamelaiskäräjien ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen saameyksikön kanssa Saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisen tuen hankkeen. Hankkeessa on kerätty hyvinvointi- ja terveyshuoliin sekä -voimavaroihin liittyvää ilmiötietoa saamelaisten kotiseutualueilla. Ilmiötieto auttaa ymmärtämään saamelaisväestön terveyskäsitystä sekä suunnittelemaan toimenpiteitä saamelaisten terveyden, hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämiseksi. Lisäksi kuitenkin tarvitaan systemaattista ja säännöllistä tiedonkeruuta, jotta toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan seurata.

Voimavarat	Huolet
- Luontoyhteys - Saamen kielten käyttö arjessa - Kulttuurin hyödyntäminen kuntoutuksena - Luontaiset lääkintätavat - Kulttuuritapahtumat - Perinteiset elinkeinot - Ammattilaisen kulttuurinen kompetenssi - Itsemääräämisoikeus toteutuessaan luo jatkuvuutta ja tuo turvaa - Osallisuus, yhteisöllisyys, erityisesti ikääntyneiden osallisuus - Ruuan merkitys saamelaisen kulttuurin ylläpitäjänä - Itse hankittu ja valmistettu lähiruoka - Palveluiden saaminen omalla äidinkielellä - Kielten ja kulttuurin mukaiset palvelut - Luottamus - Saamelaisyhteisö turvaverkkona ja apuna arjessa	Lapset ja nuoret - Lapset ja nuoret eivät liiku riittävästi - Lasten ja nuorten riittävä unen määrä vaihtelee vuotuisuuskierroksen mukaan - Nuorten paine epävarmuudesta tulevaisuudesta - Kouluruokailun laatu - Nuorille ei ole riittävästi palveluita, tietoa ja neuvontaa puutteellista Työikäiset - Yhteisöllisyyden huomioiminen palveluissa - Terveyspalvelut vaikeasti saatavilla Ikääntyneet - Etä- ja sähköisten palveluiden lisääntyminen, ikääntyneiden näkökulmasta haastava - Ikääntyneiden vähäinen liikkuminen - Ikääntyneiden ravitsemuksen muutokset - Ikääntyneiden toimeentulo Perinteiset elinkeinot ja oikeudet - Perinnetiedon siirtymisen haasteet - Lähiaruuan vähäinen käyttö - Perinteisten elinkeinojen kautta saatu toimeentulo - Poronhoidon kannattavuuden haasteet - Ihmisoikeuksien heikko toteutuminen - Oikeuksien alituinen vaatiminen kuluttaa - Luottamus päätäisiin heikko - Vieraslaajien leviäminen - Nykyinen saamenkielistä väestöä koskeva lainsäädäntö - Taakkasiirtymät ja niiden purku - Kilpailevat maankäytön muodot uhka luonnolle, saamelaiselle kulttuurille ja perinteisille elinkeinoille

Kuva 47. Saamelaisväestön hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kokemuseräisen tiedon pohjalta (Lapin hyvinvointialue 2022)

2.7.6 Hyvinvointia tukevat palvelut

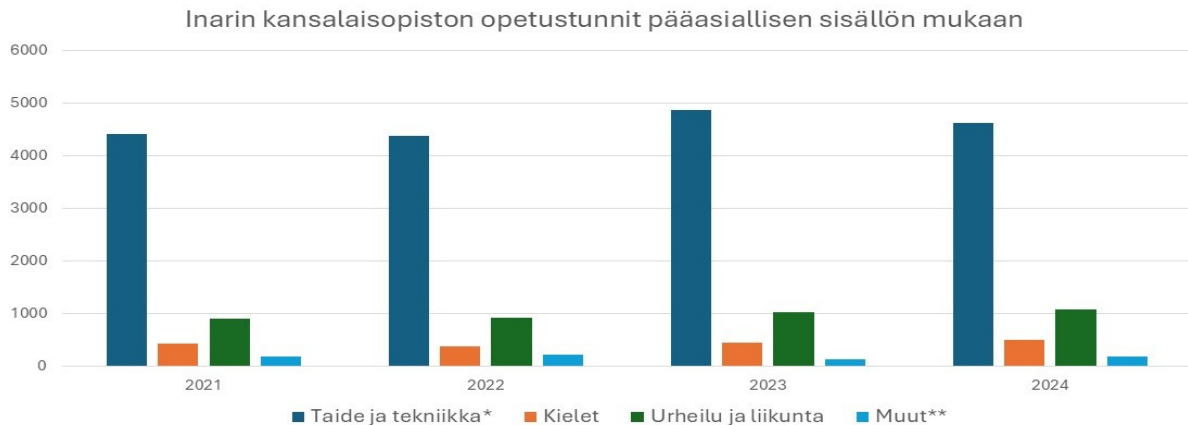
Inarilaisten hyvinvointikyselyn sekä Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan inarilaiset ovat verrattain tyytyväisiä kunnan vapaa-ajan palveluihin. Alla olevassa kuvassa on esitetty inarilaisten vastauksia kunnan ja muiden toimijoiden järjestämiin palveluihin liittyviin väittämiin inarilaisten hyvinvointikyselyssä.

Kuva 48. Inarilaisten vastauksia hyvinvointikyselyyn (Inarilaisten hyvinvointikysely 2025)

Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan inarilaiset vastaajat olivat muita tutkimuskuntia tyytyväisempiä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä niiden koulukuljetukset, erityisopetuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, ammatillisen koulutuksen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämiseen. Lukiokoulutukseen oltiin yhtä tyytyväisiä kuin kaikki tutkimuskunnat keskimäärin. Myös edellä mainittujen palvelujen saatavuus ja saavutettavuus arvioitiin muita tutkimuskuntia paremmaksi ammatillista koulutusta lukuun ottamatta. Inarin kylien neuvosto on kuitenkin nostanut esiin tarpeen kehittää lapsiperheiden palveluja ja rakenteita haja-asutusalueilla kylien elinvoimaisuuden näkökulmasta. Saavutettavat peruspalvelut tukevat kunnan elinvoimaa ja kuntalaisten hyvinvointia.

Inarin kansalaisopisto tarjoaa kohtuuhintaista ja monipuolista opetusta taiteessa ja kulttuurissa, tekniikassa, kielissä, kirjallisuudessa sekä liikunnassa. Opiskelu ja harrastaminen mahdollistavat itsensä kehittämisen, lisäävät hyvinvointia, parantavat elämänlaatua sekä tarjoavat onnistumisen ja omaehtoisen oppimisen elämyksiä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan inarilaisista vastaajista 73 % pitää kansalaisopiston palveluja melko- tai erittäin hyvin hoidettuina ja 72 % mielestä palvelut ovat melko- tai erittäin hyvin saatavia ja saavutettavia. Tulos on likimain sama kuin kaikilla tutkimuskunnilla keskimäärin. Kansalaisopistossa oli vuonna 2024 opetustunteja 6390. Opetustuntien määrä on noussut vuodesta 2021, jolloin se oli 5929. Alla olevassa kuvassa on esitetty opetustuntien määrät pääasiallisen sisällön perusteella jaoteltuina vuosina 2021–2024.

* Sisältää kuvataiteet, käsityöt (tekstiili, puu, metalli, ym.), musiikin sekä teatterin ja sanataiteen.

** Sisältää mm. kirjallisuuden ja kielitieteen, tietotekniikan, luonnontieteet, ravintola-alan sekä maa- ja metsätalouden alan

Kuva 49. Inarin kansalaisopiston opetustuntien määrä vuosina 2021–2024 (Hellewi-järjestelmä)

Inarin kunnan kirjasto tarjoaa palveluita pääkirjastossa Ivalossa, Saamelaiskirjastossa Inarin kirkonkylällä ja kirjastoautossa ympäri kuntaa. Kirjasto järjestää perustoimintansa lisäksi aktiivisesti erilaisia tapahtumia. Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan inarilaisista 92 % pitää kirjastopalveluja melko- tai erittäin hyvin hoidettuina ja 91 % mielestä kirjastopalvelut ovat melko- tai erittäin hyvin saatavia ja saavutettavia. Tulos on likimain sama kaikissa tutkimuskunnissa. Myös inarilaisten hyvinvointikyselyssä ja kylien neuvoston kommentteissa nostettiin esille voimavarana toimivat kirjastopalvelut ja erityisesti kirjastoauto, joka lisää kirjastopalvelujen saavutettavuutta merkittävästi. Kirjastopalvelujen fyysiset käynnit ovat lisääntyneet Inarissa väestönkasvun myötä, mutta lainaajien osuus on hieman laskenut. Vuonna 2024 lainaajien osuus oli 38 % inarilaisista. Kirjasto oli vuonna 2024 päävastuullisena tapahtumanjärjestäjä 66 tapahtumassa ja asukasluvuun suhteutettu tapahtumien osallistujamäärä oli 111,27 / asukasluvu / 1000.

Liikuntapalveluita ja liikuntapaikkoja on Inarissa tarjolla runsaasti. Jyväskylän yliopiston ylläpitämän Lipas-tietokannan mukaan vuonna 2022 Inarissa oli 22,7 liikuntapaikkaa 1000 asukasta kohti, mikä on enemmän kuin Kittilässä (20,3), mutta vähemmän kuin Sodankylässä (39,7). Liikuntatoimen toimintakulut vuonna 2023 olivat Inarissa 244 /asukas ja investoinnit 63 /asukas. Alla olevassa kuvassa on esitetty Inarin, Sodankylän ja Kittilän kuntien liikuntatoimen toimintakulut ja investoinnit vuonna 2023.

Kuva 50. Liikuntatoimen toimintamenot ja investoinnit vuonna 2023, €/asukas (Jyväskylän yliopisto, Lipas-tietokanta)

Inarin kunnan vapaa-aikatoimi tarjoaa ohjattua liikuntaa ja liikuntaryhmiä eri-ikäisille ympäri vuoden. Liikuntaryhmät on jaoteltu kuormitustason mukaan, niin että tarjolla on sekä kevyempää jumppaa että raskaskuormitteista jumppaa. Liikuntaryhmät on tarkoitettu kaikille kuntalaisille. Kevyet jummat soveltuvat erinomaisesti ikäihmisille, liikuntarajoitteisille ja niille kenellä toimintakyky on heikentynyt. Jumpparyhmien suunnittelussa on huomioitu UKK-instituutin liikkumisen suositukset, joihin sisältyy ohjeistus viikoittaisesta lihaskunto-, tasapaino- ja koordinaatioharjoitteiden määrästä sekä raskaan ja kevytkuormitteisen liikunnan määrästä. Liikunnanohjaajat tekevät yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen kanssa sekä paikallisten kolmannen sektorien toimijoiden kanssa. Yhteistyötä koulujen kanssa on lisätty ja vapaa-aikatoimi osallistuu aktiivisesti muun muassa liikunnallisen välituntitoiminnan järjestämiseen, joka tavoittaa hyvin seuratoiminnan ulkopuolelle jääviä lapsia ja nuoria. Vapaa-aikatoimi myöntää vuosittain urheilijastipendejä menestyneille inarilaisille urheilijoille.

Inarin kunnan liikunnan edistämisen TEAviisarin pistemäärä on 48/100, mikä on heikompi kuin Kittilässä (50/100), Sodankylässä (59/100) tai koko maassa (69/100). Hyvät TEAviisari-pisteet Inari saa liikunnan voimavaroista sekä osallisuudesta. Kehittämistä on erityisesti erilaisten kansallisten ohjelmien ja suositusten käsittelemisessä johtoryhmässä ja luottamushenkilöhallinnossa, poikkihallinnollisten liikkumisen edistämishojelmien laatimisessa sekä kaavoitusprosessiin osallistumisessa. Inarissa on reagoitu tuloksiin. Liikuntaryhmiä suunniteltiin uudelleen alkuvuodesta 2024 ja liikuntapuolelle saatiin lisää henkilöstöresurssia. Yhteistyötä teknisen toimen kanssa on lisätty muun muassa liikuntapaikkojen kehittämisen sekä Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman laatimisen osalta.

← Pisteet	Inari	Kittilä	Sodankylä	Lapin maakunta	Koko maa
Liikunta	48	50	59	59	69
Sitoutuminen	27	17	47	49	66
Johtaminen	33	50	67	63	62
Seuranta ja tarveanalyysi	37	31	36	56	72
Voimavarat	85	84	85	68	58
Osallisuus	67	67	67	67	80
Muut ydintoiminnot	36	50	55	53	79

Kuva 51. Inarin ja vertailualueiden TEAviisarin pisteet liikunnan edistämisessä (THL, TEAviisari)

Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan 71 % inarilaisista vastaajista on sitä mieltä, että kunnan liikuntapalvelut on hoidettu melko- tai erittäin hyvin ja 72 % sitä mieltä, ne ovat melko- tai erittäin hyvin saatavia ja saavutettavia. Tulos on hieman heikompi kuin muissa tutkimuskunnissa.

Kulttuuritoimen tehtävänä on ollut tuottaa kulttuuripalveluita kaiken ikäisille. Tavoitteena on edistää ”kulttuurista hyvinvointia” –ajatusta. Inarin kulttuuritoimi noudattaa lakia kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) eli pyrkii edistämään kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Kulttuuritoimi pyrkii myös vahvistamaan väestön hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin.

Inariin on laadittu kulttuurikasvatussuunnitelma lapsille ja nuorille. Kulttuurikasvatussuunnitelma on ollut aktiivisessa käytössä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukio-opetuksessa. Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoituksena on taata, ettei lapsi jää ilman monipuolisia kulttuurikokemuksia esimerkiksi perheen taloudellisen tilanteen vuoksi. Hyvä kulttuurikasvatussuunnitelma avustaa kulttuuritoimea ja opettajia suunnittelemaan toimintakauden kulttuuritapahtumia. Suunnitelma tekee kuntalaisille näkyväksi, mitä kaikkea lapsi saa kulttuurin saralta kokea varhaiskasvatuksen sekä peruskoulun ja lukion aikana. Hyvä kulttuurikasvatussuunnitelma kytkee myös paikallisia kulttuuriosaajia osaksi kulttuurikasvatussuunnitelman palveluiden toteuttamista ja näin työllistää paikallisia kulttuuriosaajia. Kulttuuritoimi myöntää kulttuuristipendejä vuosittain peruskoulun 6–9-luokan oppilaille sekä ylioppilaille.

Kunnallisen elokuvateatteri Aslakin käytöstä luovuttiin kesällä 2022, ja keväällä 2023 siirryttiin toimimaan Ivalon Koulu- ja kulttuurikeskus Karteen auditoriossa. Ivalon koulu- ja kulttuurikeskus Kaarre on toiminut kulttuuritoimen pääasiallisena tapahtumien järjestämispaikkana. Kaarteessa on järjestetty säännöllisesti elokuvateatteritoimintaa, konsertteja, teatteriesityksiä sekä muita juhlatilaisuuksia. Kaarteessa on järjestetty myös päivänäytöksiä. Inarin kunta järjestää vuosittain yhdessä paikallisten yhdistysten, yritysten ja kulttuuritoimijoiden kanssa Inariviikot, joka on heinäkuun lopussa järjestettävä kymmenpäiväinen tapahtumasarja. Inariviikkojen kävijämäärä on ollut kasvussa koronavuosien jälkeen ja Inariviikot on vakiinnuttanut asemansa isona elinvoimaisena tapahtumakokonaisuutena. Inariviikot houkuttelee kävijöitä myös kauempaa ja lisää kuntastrategian mukaisesti alueen pitovoimaa. Vuosittain järjestetään myös itsenäisyyspäivän ja kansallisen veteraanipäivän juhlat.

Inarin kunta tekee kulttuuritoiminnan edistämiseksi aktiivista alueellista yhteistyötä. Inari on ollut pitkään Lapin alueteatterin jäsenkuntana. Lisäksi Inarin kulttuurisihteeri on nimetty varsinaiseksi jäseneksi maakunnalliseen kulttuurin asiantuntijaryhmään, eli MAKUA-verkostoon. MAKUA-verkoston on Lapin Liiton ja Lapin Ely-keskuksen vuonna 2018 asettama ryhmä, jonka tehtävänä on tukea kuntia kulttuurin ja hyvinvoinnin strategisessa ja toiminnallisessa työssä. MAKUA-verkoston jäsenenä on edustajat kaikista Lapin kunnista ja Saamelaiskäräjistä sekä asiantuntijat Taiteen edistämiskeskuksesta, Lapin aluehallintovirastosta, Lapin Ely-keskuksesta ja Lapin Liitosta.

Kulttuuripalveluita pyritään tarjoamaan vaihtelevasti kaikenikäisille läpi vuoden, mutta kulttuuritoiminnan saavutettavuus on silti haaste pitkien välimatkojen takia. Kehitettävää on kulttuuripalveluiden viemisessä sivukylille. Kuntalaistutkimuksen mukaan 71 % inarilaisista pitää kulttuuripalveluja kuitenkin melko- tai erittäin hyvin saatavana ja saavutettavana, ja 76 % pitää kulttuuripalveluja melko- tai erittäin hyvin hoidettuna. Tulos on hieman muita tutkimuskuntia parempi. Kulttuuritoimi on mukana Kulttuurikattila ry:n OKM-rahoitteisessa Matkalla-mallissa, jonka kautta kulttuurityöpajoja saadaan vietyä kyliin, neuvolatoimintaan, erityisryhmille ja palvelutaloille. Varhaiskasvatus- ja peruskouluikäiset sekä palveluasumisen piirissä olevat ikäihmiset tavoitetaan melko hyvin.

Inarin kunnan kulttuurin edistämisen TEA-pistemäärä on 72/100, mikä on vertailualueita heikompi. Hyvät pisteet Inari saa johtamisesta, osallisuudesta ja voimavaroista. Eniten kehitettävää on muiden ydintoimintojen osalta päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnissa sekä seurannassa ja tarveanalyysissa.

Pisteet	Inari	Kittilä	Sodankylä	Koko maa
Kulttuuri	72	92	53	77
Sitoutuminen	67	79	44	67
Johtaminen	96	90	62	86
Seuranta ja tarveanalyysi	54	100	42	70
Voimavarat	79	83	64	68
Osallisuus	88	100	65	82
Muut ydintoiminnat	47	100	42	88

Kuva 52. Inarin ja vertailualueiden TEA-pisteet kulttuurin edistämisessä (THL, TEAvisari)

Sosiaali- ja terveystalvet siirtyivät 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle. Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan Inarissa ollaan hieman tyytyväisempiä sote-palveluista tiedottamiseen ja asiointiin sekä julkisten terveystalvet ja ikäihmisten palvelujen saatavuuteen kuin muissa tutkimuskunnissa. Tyytyväisyys on silti alhaisella tasolla. Vain 16 % vastaajista on melko- tai täysin samaa mieltä siitä, että ikäihmisten palveluja on tarjolla riittävästi ja 27 % siitä, että terveystalvet on tarjolla riittävästi. Sote-palveluita koskevat tiedot ovat helposti löydettävissä 28 % mielestä ja 20 % on sitä mieltä, että asiointi sote-palveluissa toimii yhtä hyvin kuin ennen sote-uudistusta. Kunta ei päättää sote-palvelujen järjestämisen tavoista eikä palveluista

tiedottamisesta, mutta tekee yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen kanssa ja pyrkii vaikuttamaan kuntalaisten etujen mukaisesti.

2.7.7 Saamenkieliset palvelut

Tilastokeskuksen mukaan Inarissa saamen kielten puhujien määrä on kasvanut toisin kuin muissa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa ja vuonna 2024 saamenkielisiä oli Inarissa 509. Saamenkielisten todellinen määrä on todennäköisesti tilastoitua suurempi, sillä monet saamenkieliset ovat kaksikielisiä ja erityisesti vanhempi saamelaisväestö on rekisteröinyt äidinkielekseen suomen riippumatta todellisesta kielitaidostaan (Arola 2021).

Saamebarometri 2024 -julkaisun mukaan saamen kielilain piiriin kuuluvat viranomaiset ja palveluntarjoajat tuntevat saamelaisten kielelliset oikeudet ja pitävät niitä tärkeinä, mutta niiden toteutumisessa on paljon vaihtelua (Eriksen ym. 2025). Inarissa palveluiden tarjoaminen kattavasti kaikilla kolmella saamen kielellä on haastavaa saamenkielisen henkilöstön saatavuuden vuoksi. Kunnan henkilöstössä on eri saamen kielen taitoisia henkilöitä sekä hallinnossa että eri toimialoilla.

Saamenkielisiä palveluita on erityisesti sivistyspalveluissa: varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja nuorisotoimissa. Varhaiskasvatuksessa järjestetään äidinkielistä pohjoissaamenkielistä varhaiskasvatusta sekä kielipesätoimintaa inarinsaamen ja koltansaamen kielillä. Perusopetuksessa opiskelevat voivat opiskella saamenkielisessä opetuksessa. Saamen kieliä voi opiskella myös niin sanottuna vieraana kielenä. Kirjasto tarjoaa aineistoja sekä tietoa kirjastopalveluista kaikilla kolmella saamenkielellä ja kansalaisopistossa on tarjolla saamen kielen kursseja. Nuorisotoimi osallistui Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston hankkeeseen, jossa kehitettiin saamenkielellä tapahtuvaa nuorisotyötä saamelaisalueen kunnissa. Nuorisotoimissa työskentelee pohjoissaamenkielen taitoinen nuoriso-ohjaaja. Kunnan henkilöstön saamen kielten opiskelua tuetaan ja käytössä on saamen kielilisiä. Lisäksi kunta järjestää säännöllisesti saamen kielikahvilatoimintaa. Kielikahvila on kaikille kuntalaisille avoin matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Kunnan verkkosivut ovat kaikilla saamen kielillä, mutta tiedottaminen eri saamen kielillä vaihtelee. Kunnanvaltuuston kokousten pääkieli on suomi, mutta saamenkieliset voivat käyttää äidinkieltä omissa puheenvuoroissaan. Kokoukset tulkataan suomeksi, inarinsaameksi, koltansaameksi ja pohjoissaameksi.

Inarin kunnan saamen kielistrategia hyväksyttiin valtuustossa 11.6.2020. Saamelaisalueen kuntien yhteisellä kielistrategiatyöllä pyritään vahvistamaan saamen kielen asemaa kuntien palveluissa ja toteuttamaan paremmin saamen kielilakia. Osana kielistrategiatyötä on toteutettu erilaisia toimenpiteitä, joilla parannetaan saamenkielisten palveluiden saavutettavuutta ja pyritään parantamaan saamenkielisten työntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamista.

2.7.8 Yhdistystoiminta

Yhdistykset tukevat toiminnallaan kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa. Yhdistykset ovatkin Inarin kunnalle tärkeitä yhteistyökumppaneita, ja kunnan ja yhdistysten yhteistyötä on pyritty tiivistämään. Yhdistyksiä tuetaan muun muassa vuosittain myönnettävillä avustuksilla sekä tarjoamalla maksuttomia tiloja yhdistysten käyttöön. Kunnan yhdistyksille myöntämien avustusten määrärahaa on korotettu vuosien varrella. Vuonna 2025 yhteisessä avustushaussa myönnettäviin

avustuksiin oli varattu talousarviossa 110 000 euroa. Kunta myös neuvoa yhdistyksiä rahoitusten hakemisessa sekä järjestää yhdistysten osaamista tukevaa koulutusta. Osa tästä toiminnasta toteutetaan hankkeiden avulla. Kunta kutsuu yhdistykset koolle 2–3 kertaa vuodessa kaikille avoimiin yhdistysiltoihin ja julkaisee yhdistysten uutiskirjettä. Urheiluseurat kokoontuvat lisäksi säännöllisesti urheiluseurailtoihin. Kunnan nimettynä järjestöyhdyshenkilönä toimii hyvinvointikoordinaattori. Lapin maakunnallinen järjestöneuvottelukunta julkaisi vuonna 2020 järjestöyhteistyön suosituksen Lapin kunnille. Suhteessa järjestöyhteistyön suositukseen Inarin järjestöyhteistyön rakenteet ovat hyvällä tasolla. Kunta ja järjestöt kokoontuvat säännöllisesti, ja kunnassa on nimetty järjestöyhdyshenkilö. Kunnan tiloja on tarjolla järjestöjen käyttöön, ja järjestöavustuksilla tuetaan järjestöjen kuntalaisten hyvinvointia edistävää työtä. Järjestöjen asiantuntemusta hyödynnetään kunnan hyvinvointityössä. Yhteistyötä pyritään kuitenkin edelleen syventämään ja kehittämään.

Vuonna 2024 Inarissa yhdistyksille toteutetusta kyselystä käy ilmi, että monilla alueella toimivista yhdistyksistä on pulaa aktiivisista ja sitoutuneista vapaaehtoisista. Vaikka kunta tarjoaa yhdistysten käyttöön paljon maksuttomia tiloja, ei sopivia tiloja kuitenkaan löydy kaikille yhdistyksille. Myös valtionavustusten väheneminen heikentää yhdistysten toimintaedellytyksiä. Yhdistyskyselystä kävi ilmi, että yhdistykset toivovat kunnalta lisää koordinoitua yhdistysten keskinäisen yhteistyön lisäämiseen. Lisäksi toivotaan yhteistyötä ja apua tapahtumien järjestämisessä. Kunta on vastannut näihin tarpeisiin muun muassa käynnistämällä vuonna 2025 hankkeen, jossa tuetaan yhdistysten tapahtumaosaamista ja suunnitellaan tapahtumia yhdessä. Hanke on saanut rahoitusta EU:n maaseuturahastosta. Lisäksi kunta järjestää vuosittain Hyvinvointipäivän, jossa yhdistystoimintaa voi tuoda esille kaikille kuntalaisille. Hyvinvointipäivä on yhdistyksille mahdollisuus paitsi saada uusia jäseniä, myös verkostoitua keskenään.

---

3 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Vuosille 2022–2025 laaditussa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa määriteltiin neljä painopistettä valtuustokaudelle. Näiden painopisteiden mukaisesti suunniteltiin tavoitteita kuntalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämiseksi ja laadittiin toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Valtuustokaudelle määritellyt painopisteet olivat: 1) Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta; 2) yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen; 3) Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla sekä 4) Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö. Hyvinvointikertomuksen tässä osiossa tarkastellaan, miten hyvin valtuustokaudelle asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat toteutuneet. Tavoite- ja toimenpidetaulukko on esitetty liitteessä 2.

3.1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta

---

Valtuuston hyväksymä 13.11.2025

Dnro: 477/00.01.02.00/2023

Kunnan rakenteita hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työssä on vahvistettu. Kunnassa toimivaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmään (hyte-työryhmään) nimettiin luottamushenkilöedustaja. Lisäksi Lapin hyvinvointialue nimesi eri toimialoilta edustajat, jotka voidaan kutsua tarvittaessa kunnan hyte-työryhmän kokouksiin. Suunniteltuja ikäryhmittäisiä hyte-työn alaryhmiä ei perustettu päällekkäisen työn välttämiseksi. Hyte-yhteistyötä tehtiin Lapin hyvinvointialueen sekä muiden alueen kuntien kanssa säännöllisissä verkostotapaamisissa, joissa muun muassa suunniteltiin yhdessä alueellisia hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen tavoitteita ja toimenpiteitä. Lisäksi Lapin hyvinvointialueen kanssa pidettiin vuosittain lakisääteiset hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden neuvottelut, joissa käytiin läpi hyte-yhdyspinnan asioita, työnjakoa sekä yhteisiä tavoitteita.

Arjen turvallisuuden edistämiseksi ja varautumiselle luotiin rakenteet. Inarissa jatkettiin vuosittaisia eri viranomaisten yhteisiä turvallisuustapaamisia, joissa tarkastellaan arjen turvallisuuden ja varautumisen tilannekuvaa sekä käydään keskusteluita yhteisistä tavoitteista ja työnjaosta. Leader Pohjoisin Lappi ry:n rahoittaman Inarin turvalliset kylät -hankkeen myötä kylillä on alettu koostaa kyläturvallisuussuunnitelmia, järjestetty kylien oman tarpeen mukaan koulutuksia mm. ensiapuun, varautumiseen, alkusammutukseen ja etsintään liittyen sekä koostettu turvallisuuteen liittyvistä investointitarpeista listausta. Kylissä on järjestetty turvallisuustapahtumia, joissa on yhteistyössä muun muassa poliisin, Vapepan, SPR:n, pelastuslaitoksen, järvipelastusseuran ja VPK:n kanssa lisätty kylien turvallisuusosaamista. Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista (EVA) tehtiin periaatepäätös sekä ohjeistus. EVA:n käyttöönotto ei kuitenkaan vielä edennyt valtuustokauden aikana ja siihen tulee jatkossa panostaa enemmän. Kokonaisuutena tarkasteltuna kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen työn rakenteet ovat hyvällä tasolla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmisteltiin monialaisessa työryhmässä ja se viedään jatkokäsittelyyn yhtä aikaa laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman kanssa. Suunnitelmassa kuvataan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen operatiivinen toiminta sekä tavoitteet ja toimenpiteet indikaattori- ja kokemustiedon pohjalta tunnistetuille ilmiöille. Inarin kouluille laadittiin päihde- ja pelikasvatussuunnitelma ja kouluilla alettiin toteuttaa suunnitelman mukaisia toimenpiteitä. Ruokapalvelu liikelaitoksen kanssa kirjattiin yhteistyökäytäntö ja alettiin pitää säännöllisiä yhteistyöpalavereja.

Valtuustokaudella valmistauduttiin valtakunnalliseen TE-uudistukseen, jossa työvoimapaalvelut siirtyivät työllisyysalueille. Vuoden 2025 alussa Inarista tuli osa Pohjois- ja Itä-Lapin työllisyysaluetta, jonka vastuukunta on Sodankylä. Yritys- ja kehittämispalvelut tekivät tiivistä yhteistyötä TE-toimiston kanssa uudistuksen valmistelussa ja yhteistyö jatkuu työllisyysalueen kanssa. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi tehtävä hyvinvointisuunnitelma päätettiin liittää osaksi laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa. Kotihoidon ja asumispalvelujen asiakkaiden ravitsemuksen edistämiseksi pidettiin yhteistyöpalavereja Ruokapalvelu liikelaitoksen kanssa. Vuoden 2023 alusta alkaen kotihoito ja asumispalvelut siirtyivät Lapin hyvinvointialueen toiminnaksi.

Inarin kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kunnan eri väestöryhmien, työntekijöiden ja alueiden kesken sekä ennaltaehkäistä syrjintää Inarin kunnan toiminnassa. Suunnitelmassa on kuvattu laajasti tavoitteita ja toimenpiteitä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi, ja se toimii ohjeistuksena ja suosituksena koko kuntakonsernin toiminnassa osana hyvää hallintoa. Vuonna 2018 hyväksyttyä suunnitelmaa alettiin päivittää valtuustokauden lopussa. Suunnitelman päivittämisen tukena

käytettiin alkuvuonna 2025 toteutetun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn tuloksia. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuu vaihtelevasti kunnan toiminnassa. Esimerkiksi yhdenvertainen palvelujen saatavuus ja saavutettavuus on haasteellista pitkien välimatkojen takia.

Viestintäverkosto on kokoontunut ajankohtaisten teemojen, kuten juhlavuoden suunnittelun sekä viestinnän työkalujen perehdytyksen merkeissä. Viestintäsuunnitelman päivittäminen on käynnistetty. Kaikkien ikäryhmien ehkäisevän päihdetyön rakenteita on vahvistettu. Kunnanhallituksen alaisuuteen nimettiin monialainen ehkäisevän päihdetyön työryhmä, jossa on edustus kunnan nuoriso- ja vapaa-aikatoimesta, koululta, terveysvalvonnasta, Inarin seurakunnasta, työterveyshuollosta, kunnanhallituksesta sekä Lapin hyvinvointialueelta. Työryhmä vastaa kaikkien ikäryhmien ehkäisevän päihdetyön kokonaissuunnittelusta ja seurannasta sekä käytännön toimeenpanosta omissa verkostoissaan. Hyvinvointikoordinaattori toimii kunnassa ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä, vastaa ehkäisevän päihdetyön koordinoinnista ja toimii EPT-työryhmän koollekutsujana. EPT-työryhmä on perehtynyt Inarin päihdetilanteeseen ja laatinut sen perusteella tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan. Suunnitelmatyössä tehdään yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen kanssa. Kunnan avustusoheeseen lisättiin päihdeettömyyden ja savuttomuuden huomiointi avustettavassa toiminnassa. Ehkäisevälle päihdetyölle varattiin määräraha. Ehkäisevään päihdetyöhön on tullut suunnitelmallisuutta ja sen rakenteet ovat vahvalla pohjalla.

Valtuustokaudella kuntaan laadittiin kotoutumishjelma, johon on kuvattu kotoutumista edistävät palvelut Inarin kunnassa. Kotoutumishjelma viedään päätöksentekoon samaan aikaan laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman kanssa ja kotoutumishjelmaan sisältyvä toimenpideohjelma sisällytetään laajaan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan. Kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuden palvelujen hankinnasta tehtiin sopimus Pohjois- ja Itä-Lapin työllisyysalueen kanssa ja kotoutumisen yhdyshenkilöksi kunnassa nimettiin hyvinvointikoordinaattori. Pohjois- ja Itä-Lapin kuntien kotoutumisen yhdyshenkilöt käynnistivät säännölliset verkostotapaamiset, joissa jaetaan tietoa ja hyviä käytäntöjä kuntien kotoutumista edistävien palvelujen kehittämiseksi. Kotoutumisen edistämisen rakenteet ja palvelut ovat melko hyvällä tolalla, mutta rakenteista ja palveluista viestimistä tulee vielä kehittää.

3.2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen

Osallisuuden sekä erilaisten osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehittämiseen ja sitä kautta yhteisöllisyyden lisäämiseen pyrittiin eri kohderyhmille suunnatuilla toimenpiteillä. Nuorisovaltuustolle (NuVa) järjestettiin tutustumispäivä kunnantalolla ja NuVa-kummitoiminta käynnistettiin. NuValle perustettiin oma kulttuuribudjetti, jonka kautta saatiin järjestettyä erilaisia nuorten toiveiden mukaisia tapahtumia. Inarissa on järjestetty vuosittain hyvinvointipäivä, jossa on tuotu esille erilaisia harrastamisen mahdollisuuksia sekä alueen hyvinvointipalveluja. Tavoitteena on ollut, että erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset löytävät mukaan harrastustoimintaan. Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa on huomioitu erilaisissa kyselyissä, kuten Suomi Liikkeelle -kyselyssä, esille tulleet koulutustoiveet ja -tarpeet.

Kuntaan muuttavien uusien asukkaiden asettautumista tukemaan laadittiin osallisuus- ja tervetulo-ohjelma. Ohjelma auttaa uusia kuntalaisia löytämään kunnan vapaa-ajan palvelut ja

osallistumismahdollisuudet. Työperäisten maahanmuuttajien kotoutumisen ja asettautumisen tukemiseksi laadittiin palvelupolku, jossa on kuvattu keskeiset palvelut, kuten työllisyyspalvelut, asunnon hankkiminen, koulutus ja opiskelu, järjestötoiminta, harrastusmahdollisuudet sekä sosiaali- ja terveydenhuolto.

Vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminta järjestäytyi aiempaa suunnitelmallisemmaksi ja neuvostoista nimettiin edustajat Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostoihin. Valtuustokauden lopussa tehtiin päätös yhdistää neuvostot yhdeksi vanhus- ja vammaisneuvostoksi. Kulttuuritoimi järjesti ikäihmisille suunnattua viriketoimintaa asumispalveluissa ja vapaa-aikatoimella oli ikääntyneille suunnattuja liikuntaryhmiä. Kunnan palvelutarjonnasta ja osallistumismahdollisuuksista viestitettiin usean kanavan kautta, jotta kaikilla olisi mahdollisuus saada tietoa ja päästä osallistumaan. Digitaitojen opastusta tarjottiin Osallisuuskeskuksella sekä kirjastoilla tarvittaessa asiain yhteydessä, mutta systemaattista käytäntöä yleisesti digitaitojen opastukseen ei vielä kehitetty. Ikääntyneiden kulttuurikaveritoiminnasta ei tehty selvitystä, joten tavoite siirtyy seuraavalle valtuustokaudelle.

Osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja omaehtoista toimintaa tuettiin myös tukemalla järjestöjen toimintaedellytyksiä ja tekemällä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Järjestöille, yhdistyksille ja seuroille tarjottiin tiloja käyttöön maksutta ja kaikkien toimialojen yhteisessä avustushaussa jaettavaa summaa korotettiin. Järjestötoimijoille järjestettiin yhdistysiltoja ja koulutuksia sekä toimitettiin yhdistysten uutiskirjettä. Lisäksi koottiin järjestöille tietopaketti kunnan verkkosivuille. Tietopaketti toimii samalla järjestöyhteistyön asiakirjana, joka kokoaa kunnan ja järjestöjen yhteistyön muodot ja avustusten myöntökriteerit yhteen paikkaan. Järjestöjä kannustettiin viemään yhteystietonsa Lähellä.fi-palveluun. Kunnassa järjestöyhdyshenkilöksi nimettiin hyvinvointikoordinaattori. Asiakasraatitoiminnasta käytiin keskustelua hyte-työryhmässä, mutta toiminta ei käynnistynyt vielä tällä valtuustokaudella.

Toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa huomioitiin saamen kielistrategian mukaiset toimenpiteet. Saamen kielillisää nostettiin ja saamenkielisille asukkaille sekä työntekijöille tarkoitettua kielikahvilatoimintaa jatkettiin. Kunnanvaltuuston kokouksissa alettiin käyttää simultaanitulkkausta saamen kielille ja kunnan viestinnässä panostettiin saamenkielisen sisällön lisäämiseen.

3.3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen toimilla

Kunnan toiminnan suunnittelussa on tärkeää suunnata huomiota erityisesti ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Ennaltaehkäisevän työn tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioidaan hyvinvoinnin fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Monet varhaisen puuttumisen palvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä kunnalta Lapin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. On kuitenkin tärkeää, että kunta ja hyvinvointialue tekevät yhteistyötä esimerkiksi palveluihin ohjaamisessa. Nuorten aikuisten ja työikäisten osalta Inarissa käynnistettiin Ankkuri-toiminta. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan sekä tehdä näihin liittyvää ehkäisevää työtä. Ankkuri-toiminta on moniammatillista tiimityötä, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta sekä nuorisotoimesta. Lapin hyvinvointialue kehitti yhteistyössä

poliisin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa ”hoito syytteen sijaan” (HSS) Lapin toimintamallin. Malli on ensimmäistä kertaa huumausaineiden käyttöririkoksista kiinni jääneille nuorille suunniteltu vapaaehtoinen hoitointerventio, jossa annetaan rangaistuksen sijaan mahdollisuus päihdehoitojaksoon. HSS-malli käynnistyy poliisin aloitteesta. Lapha pilotoi Inarissa hyvinvointilähete-toimintamallia, jossa sote-palvelujen sijaan asiakas voidaan ohjata muuhun tarvitsemaansa hyvinvointia tukevaan palveluun, kuten kunnan tai järjestöjen toimintaan.

Monipuolinen vapaa-ajan toimintojen tarjonta lisää kuntalaisten mahdollisuuksia oman hyvinvoinnin edistämiseen. Hyvinvointia tukevista elintavoista ja palveluista tiedottaminen on myös ennaltaehkäisevää toimintaa, ja sitä tehdään osana kaikkien kunnan toimialojen perustyötä. Kunnan liikunnanohjaajat toteuttavat myös maksutonta liikuntaneuvontaa, johon sisältyy tarpeiden mukaan räätälöityä elintapaohjausta. Liikuntaneuvonta on suunnattu erityisesti terveyden kannalta vähän liikkuville kuntalaisille. Liikenneturvallisuutta on pyritty parantamaan osallistumalla Liikenneturvallisuustoimijan viestintäkampanjoihin ja pitämällä aiheesta koulutusta kuntalaisille. Ehkäisevä päihdetyö on tärkeää ennaltaehkäisevää työtä ja valtuustokaudella laadittiin kaikkien ikäryhmien ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, jonka sisältämä toimenpideohjelma liitetään osaksi kunnan laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa.

3.4 Hyvinvointia edistävä ympäristö

Ympäristö käsittää paitsi fyysisen ympäristön, myös kunnan toimintaympäristön, kuten kestävän kehityksen sekä veto- ja pitovoiman edistämisen. Fyysisen ympäristön osalta tavoitteena oli parantaa ympäristön esteettömyyttä, ja sitä varten hankittiin ostopalveluna esteettömyys selvitys. Esteettömyys selvitykseen sisältyi esteettömyyskävely, johon osallistui kunnan vanhus- ja vammaisneuvoston jäseniä. Selvityksen pohjalta tehtiin toimenpidesuunnitelma ja välitöntä korjausta vaativat kunnan toimivallassa olevat kohteet korjattiin heti. Muita esteettömyyttä parantavia toimenpiteitä toteutetaan peruskorjausten yhteydessä ja tarvittaessa osoitetaan joillekin toiminnoille vaihtoehtoisia tiloja tai käyntipaikkoja. Kunnan toimivalta koskee vain kunnan omistuksessa olevia kiinteistöjä tai omia tiealueita. Kunnan alueella on runsaasti yksityisomistuksessa olevia kiinteistöjä sekä ELY-keskuksen hallinnoima tiealueita, joiden esteettömyyden parantaminen ei ole kunnan toimivallassa. Edunvalvonnalla ja viestinnällä pyritään kuitenkin vaikuttamaan myös muiden toimijoiden hallinnoimiin kiinteistöihin ja alueisiin, mikäli ne heikentävät kuntalaisten turvallisuutta tai osallisuutta. Kunta on yhdessä Liikenneturvallisuustoimijan ja liikenneturvallisuustyöryhmän kanssa muun muassa kartoittanut keinoja laskea liikennenopeuksia Inarin kirkonkylän pohjoispuolella, tehnyt edunvalvontaa turvallisten pysähtymispaikkojen auraamiseksi sekä kartoittanut vaihtoehtoja Ivalon sillan liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Liikenneturvallisuus on huomioitu uusien koulujen suunnittelussa.

Kunnan ylläpitämiä liikuntapaikkoja on kehitetty kuntalaisilta saadun palautteen perusteella. Ivalon urheilutalon kuntosalia on laajennettu ja laitteistoa on päivitetty. Ivalon koulu- ja kulttuurikeskus Kaarteeseen avautui uusi kuntosali syksyllä 2023 ja Inarin kirkonkylälle marraskuussa 2024. Sevetijärven monitoimitaloon avattiin kuntoiluhuone loppuvuodesta 2024. Jänkkävaaraan on tehty pulkkamäki. Lisäksi on selvitetty monikäyttöreittien tekemistä, mutta haasteeksi osoittautui mahdollisten reittien sijoittuminen useiden eri maanomistajien maille sekä turvallisuutta heikentävänä tekijänä risteäminen latujen kanssa. Keinolahden frisbeegolf-rataa on kunnostettu osallistuvan budjetin varoilla. Inarin kirkonkylällä olevaa hiihtostadionia paranneltiin vuoden 2023

SM-kisojen tarpeisiin ja kunnan kaikki leikkikentät valaistiin. Ivalon urheilukentälle uusittiin ratapohja ja uusien koulujen yhteyteen rakennettiin ulkoliikuntamahdollisuuksia. Männikön palvelukodin läheisyyteen tehtiin esteetön ulkoilureitti ja laavu palvelemaan lähivirkistystä aiempaa useammille käyttäjille. Inarin kirkonkylän Onnenkukkula sai kuntoportaati. Fiksusti kouluun – hanketta jatkettiin laatimalla kunnalle kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma tulevia toimia varten.

Kunnassa laadittiin maapoliittinen ohjelma kaavoituksen ja ympäristön suunnittelun ohjaamiseksi. Lisäksi laadittiin pitkän aikavälin suunnitelma vesisaneerauksista ja katujen kunnostamisesta Inarin-Lapin Vesi Oy:n kanssa. Kylien siisteyttä ja viihtyisyyttä parannettiin koordinoitulla yhteistyöllä kyläyhdistysten kanssa. Kyläyhdistysten kanssa sovittiin kukkaistutusten ja talkoiden tukemisesta. Kylien turvallisuuden parantamiseksi suunniteltiin turvallisuushake, joka käynnistyi vuoden 2025 keväällä. Inarin kunta toimi koollekutsujana kylien neuvostossa, jossa käsiteltiin kylien elinvoiman, viihtyvyyden ja turvallisuuden teemoja. Kuntalaisten mielipiteitä asuin ympäristön viihtyisyydestä kartoitettiin osana hyvinvointikyselyä sekä erillisenä paikkatietokyselynä mm. puistojen ja leikkikenttien osalta.

Kuntalaisten ja järjestöjen vapaalle toiminnalle otettiin käyttöön tilat vanhalta lukiolta. Tiloihin tehtiin muutostöitä tarpeita vastaaviksi ja niitä tarjotaan maksutta yhdistysten käyttöön. Tiloissa on myös vapaa-aikatoimen ja kansalaisopiston toimintaa sekä Inarin kunnan osallisuuskeskus, jossa on arkipäivisin hävikkiruuan jakoa. Kierrätysmahdollisuuksia parannettiin aloittamalla pienmetallin, lasin, kartongin ja muovipakkausjätteen erilliskeräys vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöissä. Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä aloitettiin pienmetalli-, lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteen kierrättäminen yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan kanssa. Kuntaan alettiin laatia omaa ilmastosuunnitelmaa ja uusi ympäristösuunnittelijan toimi perustettiin.

Tavoitteena oli myös vahvistaa saamelaisperinteisiä elinkeinoja osana kunnan monipuolista elinkeinorakennetta. Valtuustokaudella tiivistettiin yhteistyötä kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä perinteisten saamelaiselinkeinojen vahvistamiseksi. Kunta ja Saamelaiskäräjät ovat sopineet säännöllisistä tapaamisista, joissa keskustellaan mm. elinkeinojen kehittämisestä ja muista ajankohtaisista yhteisistä asioista. Yritysneuvonnalla vastataan myös perinteisten saamelaiselinkeinojen kehittämiseen ja avustetaan yrittäjiä investointi- ja kehittämistukien hakemisessa.

---

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Kuntalaisten hyvinvointi on lisääntynyt tarkastelujakson aikana monilla osa-alueilla. Ilon aiheita ovat muun muassa nuorten alkoholin käytön ja tupakoinnin väheneminen sekä ikääntyneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitojaksojen väheneminen. Inarilaiset ovat keskimäärin melko tyytyväisiä elämäntilanteeseensa ja pitävät kuntaa hyvänä paikkana elää. Inarin kunnan elinvoima on lisääntynyt. Kunta houkuttelee uusia asukkaita ja yrityskanta on vakaassa nousussa. Työttömyys, rakennetyöttömyys ja työkyvyttömyys ovat vähentyneet, ja lapsiperheiden taloudellinen tilanne on keskimäärin hieman kohentunut. Hyvinvointityön rakenteita on vahvistettu Inarissa, mutta kuntalaisten osallistamisessa sekä osallistumismahdollisuuksista, palveluista ja päätöksistä tiedottamisessa on vielä kehitettävää.

Valtuuston hyväksymä 13.11.2025

Dnro: 477/00.01.02.00/2023

Huolta aiheuttaa erityisesti nuorten huono fyysinen kunto sekä ahdistus- ja masennusoireilun, kiusaamisen ja seksuaalisen häirinnän kokemusten lisääntyminen. Myös nuorten osallisuuden kokemuksen ovat heikentyneet. Ylipainoisten tai lihaviin lasten ja nuorten osuus on korkeampi kuin koko maassa keskimäärin ja on huolestuttavalla tasolla. Nuorten osallisuuden sekä henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tukemiseksi tulee löytää tehokkaita keinoja. Työikäisten ja ikääntyneiden hyvinvointia on viimeisen vuoden aikana heikentänyt eniten huoli maailmantilanteesta tai ilmastonmuutoksesta, terveysongelmat tai sairaus sekä huoli läheisestä. Sosiaalisten suhteiden ja osallisuuden tukeminen on tärkeää hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta.

Matkailuun suhtaudutaan Inarissa pääasiassa myönteisesti, mutta matkailun kasvu ja sen mukanaan tuomat mahdolliset eettiset ja ekologiset haitat puhuttavat. Liikenneturvallisuus huolettaa erityisesti kevyen liikenteen, teiden kunnossapidon sekä tilannenopeuksien osalta. Inarilaisten hyvinvointikyselyn vastausten mukaan kodin ja ympäristön turvallisuuden merkitys arvotetaan korkealle kuntalaisten hyvinvointia tukevissa tekijöissä.

Indikaattoritiedon ja kyselyiden perusteella inarilaisten hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden tilasta nousevat kehittämiskohteet sekä kuntalaisten hyvinvointia tukevat keskeiset teemat ovat linjassa kuntastrategian painopistealueiden kanssa. Inarin kunnalla ja inarilaisilla on tahtotila kehittää kuntaa vastuullisesti, luontoa ja paikallista kulttuuria kunnioittaen. Tärkeitä teemoja ovat osallisuuden ja osallistumismahdollisuuksien parantaminen, arjen turvallisuuteen panostaminen sekä toimivat palvelut. Järjestöjen rooli hyvinvointia tukevan toiminnan ja palvelujen järjestäjänä on merkittävä, mutta samalla monet tahot leikkaavat järjestöjen toimintaedellytyksiä. Kunnan tulee jatkaa paikallisten järjestötoimijoiden tukemista ja kehittää edelleen yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Väestön ikääntyminen asettaa yhtä lailla Inarille kuin koko maalle painetta kehittää uudenlaista ennakkoivaa tukea ja palveluja. Ennaltaehkäisevän toiminnan ja palvelujen kehittäminen on tärkeää, jotta pystytään tukemaan hyvää elämää kaikissa ikävaiheissa ja hillitsemään sote-palvelujen tarvetta. Lisääntyneeseen ennakkoivan tuen ja palvelujen tarpeeseen tulee pystyä vastaamaan palvelujen saavutettavuutta heikentämättä. Saavutettavuus korostuu Inarissa, joka on pinta-alaltaan Suomen suurin kunta, välimatkat ovat pitkiä ja julkinen liikenne vähäistä. Sote-palvelujen järjestämisen osalta vastuu on Lapin hyvinvointialueella, mutta yhteistyön kunnan ja hyvinvointialueen välillä tulee olla tiivistä ja palveluketjuja pohtia yhdessä. Viranomaisten asiointipalveluja siirretään valtakunnallisesti yhä enemmän digitaaliseksi, joten on keskeistä huolehtia, että kaikilla on riittävät edellytykset ja osaaminen digitaaliseen asiointiin. Väestöryhmien välistä eriarvoistumista tulee ehkäistä kaikilla osa-alueilla. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta voidaan edistää parhaiten useiden eri toimijoiden, kuten kunnan, hyvinvointialueen, muiden viranomaisten sekä järjestöjen yhteistyönä.

5 Lähteet

Arola L 2021. Saamebarometri 2020 – selvitys saamenkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Giellagas-instituutti, Oulun yliopisto. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2021:1. Helsinki.

Elinympäristön tietopalvelu Liiteri. Saatavilla osoitteessa: <https://liiteri.ymparisto.fi>

Eriksen K, Arola L ja Aikio A 2025. Saamebarometri 2024. Selvitys saamen kielilain piiriin kuuluvien viranomaisten näkemyksistä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Oikeusministeriö, Helsinki. Saatavilla osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>

Hellewi-kurssinhallintajärjestelmä. Saatavilla vain käyttäjätunnuksilla.

Inarin kunta. Inarilaisten hyvinvointikysely 2025. Toteutettu keväällä 2025, tulokset raportoitu tässä julkaisussa.

Jyväskylän yliopisto. Lipas-tietokanta. Saatavilla osoitteessa: <https://lipas.fi/etusivu>

Kuntaliitto. Kuntalaistutkimus 2024. Lisätietoja tutkimuksesta: [Kuntalaistutkimus 2024 – tutkittua tietoa kuntalaisista | Kuntaliitto.fi](https://kuntalaistutkimus2024.tutkittua.fi)

Kuntaliitto. Sähköinen hyvinvointikertomus. Saatavilla osoitteessa: <https://www.hyvinvointikertomus.fi/>

Lapin hyvinvointialue 2022. Saamenkielisen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tiedontuotannon rakenteet. Saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisen tuen hankkeen loppuraportti. Mäkitalo Mari 30.12.2022.

Liikenneturva ja Taloustutkimus 2023. Liikenne Lapin maakunnassa -kysely.

Likes ja Pyöräilykuntien verkosto. Fiksusti kouluun -ohjelma. Lisätietoja ohjelmasta: <https://fiksustikouluun.fi/> (kuntakohtaiset tulokset eivät ole saatavilla vapaasti verkossa)

Opetushallitus 2025. MOVE!-mittaustulokset. Saatavilla osoitteessa: <https://www.oph.fi/fi/move/move-mittaustulokset>

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. Saatavilla osoitteessa: <https://vipunen.fi/fi-fi>

Onnettomuustietoinstituutti. Liikennevahinkoraportti. Saatavilla osoitteessa: <https://www.lvk.fi/onnettomuustietoinstituutti/otin-liikennevahinkoportti/>

Saamelaiskäräjät ja Digi- ja väestötietovirasto. Saamelaisten lukumäärä vuoden 2023 saamelaiskäräjien vaaleissa.

Sisäministeriö 2019. Sisäministeriön julkaisuja 2019:2. Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset. Saatavilla osoitteessa: <https://sisainturvallisuus.fi/turvallisuussuunnittelu>

Valtuuston hyväksymä 13.11.2025

Dnro: 477/00.01.02.00/2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). FinLapset – Lasten, nuorten ja perheiden terveys, hyvinvointi ja palvelut. Lisätietoja osoitteessa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finlapset-lasten-nuorten-ja-perheiden-terveys-hyvinvointi-ja-palvelut>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen – keskeisiä käsitteitä. Saatavilla osoitteessa: [Keskeisiä käsitteitä - THL](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Kouluterveyskysely. Saatavilla osoitteessa: [Kouluterveyskyselyn tulokset - THL](#) (Oppilaitoskohtaiset tulokset saatavilla vain käyttäjätunnuksilla.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). TEAviisari. Saatavilla osoitteessa: <https://teaviisari.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Sotkanet. Tilastohaku. Saatavilla osoitteessa: <https://sotkanet.fi>

Tilastokeskus. StatFin-tietokanta. Saatavilla osoitteessa: <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/>

Liite 1: HYTE-kertoimen ja vähimmäistietosisällön* (THL) indikaattorit

* Vähimmäistietosisältö on 18.4.2024 version mukainen

Hyte-kertoimen indikaattorit

Indikaattori	Lähde	Kertomuksen sivu
Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet* 286 / Kouluterveyskysely	19, 22
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	Sotkanet 3984 / TEAvisari**, THL	20
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, kyllä/ei	Sotkanet 5333 / TEAvisari, THL	9
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 3906 / Kouluterveyskysely	19
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Sotkanet 3217 / Tilastokeskus, Väestötilasto	19
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Sotkanet 234 / Toimeentulotukirekisteri (THL)	19
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Sotkanet 306 / Tilasto Suomen eläkkeensaajista (ETK ja Kela)	19
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	Sotkanet 3959 / THL ja Tilastokeskus	19
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	Sotkanet 5336 / TEAvisari, THL	8, 20
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	Sotkanet 5331 / TEAvisari, THL	8
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Sotkanet 5330 / TEAvisari, THL	20
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Sotkanet 5335 / TEAvisari, THL	20
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	Sotkanet 5323 / TEAvisari, THL	20
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	Sotkanet 5321 / TEAvisari, THL	20
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Sotkanet 5327 / TEAvisari, THL	20
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	Sotkanet 5320 / TEAvisari, THL	20
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Sotkanet 5328 / TEAvisari, THL	20
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus on tehty peruskouluissa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista	Sotkanet 5309 / TEAvisari, THL	20
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan kouluissa	Sotkanet 5313 / TEAvisari, THL	20

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Sotkanet 5316 / TEAvisari, THL	20
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemisneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % kunnan kouluista	Sotkanet 5317 / TEAvisari, THL	20

Vähimmäistietosisällön indikaattorit (mikäli indikaattori sisältyy myös HYTE-kertoimeen, on se HYTE-kertoimen taulukossa)

Indikaattori	Lähde	Kertomuksen sivu tai tulos
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet		
Ikäryhmittäinen väestöennuste 2030	Sotkanet 740, 741, 742, 743, 749, 745, 789 / Tilastokeskus, Väestötilasto	16
Ylipainon (ml. Lihavuuden) yleisyys (%) 2–16-vuotiailla	Sotkanet 3231, 3233, 3235 / Perusterveydenhuoltotilasto (THL)	23, 24
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Sotkanet 5477 / MOVE!-mittaus	24
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Sotkanet 5478 / MOVE!-mittaus	25
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 5362 / Kouluterveyskysely	29
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Sotkanet 4817 / Kouluterveyskysely	25
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 5680 / Kouluterveyskysely	26
Kokenut positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 4715 / Kouluterveyskysely	27
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 4700 / Kouluterveyskysely	26
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 328 / Kouluterveyskysely	27
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Sotkanet 4811 / Kouluterveyskysely	26
Ei syö koululounasta päivittäin % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 3904 / Kouluterveyskysely	28
Toimeentuloa pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet % lapsiperheistä	Sotkanet 5097 / Toimeentulorekisteri	20
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat % kaikista lapsiasuntokunnista	Sotkanet 190 / Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot	20
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Sotkanet 4834 / Kouluterveyskysely	30
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 1514 / Kouluterveyskysely	30
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 4956 / Kouluterveyskysely	30
Enintään kahden kilometrin etäisyydellä alasteesta asuvat, % alakoululaisista	Liiteri-tietopalvelu	30

Varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset, % 1–6-vuotiaista (sis. Kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatustoimijat)	Varhaiskasvatus - lapset - maakunta.xlsb	21
Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista	Sotkanet 5396 / TEAvisari, THL	21
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Sotkanet 5368 / Kouluterveyskysely	30
Nuoret ja nuoret aikuiset		
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 337 / Kouluterveyskysely	33
Ei syö koululounasta päivittäin % lukion 1. ja 2. luokan oppilaista	Sotkanet 3023 / Kouluterveyskysely	33
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 3916 / Kouluterveyskysely	33
Kokenut vahvaa positiivista mielenrenteyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 4714 / Kouluterveyskysely	33
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 4072 / Kouluterveyskysely	33
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	Sotkanet 5387 / Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto	33, 34
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 5369 / Kouluterveyskysely	33
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 3913 / Kouluterveyskysely	<i>Ei tulosta tarkastelujaksolta</i>
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysisistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	Sotkanet 4958 / Kouluterveyskysely	<i>Ei tulosta tarkastelujaksolta</i>
Nuorisotoimen palvelut: osuus kunnan budjetista %, henkilökunta/henkilötyövuodet yhteensä, avoin ja pienryhmätoiminta kyllä/ei, etsivä nuorisotyö kyllä/ei	Nuorisotyö kunnissa – Nuorisotilastot.fi	34
Työikäiset		
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista	Sotkanet 3071 / Työnvälitystilasto (TEM)	36
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu	Sotkanet 5663 / Suomen Työeläkkeen saajat -tilasto (ETK), Tilasto sairauspäivärahoista (Kela), Tilasto Kelan kuntoutuksesta (Kela)	36
Ikääntyneet		
Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi, kyllä/ei	Sotkanet 470 / TEAvisari, THL	<i>Kyllä (ennen sote-uudistusta)</i>
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Sotkanet 237 / Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot	40
Enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta asuvat, % 75 vuotta täyttäneistä	Liiteri-tietopalvelu	40
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Sotkanet 3262, Sosiaalipalvelujen toimintatilasto (THL)	40, 41
Kaikki ikäryhmät		
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu	Sotkanet 5641 / Kela ja THL	49

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa	Sotkanet 3076 / Tilastokeskus	44
Vapaan sivistystyön oppilaitosten opetustunnit/vuosi	Hellewi-järjestelmä	51
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta	Sotkanet 3037 / Erikoissairaanhoidotilasto (THL)	48
Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lukumäärä	OTIn Liikennevahinkoportti - avoin nettiportaali kaikkien käytössä!	48
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta	Sotkanet 3113 / Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto	47
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1000 asukasta	Sotkanet 3114 / Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto	47, 48
Enintään 1 kilometrin etäisyydellä säännöllisen liikenteen joukkoliikenteen pysäkeistä asuvat, % väestöstä	Liiteri-tietopalvelu	40,8 % (vuosi 2021)
Enintään 1 kilometrin päässä lähivirkistysalueista asuvat, % väestöstä	Liiteri-tietopalvelu	100 %
Primääristen pienhiukkasten päästöt (PM2.5, tonnia)	Ilman epäpuhtauksien päästöt Suomessa	60 tonnia, 0,0034 t/km2
Kulttuuripalveluiden saavutettavuus: kirjastojen, museoiden ja teattereiden saavutettavuus 3/10/20 kilometrin päässä kotoa, % väestöstä	Tilastokeskus, Kulttuuritilasto 13.2, 13.3. ja 13.4	55,4/81,9/17,3 % (vuosi 2021)
Liikuntatoimen palvelut: liikuntapaikkojen lukumäärä/1000 asukasta	LIPAS - Liikuntapaikat	52
Kunnan liikuntatoimen toimintamenot/asukas € + kunnan investoinnit liikuntaan/asukas €	LIPAS - Liikuntapaikat	52
Liikuntapaikkojen saavutettavuus ja tarve	LIPAS-tietokanta ja omat tilastot	53
Liikunnan edistämisen TEA-pistemäärä	Sotkanet 4094 / TEAvisari, THL	52, 53
Kunnan järjestämät liikumisryhmät työttömille, opiskelun ulkopuolella oleville nuorille, painonhallintaa tarvitseville, seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	TEAvisari, THL	52
Kevyen liikenteen väyliä m/asukas	TEAvisari, THL	4,1 m, 100 pistettä
Simulanttihuumeiden käyttö jätevesiverkoston alueella, mg/1000 asukasta/päivä (suomalaiset kaupungit lähialueineen)	Sotkanet 5392, Jätevesitutkimus	Ei tehdä Inarissa
Hyvinvointikertomus hyväksytty valtuustossa, kyllä/ei	Sotkanet 5143, TEAvisari, THL	Kyllä
Väestöryhmien välisten terveyserojen raportointi valtuustolle, kyllä/ei	Sotkanet 5144 / TEAvisari, THL	Kyllä
Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa, kyllä/ei	Sotkanet 468 / TEAvisari, THL	Ei
Vähimmäistietosisällön itsearviointit		
Itsearviointi kunnan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelusta ja hyödyntämisestä		8, 9
Itsearviointi kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työn rakenteista, resursseista ja prosessista		58
Itsearviointi kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä ja sen rakenteiden vahvuudesta		58
Itsearviointi kunnan yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden edistämisestä		58
Itsearviointi kunnan elinvoiman edistämisestä		15
Maahanmuuttajien kotouttamisen edistäminen		59

Vuokra-asuntojen osuus kunnan eri osissa / kaupunginosittain (segregaatiota kuvaava)	<i>Ei merkitystä Inarissa</i>

Liite 2. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2022–2025 toimenpiteiden toteutumisen tilanne

Lapset, lapsiperheet ja nuoret					
1. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Laaditaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on sovitettu yhteen hyvinvointialueen toiminnan kanssa	1.1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistelussa	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), nuorisovaltuusto, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset	Tekeillä, liitetään osaksi laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa 2026–2029
	1.1.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan tarkemmin lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta		Valtuustokauden aikana		Tekeillä, liitetään osaksi laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa 2026–2029
1.2 Koulujen ehkäisevää päihdetyötä (EPT) toteutetaan kunnan EPT-suunnitelman ja koulujen päihde- ja pelikasvatussuunnitelmien mukaisesti	1.2.1 Inarin kouluille laaditaan päihde- ja pelikasvatussuunnitelma, joka on sovitettu yhteen kunnan EPT-suunnitelman kanssa	Päihde- ja pelikasvatussuunnitelma on laadittu	valmis 04/2023	Päävastuu kunnassa: koulut, EPT-yhdyshenkilö Yhteistyötahot: sivistysosasto, hallinto-osasto, Selvä peli -työryhmä, nuorisovaltuusto, yhdistykset	Valmis
	1.2.2 Kouluissa toteutetaan vuosittain päihde- ja pelikasvatussuunnitelman mukaiset toimenpiteet	Koulut seuraavat vuosittain toimenpiteiden toteutumista Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Valtuustokauden aikana		Toteutunut

1.3 Tiivistetään yhteistyötä lasten ja nuorten ravitsemuksen edistämiseksi	1.3.1 Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä, kirjattu yhteistyökäytäntö on kaikkien osapuolten tiedossa	Yhteistyökäytännöt on kirjattu Vuosittain pidetyt yhteistyöpalaverit TEAvisari: Kouluruokailun toteuttaminen	2022 alkaen	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot: varhaiskasvatus, koulut, oppilaskunnat, nuorisovaltuusto	Käytössä
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Parannetaan nuorisovaltuuston osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia	2.1.1 Nuorisovaltuuston jäsenille järjestetään tutustumispäivä kunnantalolla	Tutustumispäivä on järjestetty	2021	Päävastuu kunnassa: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi (kulttuuribudjetti) Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, kulttuuritoimijat	Toteutunut
	2.1.2 Aloitetaan nuva-kummitoiminta niissä toimielimissä ja työryhmissä, joihin on nimetty nuorisovaltuuston edustaja	Nuva-kummi on nimetty jokaisesta toimielimestä, jossa nuorisovaltuuston edustaja on mukana	2021		Toteutunut
	2.1.3 Nuorisovaltuustolle perustetaan kulttuuritoimen alle oma kulttuuribudjetti, jonka kautta kulttuuritoimintaa suunnitellaan nuorilta nuorille -periaatteella	Nuorisovaltuustolle on perustettu oma kulttuuribudjetti	2022		Toteutunut
		Nuorisovaltuuston kulttuuribudjetin kautta järjestetyt tapahtumat			Toteutunut
Nuoret aikuiset ja työikäiset					
1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu

1.1 Työllisyyspalveluilla on toimivat rakenteet ja käytännöt	1.1.1 Varaudutaan TE-palveluiden siirtymiseen kunnille vuonna 2025 1.1.2 Luodaan toimivat ja kirjatut työllisyyden edistämisen rakenteet ja käytännöt kunnalle	Työllisyyspalveluille on luotu kirjatut rakenteet ja käytännöt	2022–2024 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämisspalvelut, TE-keskus	Toteutunut Toteutunut
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Nuoret aikuiset ja työikäiset löytävät Inarin harrastus- ja järjestötoiminnan	2.1.1 Hyvinvointipäivän valmistelu yhteistyössä vapaa-aikatoimen, järjestöyhdyshenkilön ja nuorisovaltuuston kanssa, jotta tapahtumassa saadaan tuotua nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua harrastustoimintaa esiin 2.1.2 Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa huomioidaan nuorille tehdyt kyselyt harrastustoimintaa koskevista toiveista (esim. Suomen harrastamisen mallin kyselyt) ja muut kuntalaiskyselyt	Vuosittain järjestetty Hyvinvointipäivä-tapahtuma Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioitu kuntalaiskyselyt Kouluterveyskysely: harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, elintapoja kuvaavat indikaattorit	2023 alkaen 2022	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, kansalaisopisto Yhteistyö: vapaa-aikatoimi, järjestöyhdyshenkilö, nuorisovaltuusto, kansalaisopisto	Toteutunut Toteutettu, mutta erilaisella konseptilla. Vuonna 2024 ja 2025 toteutus tämän suunnitelman mukaisesti Toteutunut
2.2 Kuntaan muuttavat uudet kuntalaiset löytävät kunnan vapaa-ajanpalvelut ja osallistumismahdollisuudet	2.2.1 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään tervetulo-ohjelman toimenpiteet, jotka auttavat uutta kuntalaista kotiutumaan	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu	2022	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: sivistysosasto, tekninen osasto,	Toteutunut

	2.2.2 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa	Talous- ja toimintasuunnitteluun sisällytetyt toimenpiteet Hyvinvointikysely: kokemus inarilaisuudesta	Valtuustokauden aikana	vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset	Kesken
2.3 Tuetaan työperäisten ja muiden maahanmuuttajien asettautumista Inariin	2.3.1 Toteutetaan Sujuvasti arktiseen elämään -hankkeen toimenpiteet	Sujuvasti arktiseen elämään -hankkeen toimenpiteiden toteutuminen	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, hallinto-osasto	Toteutunut
	2.3.2 Päätetään vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen, sisällytetään tehtävät vastuuhenkilön tehtävänkuvaan	Vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen on päätetty ja kirjattu tehtävänkuvaan	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: TE-palvelut, hallinto-osasto, muut toimialat, yhdistykset	Toteutunut
	2.3.3 Päivitetään Inarin kunnan kotouttamissuunnitelma		Valtuustokauden aikana		Kesken Laadittu kotoutumishjelma, viedään päätöksentekoon yhdessä laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 kanssa
3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla					
3.1 Ennaltaehkäistään syrjäytymistä	3.1.1 Nimetään henkilö, jonka vastuulla ovat yhteydenotot 2. asteen opinnot keskeyttäviin nuoriin	Yhteydenotot opinnot keskeyttäneisiin nuoriin	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: koulut	Toteutunut

	3.1.2 Yhteydenotto jokaiseen nuoreen 2. asteen opiskelun keskeyttävään nuoreen	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 18–24-vuotiaat TEAvisari: Poissaolot	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: sivistysosasto, vapaa-aikatoimi	Toteutunut
3.2 Puututaan mahdollisimman varhain ja vaikuttavasti lähisuhdeväkivaltaan	3.2.1 <u>MARAK-toiminnan</u> kehittäminen niin, että toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään lisäämään sisäistä turvallisuutta ja puuttumaan nopeasti lähisuhdeväkivaltaan. MARAK-, Hoito syytteen sijaan - ja Ankkuri-toiminnoille luodaan yhteinen toimintamalli.	Yhteinen toimintamalli on luotu yhteistyössä poliisin ja muiden yhteistyötahojen kanssa	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Sivistysosasto Yhteistyökumppanit: poliisi, AVI, Lapin hyvinvointialue	Toteutunut Ankkuri-toimintamalli otettu käyttöön. Hoito syytteen sijaan -Lapin malli ja MARAK-toimintamalli Laphan vastuulla (käytössä).
Ikääntyneet					
1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Laaditaan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, suunnitelma on sovitettu yhteen hyvinvointialueen suunnitelman kanssa	1.1.1 Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistelussa Suunnitelmassa kuvataan tarkemmin ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta	Suunnitelma on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: vastuutaho päätetään myöhemmin Yhteistyötahot: kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset suunnitelma on laadittu	Kesken Sisällytetään laajaan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan 2026–2029

1.2 Tiivistetään yhteistyötä kotihoidon ja palveluasumisen piirissä olevien ravitsemuksen edistämiseksi	1.2.1 Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä 1.2.2 Kirjatut yhteistyökäytännöt, jotka ovat kaikkien osapuolten tiedossa	Yhteistyökäytännöt on kirjattu yhteisesti sovittuun paikkaan Yhteistyöpalaverit on pidetty sovittuun käytännön mukaisesti	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), Lapin hyvinvointialue (2023–)	Toteutunut Toteutunut
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Tuetaan vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan yhteensovittamista Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan kanssa	2.1.1 Luodaan kirjattu yhteistyökäytäntö kunnan ja Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen yhteistyölle	Kirjattu yhteistyökäytäntö on luotu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, sivistysosasto, tekninen osasto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto	Kesken Kunnan neuvostoista on edustukset Laphan neuvostoissa. Toimintasuunnitelmissa on kirjaukset yhteistyöstä, mutta kehittämistä jatketaan.
2.2 Vähennetään ikääntyneiden yksinäisyyttä parantamalla ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia	2.2.1 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään, miten ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia parannetaan 2.2.2 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu Ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksiin liittyviä toimenpiteitä on huomioitu talous- ja toimintasuunnitelmissa	2022 2023–2025	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, kulttuuritoimi Yhteistyökumppanit: kaikki toimialat, kulttuuritoimijat, Lapin hyvinvointialue (hyvinvointilähettiläis-toiminta)	Valmis Kesken

	2.2.3 Selvitetään, miten ikääntyneiden kulttuurikaveritoiminta on mahdollista aloittaa	Selvitys kulttuurikaveritoiminnan aloittamisesta on tehty	Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu Siirtyy seuraavaan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan
3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla					
3.1 Tuetaan ikäihmisten toimintakykyä ja puututaan toimintakyvyn muutoksiin mahdollisimman varhain	3.1.1 Toimintakyvyn mittaaminen RAI-mittaristolla kaikille kotihoidon piiriin ja asumispalveluihin tuleville sekä omaishoidon hakijoille 3.1.2 Järjestetään Osallisuuskeskus Ainolassa ikääntyneiden liikenneturvallisuuden parantamiseen liittyvä tilaisuus yhdessä Liikenneturvan kanssa	Mittariston käyttöaste RAI-mittausten tulokset Ikääntyneille suunnattu liikenneturvallisuustilaisuus on järjestetty 65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojakso 65 vuotta täyttäneiden lonkkamurtumat	2022 Valtuustokauden aikana	Päävastuu Laphalla Yhteistyötahot: hallinto-osasto, Lapin hyvinvointialue, Liikenneturva, vanhus- ja vammaisneuvostot, eläkeläis- ja muut yhdistykset	Kesken Ei ole enää kunnan tehtävää Toteutunut
4 Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö					
4.1 Parannetaan ympäristön esteettömyyttä	4.1.1 Liikenteen esteettömyys selvitys hankitaan Ramboll Finland Oy:ltä 4.1.2 Esteettömyys selvityksen pohjalta toimenpidesuunnitelma, toimenpiteiden toteuttaminen	Esteettömyys selvitys on hankittu Esteettömyys selvityksen pohjalta on tehty suunnitelma toimenpiteistä Toteutetut toimenpiteet	2022 Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset, ELY, Liikenneturva	Toteutunut Toteutunut Kesken

					Kunnan toimivallassa olevien kiinteistöjen ja alueiden osalta kirjatut toimenpiteet toteutetaan peruskorjausten yhteydessä. Kriittiset toimenpiteet toteutettu välittömästi.
Kunnan toiminta kaikkien inarilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi					
1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyöllä (hytetu-työllä) on poikkihallinnolliset yhteistyörakenteet kaikilla toiminnan tasoilla	1.1.1 Inarin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmää täydennetään luottamushenkilöiden edustuksella 1.1.2 Kunnan hytetu-työlle luodaan ikäryhmittäiset alatyöryhmät tai rakenteet, jotka kokoavat yhteen eri toimijat 1.1.3 Kunnan ja Lapin hyvinvointialueen yhteistyö huomioidaan kunnan hytetu-työn rakenteissa, rakenteet on kirjattu ja kaikkien löydettävissä	Alatyöryhmät ovat aloittaneet toimintansa Alatyöryhmät ovat kokoontuneet sovituin aikavälein Alatyöryhmien toimintarakenteet on kuvattu hytetu-kertomuksessa	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Toteutunut Ei aloitettu Päällekkäisten rakenteiden välttämiseksi ei luoda erillisiä alatyöryhmiä (on mm. perhekeskus, neuvostot). Kesken Yhteistyörakenteiden kehittäminen jatkuu.

	1.1.4 Liikunnan edistäminen huomioidaan poikkihallinnollisten työryhmien toiminnassa	Yhteistyörakenne on kirjattu hytetu-kertomukseen	Toteutuu mm. osallistavassa budjetoinnissa		Toteutunut
1.2 Turvallisuuden edistämiseksi on systemaattiset rakenteet	1.2.1 Luodaan arjen turvallisuuden edistämiseksi ja varautumiselle kirjatut rakenteet (ml. säännölliset tapaamiset, yhteistyö poliisin kanssa)	Yhteistyörakenne on kirjattu hytetu-kertomukseen	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat,	Toteutunut
	1.2.2 Järjestetään vuosittain kiertävä turvallisuustilaisuus Inarin kylissä, 1 kylässä/vuosi	Inarin kylissä pidetyt turvallisuustilaisuudet Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: turvallisuuden kokemus	2022	turvallisuusviranomaiset , kylien neuvosto, yhdistykset, Liikenneturva	Toteutunut
1.3 Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) otetaan käyttöön kunnan päätöksenteossa	1.3.1 Koulutukset henkilöstölle ja luottamushenkilöille Tekijöiden Lappi -hanketta hyödyntäen	Henkilöstölle ja luottamushenkilöille pidetyt koulutukset	2022 alkaen	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Tekijöiden Lappi -hanke, AVI, yhdistykset	Kesken
	1.3.2 Tehdään periaatepäätös vaikutusten ennakkoarvioinnin (EVA) käyttöönotosta Inarin kunnassa sekä laaditaan kunnan toimintamalli ja ohje	Periaatepäätös on laadittu Toimintaohje on laadittu	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
	1.3.3 Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmisteilla olevien	Toimintaohjeen perusteella tehtyjen EVA-arviointien määrä toimialoittain	2022		Toteutunut

	lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin	Toimialoittain tehtyt EVA-arvioinnit, joissa liikunnan edistämisestä vastaava viranhaltija on ollut mukana TEAviisari: Päätösten ennakkoarviointi (EVA) käytössä			
1.4 Kunnan toiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulma	1.4.1 Kunnan lakisääteinen yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään valtuustokauden aikana Yhdenvertaisuuden edistämisen tarkemmat toimenpiteet määritellään yhdenvertaisuussuunnitelmassa	Yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset	Kesken Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman päivittäminen käynnistetty
1.5 Kunnan viestintä on selkeää ja eri kohderyhmät huomioivaa	1.5.1 Viestintäsuunnitelma päivitetään ja sovitetaan yhteen osallisuus- ja tervetulo-ohjelman kanssa 1.5.2 Viestintäsuunnitelmassa huomioidaan saamenkielisen viestinnän näkökulma 1.5.3 Kunnan viestintäverkosto kokoontuu sovitun aikavälin välein, aikaväli määritellään viestintäsuunnitelmassa 1.5.4 Viestinnän määrärahaassa huomioidaan vuosittain	Viestintäsuunnitelma on päivitetty Saamenkielisen viestinnän näkökulma on huomioitu viestintäsuunnitelmassa Viestintäverkoston tapaamiset on pidetty sovitun aikavälin välein Viestintään varattu määräraha	2022–2023 2022–2023 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Lapin Liitto, yhdistykset, yritykset	Kesken Käynnistetty syksyllä -25 Kesken Toteutunut Toteutunut

	viestintään liittyvät hankinnat ja muut vastaavat kustannukset 1.5.5 Turvallisuutta koskeva tieto on saatavissa verkkosivuilta myös saamenkielillä. 1.5.6 Aloitetaan asukaslehti-toiminta, arvioidaan toiminnan jatko kokemusten perusteella v. 2022 lopussa	Hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemukset tiedon saatavuudesta	Valtuustokauden aikana 2021 alkaen		Kesken Toteutunut
1.6 Kaikkien ikäryhmien ehkäisevällä päihdetyöllä on toimivat rakenteet	1.6.1 Kunnassa on hyväksytty EPT-suunnitelma, joka suuntaa kunnan EPT-toimintaa ja jossa kuvataan kunnan EPT-työn rakenteet 1.6.2 Kunnassa toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet (ml. yhteistyö hyvinvointialueen kanssa) 1.6.3 Ehkäisevä päihdetyö kirjataan kunnan avustusohjeeseen	Kunnan EPT-suunnitelma on hyväksytty EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet on otettu käyttöön Ehkäisevä päihdetyö on kirjattu avustusohjeeseen	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Toimiala, jonka alle kunnan EPT-toiminta siirtyy Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, työterveyshuolto, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset	Kesken Suunnitelma menossa päätöksentekoon yhtä aikaa laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 kanssa Kesken Toteutunut
1.7 Ehkäisevään päihdetyöhön varataan riittävät resurssit	1.7.1 Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on määritetty ja toimielin (muu kuin sote), yhdyshenkilön tehtäväkuvassa on huomioitu EPT-toiminta	Yhdyshenkilö on määritetty Yhdyshenkilön tehtäväkuvassa on huomioitu EPT-toiminta	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin	Toteutunut

	1.7.2 Ehkäisevään päihdetyöhön on varattu määräraha, jolla toimintaa toteutetaan	Talousarviossa on varattu määräraha EPT-toiminnalle	Valtuustokauden aikana	hyvinvointialue, yhdistykset	Toteutunut
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Kaikilla inarilaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan	2.1.1 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laaditaan Open Agenda -hankkeen puitteissa	Osallisuusohjelma laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto	Toteutunut
	2.1.2 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen kunnan kaikkien toimialojen toiminnassa ja sisällyttäminen toimialojen vuosittaiseen talous- ja toimintasuunnitteluun	Toteutuneet toimenpiteet; seuranta hytetu-kertomuksen vuosiraportin yhteydessä Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemus osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista TEAviisarin Osallisuus-pistemäärät toimialueittain	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset, seurakunnat	Toteutunut
2.2 Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan asiakasraatien tai -foorumien avulla	2.2.1 Luodaan systemaattinen käytäntö asiakasraatien tai -foorumien hyödyntämisestä kunnan toiminnassa	Systemaattinen käytäntö asiakasraatien hyödyntämiseen on luotu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto (käytännön laatiminen), kaikki kunnan toimialat (toimintamallin hyödyntäminen)	Kesken
	2.2.2 Asiakasraateja tai -foorumeja hyödynnetään kunnan toiminnassa luodun käytännön mukaisesti	Vuosittain järjestetyt asiakasraadit TEAviisari: Osallisuuspistemäärät toimialueittain	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Kesken Kytetään EVA-prosessiin
2.3 Järjestöjen toimintaedellytykset pysyvät vähintään nykyisellä tasolla	2.3.1 Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan laatiminen	Asiakirja on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto	Kesken

	2.3.2 Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan päivittäminen yhteistyöasiakirjassa määritettävällä aikavälillä. Päivittämisen yhteydessä kartoitetaan järjestöjen yhteistyöhön liittyvät tarpeet	Asiakirja on päivitetty asiakirjassa määritetyllä aikavälillä	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, kylien neuvosto, yhdistykset	Kunnan ja järjestöjen yhteistyö kuvattu kunnan verkkosivuille. Ei aloitettu
	2.3.3 Yhteisessä avustushaussa myönnettävien avustusten määrä pysyy vähintään nykyisellä tasolla	Yhteisessä avustushaussa vuosittain myönnetty avustukset	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
	2.3.4 Kootaan järjestöjen tietopaketti kunnan verkkosivuille		Valtuustokauden aikana		Toteutunut
2.4 Järjestöjä koskeva tieto on kaikkien helposti löydettävissä	2.4.1 Tarkistetaan vuosittain yhteisen avustushaun yhteydessä, että kaikkien avustusta saavien yhdistysten tiedot ovat Lähellä.fi- tai muussa sovituksessa palvelussa ja tiedot on koottu kunnan verkkosivuille	Tietojen tarkistus ja tiedottaminen järjestöjen palveluista on tehty vuosittain	2023 alkaen	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, järjestöyhdyshenkilö Yhteistyökumppanit: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, Lapin hyvinvointialue, kylien neuvosto, vanhus- ja vammaisneuvosto, yhdistykset	Toteutunut
	2.4.2 Tiedotetaan vähintään kerran vuodessa sekä henkilöstöä että kuntalaisia siitä, mistä järjestöjen tiedot löytyvät	Kuntalaiskysely: tietoisuus yhdistysten tarjoamista palveluista	2022–2025		Toteutunut

2.5 Saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia palveluita toteutetaan ja edistetään saamen kielistrategian mukaisesti	2.5.1 Saamen kielistrategian kaikkia hallinnonaloja koskevat toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa	Saamen kielistrategian toteutuneet toimenpiteet	2022–2025	Päävastuu kunnassa: Hallinto-osasto	Toteutunut
	2.5.2 Nostetaan saamen kielilisiä	Saamen kielilisiä Inarin kunnassa	2022	Yhteistyökumppanit: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Saamelaiskäräjät	Toteutunut
	2.5.3 Aloitetaan mentoriohjelma työntekijöiden saamen kielitaidon tukemiseksi	Toteutunut kielikahvilatoiminta	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
	2.5.4 Saamenkielisille asukkaille ja työntekijöille tarkoitettua kielikahvilatoimintaa jatketaan sovitun toimintatavan mukaisesti	Hyvinvointikysely: kokemus saamenkielisten palveluiden käyttämisestä	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla					
3.1 Tunnistetaan sote-palvelutarpeiden lisäksi ihmisten laajemmat tarpeet hyvinvointia ja terveyttä lisäävään toimintaan	3.1.1 Hyvinvointilähete-toimintamallin käyttöönotto Inarissa esim. hanketoimintana tai Lapin hyvinvointialueen toiminnan kautta	Hyvinvointilähete-toiminta on aloitettu Inarissa Palautekyselyt hyvinvointilähete-toiminnassa mukana oleville	Valtuustokauden aikana	Päävastuu: Lapin hyvinvointialue Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Toteutunut Lapin hyvinvointialueen vastuulla. Pilotoidaan 2024 Inarissa (VASA2-hankkeessa).
3.2 Päihteiden käyttö vähenee suunnitelmallisen ehkäisevän päihdetyön seurauksena	3.2.1 Laaditaan EPT-toiminnan vuosikello, jossa huomioidaan teemaviikot ja erityiset viestintätarpeet	EPT-vuosikello on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: EPT-työstä vastaava taho kunnassa	Kesken

	3.2.2 Toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet	EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet on huomioitu toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, Selvä peli -työryhmä, yhdistykset	Kesken
	3.2.3 Järjestetään yhdistyksille EPT-toimintaan ja liikenneturvallisuuteen liittyvää koulutusta vähintään joka 2. vuosi	Ehkäisevää päihdetyötä on käsitelty yhdistysten kanssa	Valtuustokauden aikana		Kesken
	3.2.4 Järjestetään puheeksi otto -koulutukset kunnan ammattilaisille (mm. neuvola, varhaiskasvatus, koulut) ja yhdistyksille	Koulutukset järjestetty kaikille kohderyhmille Alkoholin myyntitilastot Poliisin tilastot Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu
3.3 Ruokapalvelu liikelaitoksen tarjoama ruoka noudattaa ravitsemussuosituksia	3.3.1 Ruokalistojen ravitsemuksellisen sisällön tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa	Tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa toteutettu	2022	Päävastuu kunnassa: Pohjois-Lapin Ruoka Oy Yhteistyötahot: Ravistamo Oy, koulut, varhaiskasvatus, Lapin hyvinvointialue	Kesken
	3.3.2 Muutokset ruokalistoihin tarkastelun perusteella niin, että ravitsemukselliset suositukset toteutuvat	Seuranta ruoantuotannon JAMIX-ohjausjärjestelmän avulla	Valtuusto-kauden aikana		Ei aloitettu
4 Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö					

4.1 Parannetaan liikenneturvallisuutta	4.1.1 Kartoitetaan yhdessä teknisen toimen ja liikenneturvallisuustyöryhmän kanssa, millä toimenpiteillä Inarin kk:n pohjoispuolen liikennenopeuksia voidaan laskea, toteutetaan kunnan toimivaltaan kuuluvat toimenpiteet	Kartoitus on tehty Sovitut toimenpiteet on toteutettu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: sivistysosasto, ELY, Liikenneturva, Inarin liikenneturvallisuus-työryhmä, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Toteutunut Kesken
	4.1.2 Edistetään turvallisten pysähtymispaikkojen aurausta edunvalvonnalla ja yhteisellä viestillä ELY-keskukselle	Edunvalvonta pysähtymispaikkojen auraukseen liittyen	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
	4.1.3 Käsitellään koulujen ympäristön liikenneturvallisuutta liikenneturvallisuustyöryhmässä, huomioidaan liikenneturvallisuuden näkökulma uusien koulukeskusten suunnittelussa ja toimintatavoissa	Poliisin ja liikenneturvallisuustyöryhmän havainnot Inarin liikenneturvallisuudesta	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
	4.1.4 Selvitetään, miten Ivalon sillan liikenneturvallisuutta voidaan parantaa, kun jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määrä kasvaa Ivalon koulukeskuksen käyttöönoton myötä	Selvitys Ivalon sillan turvallisuuden parantamisesta on tehty	Valtuustokauden aikana		Toteutunut

	4.1.5 Liikenneturvallisuuutta koskevan tiedon lisääminen: Liikenneturvan asiantuntija vierailee jokaisen hyte-alatyöryhmän kokouksessa	Liikenneturvan asiantuntija on vierailut hytetu-työn alatyöryhmien kokouksissa Liikenneonnettomuudet	Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu Hyte-alatyöryhmiä ei perusteta päällekkäisyyden vuoksi
4.2 Ylläpidetään ja kehitetään kunnan liikuntapaikkoja liikunnan edistämisen tarpeet ja kuntalaisten toiveet huomioiden	4.2.1 Määritellään valtuustokauden alussa ja vuosittain yhteistyössä liikunnan edistämistä vastaavan tahon seuraavan vuoden kehittämistarpeet kunnan liikuntapaikoille	Valtuustokausittain ja vuosittain määritellyt kehittämistarpeet	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, vapaa-aikatoimi Yhteistyötahot: vapaa-aikatoimi, muut kunnan toimialat, vanhus- ja vammaisneuvostot, kuntalaiset	Toteutunut Jatkuvaa seurantaa
	4.2.2 Kartoitetaan kuntalaisten toiveet liikuntapaikkojen ja ulkoilureittien kehittämiseen (esim. penkit, pöydät, roskakorit, valaistus)	Kuntalaisten toiveet on kartoitettu	Valtuustokauden aikana		Toteutunut Jatkuvaa toimintaa, mm. osallistuva budjetointi vuosittain
	4.2.3 Kehitetään Jänkkävaaran ja Mukkavuopajan alueiden liikuntapaikkoja (mm. luontopolku, monikäyttöreitti, frisbeerata, kesäpyöräilyreitit, Mukkavuopajan alueen liikuntapaikat)	Jänkkävaaran alueella tehdyt toimenpiteet	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
	4.2.4 Vakiinnutetaan erilaisten hyvinvointia parantavien suunnitelmien tekeminen odottamaan eri rahoitusmahdollisuuksia, mm. Ivalon kylän vapaa-ajanviettopaikka, Inarin	Tehdyt suunnitelmat (esim. Ivalon kylä, Inarin kirkonkylä)	Valtuustokauden aikana		Kesken

	kirkonkylän hiihtostadionin alueen kehittäminen				
4.3 Edistetään turvallista ja viihtyisää asuinympäristöä	4.3.1 Laaditaan maapoliittinen ohjelma, joka ohjaa kunnan kaavoituksen ja ympäristön suunnittelua	Maapoliittinen ohjelma on hyväksytty	2022	Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, hallinto-osasto	Toteutunut
	4.3.2 Pitkän aikavälin suunnitelman laatiminen vesisaneerauksista ja katujen kunnostamisesta Inarin-Lapin Vesi Oy:n kanssa, suunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen	Pitkän aikavälin suunnitelma vesisaneerauksista ja katujen kunnostamisesta on laadittu Suunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Inarin-Lapin Vesi Oy, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Inarin Luonnonystävät	Toteutunut
	4.3.3 Parannetaan Inarin kylien siisteyttä ja viihtyisyyttä koordinoitulla yhteistyöllä kyläyhdistysten kanssa, koordinoituvastuu on kunnalla	Hyvinvointikysely: kokemukset asuinympäristön viihtyisyydestä Kylien kanssa tehty koordinoitu yhteistyö	Valtuustokauden aikana		Toteutunut Kesken
4.4 Inarin kylien viihtyisyyden ja turvallisuuden parantaminen	4.4.1 Kylien kehittämissuunnitelmat (yritys- ja kehittämisspalvelut), tuetaan kylä hankesuunnittelussa	Kylien kehittämissuunnitelma tehty Kylissä toteutetut kehittämissuunnitelman mukaiset hankkeet	2021–2022	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, tekninen osasto	Toteutunut
	4.4.2 Kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden, kukkaistutusten ja muiden vastaavien tukemisesta	Tehty kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden tukemisesta	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: hallinto-osasto, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Leader Pohjoisin Lappi ry	Toteutunut

	4.4.3 Selvitetään, miten kylien ensiapukoulutuksia voidaan tukea, tavoitteena järjestää EA-koulutuksia useammassa Inarin kylässä	Kylissä järjestetyt ensiapukoulutukset	Valtuustokauden aikana		Toteutunut
4.5 Kuntalaisten ja järjestöjen vapaalle toiminnalle on käytössä maksuttomia tiloja	4.5.1 Nykyisen lukion tilojen kehittäminen kansalaisopiston, vapaa-aikatoimen ja järjestöjen käyttöön, muutostyöt lukion tiloihin	Muutostyöt lukion tiloihin on tehty Järjestöille ja muille toimijoille on käytössä maksuttomia tiloja	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Tilapalvelu liikelaitos, sivistysosasto, hallinto-osasto Yhteistyötahot: kansalaisopisto, yhdistykset	Toteutunut
4.6 Kierrätysmahdollisuuksien parantaminen uudistetun jätelain mukaisesti	4.6.1 Aloitetaan erilliskeräys pienmetallille, lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteelle vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöissä ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä 4.6.2 Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä aloitetaan pienmetallin sekä lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteiden kierrättäminen yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan kanssa	Erilliskeräys on aloitettu Inarin alueella Kunnan hallinto- ja palvelukiinteistöissä on aloitettu jätteiden kierrättäminen	1.10.2023 alkaen Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Lapeco Yhteistyötahot: Tilapalvelu liikelaitos, kunnan toimialat (kierrätyskäytäntöjen toimeenpano), kuntouttava työtoiminta	Toteutunut Toteutunut
4.7 Inarin alueen matkailun ja kunnan toiminnan kehittäminen kestävän	4.7.1 Toteutetaan Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa-hankkeen toimenpiteet,	Hankkeiden toimenpiteiden toteuttaminen	2022–2023	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut	Toteutunut Kesken

kehityksen näkökulma huomioiden	hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa 4.7.2 Toteutetaan VÄLKKEY – vähähiilisuuden ja taloudellisesti kestävä kehityksen edistäminen Lapin matkailussa - hankkeen toimenpiteet, hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa 4.7.3 Selvitetään Lapin Liiton ”Tehemmä yhdessä ilmastotyötä” -hankkeen puitteissa Hinku-verkoston liittymisen mahdollisuus 4.7.4 Ilmastosuunnitelman laatiminen Lapin Liiton hankkeen tuella, jos suunnitelmaa koskevat ilmastolainsäädännön muutokset tulevat voimaan	Hankkeiden toimenpiteet ovat osa pysyvää toimintaa Ilmastosuunnitelma on laadittu (edellyttäen, että suunnitelmaa koskeva lainsäädäntö tulee voimaan)	2022 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, yritykset	Ei aloitettu Selvitys toteutunut Ei liittynyt verkostoon Ei toteutunut Kunnilta ei edellytetä ilmastosuunnitelmaa. Kuntaan kuitenkin perustettu uusi ympäristösuunnittelijan toimi.
4.8 Edistetään Inarin veto- ja pitovoimaa lisäämällä asuntoja, monipuolistamalla elinkeinorakennetta ja parantamalla yritystoiminnan tiedolla johtamista	4.8.1 Lisätään Inarin alueen asuntotuotantoa houkuttelemalla yksityistä asuntotuotantoa (Invest in Inari - hankkeen toimenpiteet), edunvalvonnalla ARA:n korkotuetun asuntorakentamisen saamiseksi Inariin ja/tai kunnan omana	ARA:n ohjaukseen liittyvää edunvalvontaa toteutettu Invest in Inari –yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteet on toteutettu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut Yhteistyötahot: kunnan toimialat, yrittäjäyhdistys, yrittäjät määrä	Toteutunut Ei aloitettu Hanke ei saanut rahoitusta

	asuntotuotantona (Inarin Kiinteistöt Oy) 4.8.2 Elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja uuden yritystoiminnan saaminen Inariin Invest in Inari – yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteillä, mm. tiedotusmateriaalit, toimintamalli, jolla yrittäjiä lähestytään, yritysten kontaktointi 4.8.3 Kehitetään yritys- ja kehittämispalveluiden tietotarjontaa Tiedolla johtaminen Inarin kunnan elinvoiman moottoriksi – hankkeen toimenpiteillä: nykytila-analyysi, tietoperustan ja -portaalin luominen, koulutukset	Tiedolla johtaminen Inarin elinvoiman moottoriksi - hankkeen toimenpiteet on toteutettu Kunnan asukasluku, muuttovoitto Asuntojen määrä Inarin Kiinteistöt Oy:n vuokra-asuntojen määrä Työpaikkojen määrä Perustettavien yritysten määrä – 10 % kasvu tarkastelujaksoon 2019–2021 verrattuna	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu Hanke ei saanut rahoitusta Ei aloitettu Hanke ei saanut rahoitusta Ei aloitettu Hanke ei saanut rahoitusta
4.9 Saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistaminen osana kunnan monipuolista elinkeinorakennetta	4.9.1 Tiivistetään yhteistyötä kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä ja etsitään yhdessä uusia keinoja saamelaisten perinteisten elinkeinojen	Toteutunut yhteistyö kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä perinteisten saamelaiselinkeinojen vahvistamiseksi	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämispalvelut,	Toteutunut

	vahvistamiseen osana kunnan elinkeinorakennetta			tekninen osasto, Saamelaiskäräjät	